

Council of the
European Union

Brussels, 18 May 2016
(OR. en, hu)

8497/16

ECOFIN 359
UEM 146

COVER NOTE

From:	Geza Hetenyi, Financial Counsellor, Permanent Representation of Hungary to the European Union
date of receipt:	29 April 2016
To:	Mr Carsten PILLATH, Director General, Council of the European Union
Subject:	Hungarian Convergence Programme 2016-2020

Delegations will find attached the Hungarian Convergence Programme 2016-2020.

PERMANENT REPRESENTATION OF HUNGARY
TO THE EUROPEAN UNION

KKM/9970/2016/Adm
Brussels, 2 May 2016

Subject: Stability and Convergence Programmes

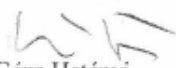
SECRETARIAT GÉNÉRAL DU CONSEIL DE L'UNION EUROPÉENNE	
SGE 16 / 04325	
Reçu le	02-05-2016
DEST. DIRIG.	M. PILLATH
DEST. COBISTOS	(ANNEXE)

Dear Director-General,

Please find enclosed the Hungarian Convergence Programme.

Please note, that the English version will be ready in the second half of this week.

Sincerely Yours,

Géza Hetényi
Financial Counsellor
Head of ECOFIN Unit

Enclosure

Carsten Pillath
Director-General
Directorate-General G – Economic Affairs and Competitiveness
Council of the European Union
Brussels

92-98, Rue de Trèves, 1040-Brussels
Tel.: 00-32(0)2.234.12.00 / Fax: 00-32(0)2.230.43.51
E-mail: sec.beu@mfa.gov.hu

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**MAGYARORSZÁG
KONVERGENCIA PROGRAMJA
2016 – 2020**

SECRETARIAT GÉNÉRAL DU
CONSEIL DE L'UNION EUROPÉENNE
SGE16/04325
Reçu le 29 -04- 2016
DEST. PRINC _____
DEST. COPIES _____

2016. április

TARTALOM

1.	GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK	3
2.	MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS	4
2.1.	NEMZETKÖZI KÖRNYEZET	4
2.2.	A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI	6
2.3.	MUNKAERŐPIAC	16
2.4.	INFLÁCIÓS FOLYAMATOK	20
2.5.	CIKLIKUS FOLYAMATOK	22
2.6.	KÜLSŐ EGYENSÚLY	24
2.7.	A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA	26
2.8.	MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA	28
2.9.	PÉNZÜGYI SEKTOR	30
3.	A KORMÁNYZATI SEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA	35
3.1.	KÖLTSÉGVETÉSPOLITIKAI CÉLOK	35
3.2.	A 2015. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE	36
3.3.	A 2016. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS	38
3.4.	A 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS	41
3.5.	2018-20. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK	43
3.6.	STRUKTURÁLIS EGYENLEG	45
3.7.	A KORMÁNYZATI SEKTOR ADÓSSÁGA	46
4.	ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK	50
5.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA	53
6.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE	56
6.1.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA.....	56
6.2.	A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA	59
7.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI	69
7.1.	KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER	69
7.2.	AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE	70
	TÁBLÁZATOK	71

1. GAZDASÁGPOLITIKAI CÉLOK

A 2010-es évek eleje a válságkezelésről szólt. Helyre kellett állítani az ország pénzügyi stabilitását, jelentősen csökkenteni a külső sérülékenységet és növekedési pályára állítani a gazdaságot. 2016-ban már az eredményekről lehet beszámolni. Az adósságráta stabilan csökkenő pályára állt, a költségvetési hiány évek óta a GDP 3%-a alatt van, a külső adósság drasztikusan csökkent, lényegében megszűntek a lakossági deviza jelzáloghitelek és az ország finanszírozása stabilabbá vált a hazai szereplők térnyerésével. A Kormány az adóintézkedések és más strukturális reformok eredményeként jelentősen tudta növelni a foglalkoztatottságot, valamint a gazdasági növekedés is beindult és szerkezete kiegyensúlyozottá vált.

A magyar gazdaság javuló teljesítményét a piac és egyre több nemzetközi szervezet is elismeri. 2013-ban megszűnt a túlzott hiány eljárás Magyarországgal szemben, és az Európai Bizottság 2016 elején megállapította, hogy már nem áll fenn egyensúlytalanság az országban. Sőt a legfrissebb Fenntarthatósági Jelentése szerint az államháztartás hosszú távú fenntarthatósága alacsony kockázattal szembesül és számításai szerint az adósságráta a következő 10 évben a GDP 60%-ig mérséklődik. A magyar adósságráta 2011 óta stabilan csökken, míg a legtöbb uniós országban ebben az időszakban növekedett az adósságmutató.

A Kormány fontosnak tartja az eredmények és a kedvező folyamatok megerősítését. A biztató eredmények ellenére is látható, hogy van még tér a gazdasági és költségvetési folyamatok további javítására és a foglalkoztatottság növelésére. Változatlanul prioritást élvez az államadósság csökkentése, amit segít a foglalkoztatás bővüléssel támogatott gyors gazdasági növekedés és a fegyelmezett költségvetési politika.

Fontos feladat a gazdaság emelkedő teljesítményének fenntartása. 2016-ban a növekedési ütemben elsősorban az uniós támogatási rendszer ciklikussága játszik szerepet, ami átmenetileg lassabb bővülést eredményez. 2017-től a növekedés visszatér az uniós átlagot lényegesen meghaladó szintre, gyors felzárkózást biztosítva ezzel. A 2016-ban jelentkező átmeneti negatív hatás tompítása érdekében a Kormány megnöveli az állami beruházásokat, felpörgeti az új uniós pénzügyi ciklusban lehívható támogatásokhoz való hozzáférést, hosszú idő óta elmaradt bérfejlesztéseket végez számos közfeladatot ellátó területen, mint például az egészségügyben, oktatásban, szociális területen és a közigazgatásban, illetve adócsökkentést hajt végre.

A 2017. évi költségvetés a tavalyi évhez hasonlóan idén is tavasszal készül és kerül az Országgyűlés elé. A korai benyújtás előnye, hogy a 2017-re várható költségvetési folyamatok és adórendszerbeli változások már korán ismertté válnak, ami könnyíti a gazdasági szereplők számára a felkészülést és jobban tudják tervezni az üzleti lépéseiket is. A 2016 és 2017 években az adósságráta csökkenő trendjének megtartása mellett a Kormány kihasználja a rendelkezésre álló mozgásteret a gazdasági növekedés simítása érdekében. A hiány minden évben megfelelő távolságban lesz a 3%-os uniós referenciaértéktől, majd 2017 után fokozatosan csökken. A tervezett hiánypálya az adósságmutató dinamikus csökkenését vetíti előre.

A Kormány jelentős intézkedéseket hozott a feketegazdaság fehéritése érdekében az elmúlt években. A sikeres lépések folytatásaként megvalósul az online pénztárgépek alkalmazásának kiterjesztése, bevezetésre kerül az online számlázás, és program indul az elektronikus fizetések ösztönzésére. Erősödik az adóhatóság ügyfélbarát jellege, ami abban tükröződik, hogy leveszi az adóbevallás

adminisztratív terheit az adózókról, megkülönbözteti a jó és rossz adózókat és enyhíti a tévedések miatti bírságokat.

Az eddig elért eredmények sikerei megteremtették a lehetőséget arra, hogy bizonyos területeken adócsökkentést lehessen kezdeményezni. 2017-től több élelmiszernek csökken az áfakulcsa, folytatódik a kétgyermekes családi adókedvezmény fokozatos emelése, illetve a Kormány korábbi vállalásának megfelelően tovább mérséklődik a bankadó. Az adócsökkentések több pénzt hagynak a háztartások pénztárcájában és elősegítik a gazdasági növekedés magas szinten való fenntartását.

Az ország külső sérülékenysége és pénzügyi stabilitása tovább javult, amiben nagy szerepet játszott a lakossági devizahitelek forintosítása, a törlesztőrészletek terheinek csökkentése, a kormányzati intézkedések és a Magyar Nemzeti Bank programjai. A hitelezés beindulását továbbra is visszafogja a magas nem teljesítő hitelállomány, bár 2015-ben ezen a területen is érdemi előrehaladás történt. A bankszektor helyzetének javulását mutatja az is, hogy a bankok 2015-ben sok veszteséges évet követően szektor szinten is, és számos nagy bank egyedileg is újra nyereséget tudott kimutatni.

A foglalkoztatás rekordszintet ért el a munkához jutást segítő eddigi kormányzati intézkedések eredményeként, ami magába foglalta a munkát terhelő adó csökkentését, a munkanélkülieknek juttatott transzferek, valamint az időskori és rokkantnyugdíjrendszer átalakítását, illetve a rugalmas gyűjtemény bevezetését. A munkapiaci helyzet javulásában jelentős szerepet játszott továbbá a közfoglalkoztatási rendszer is. A foglalkoztatottság terén további javulás úgy érhető el, hogy megvalósul a közmunkában foglalkoztatottak átvezetése az elsődleges munkapiacra, a munkakeresők szakmája pedig minél inkább megegyezik a munkát kínálók elvárásaival. A Kormány mindkét területen tett lépéseket. A közmunkából való kilépést képzéssel, anyagi ösztönzőkkel és aktív eszközökkel segíti, illetve átalakítja a szakképzés rendszerét.

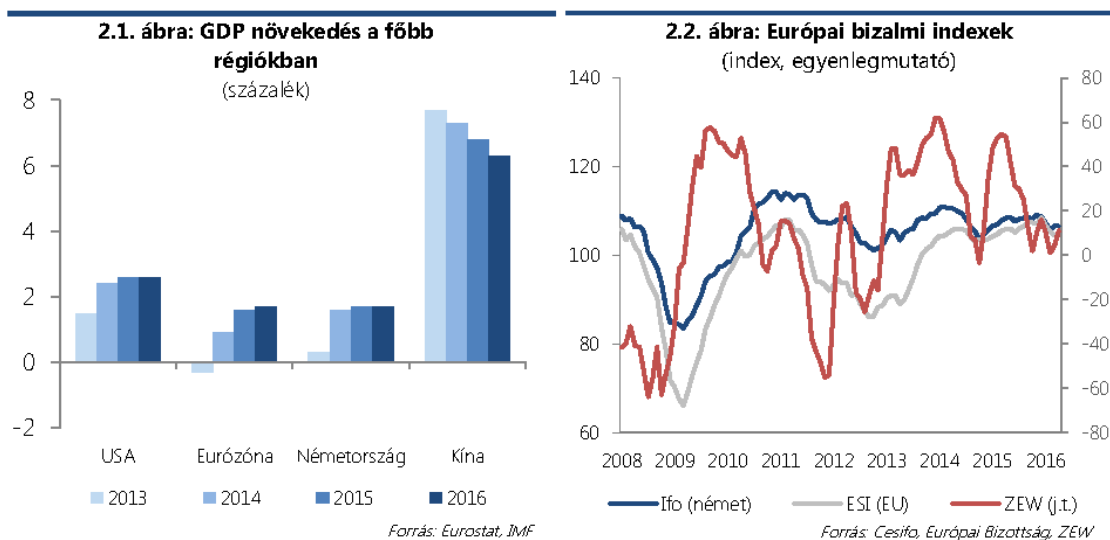
Össességében elmondható, hogy a magyar gazdaság fő mutatóiban jelentős javulás következett be az elmúlt években. Az elért eredményekre és a programban bemutatott intézkedésekre építve a makrogazdasági fundamentumok további javulása várható.

2. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK ÉS ELŐREJELZÉS

2.1. NEMZETKÖZI KÖRNYEZET

A világgazdaság a 2015-ös évben a korábban vártnál visszafogottabb bővülést mutatott. Míg a tavalyi év elején az országok többsége a kilábalás fázisában volt, mostanra számos gazdaság a konjunktúra leszálló ágára került és kilátásai is borúsabbá váltak. Ezt jól tükrözi, hogy a 2016-os növekedési prognózisok is lefelé módosultak, amelyeket főként negatív kockázatok öveznek. Egyfelől, a nyersanyagárak erőteljes csökkenése kedvezőtlenül érintette az exportáló országokat, ami részben a devizák leértékelődésében, részben költségvetési egyensúlytalanságok kialakulásában mutatkozott meg és végeredményben importkeresletük csökkenéséhez vezetett. Másfelől, a támogató monetáris politikai eszközök elérték határaikat a fejlett országokban, a feltörekvők esetében pedig jellemzően szigorúbbá váltak a finanszírozási feltételek. Mindazonáltal a globális gazdasági kilátásokat kedvezően befolyásoló tényezők között említhető az alacsony inflációs és kamatkörnyezet, valamint a hitelezési folyamatok javulása az Európai Unió országaiban. Mivel a nyersanyagárak esése az

importőrök számára jelentős költségcsökkentést okozott, így ezekben az országokban támogatta a növekedést.

A világkereskedelem lassulásának háttérében az elkövetkező negyedévek során is várhatóan a feltörekvő országok mérséklődő importkereslete áll majd. Kína gazdasági szerkezete jelentős átalakuláson megy át, a beruházásokról és az exportról a fogyasztásra, illetve az ipari termelésről a szolgáltatásokra tevődik át a hangsúly. Mindez hosszútávon fenntartható növekedési pályához vezethet, ugyanakkor középtávon reálgazdasági áldozattal jár, amelynek mértékét erős bizonytalanság övezi. Az ország szerteágazó kereskedelmi kapcsolatainak következtében a növekedés lassulása továbbra is számottevő hatást gyakorol majd a világgazdaságra, különösen a feltörekvő országok teljesítményére. Fontos kiemelni, hogy az elmúlt időszakban Oroszország volt az olajáresés egyik legnagyobb vesztese, emellett pedig a geopolitikai feszültségek és a kereskedelmi szankciók is hozzájárultak ahhoz, hogy az ország recesszióba süllyedjen a 2015-ös év során. A világgazdaság alakulásában központi szerepet betöltő Egyesült Államok növekedése is kis mértékben elmaradt a tavalyi várakozásoktól, ugyanis az erősödő dollár és a gyenge külső kereslet következtében a nettó export negatívan járult hozzá a bővüléshez. Mindazonáltal a tartósan kedvező munkaerő-piaci folyamatok várhatóan az elkövetkező időszakban továbbra is támogatják majd a belső kereslet élénkülését.

Bár az eurózána növekedése gyorsult az elmúlt évek során, teljesítménye továbbra is visszafogott maradt. A bővülés háttérében elsősorban a belső kereslet erősödése állt, nevezetesen a fogyasztói árak mérséklődése és ezzel összefüggésben a laza monetáris kondíciók. Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnerének számító Németország tartósan stabil teljesítményt mutatott, ugyanakkor a tavalyi évben már tetten érhető volt a Kínába irányuló export csökkenése és a konjunktúramutatók is az ipari kibocsátás további lassulását vetítik előre (2.2. ábra).

2013-tól kezdődően a kelet-közép-európai országok érték el a legmagasabb növekedési ütemeket az Európai Unión belül. Az Európai Bizottság előrejelzése szerint a régiós országokban a következő két évben 2,5–3,5% közötti éves GDP bővülés várható. Ezt a forgatókönyvet alátámasztja, hogy több hitelminősítő és nemzetközi befektetésekben érdekelt elemzőhöz is azt valószínűsíti, hogy a megindult kedvező konjunktúra a következő években is folytatódni fog és a régiós országok továbbra is az uniós átlag feletti növekedést tudnak majd felmutatni.

Összességében megállapítható, hogy a világgazdasági kilátások kedvezőtlenebbek a korábban vártnál, ezért Magyarország számára egyre fontosabbá válik a külső kitértekből származó kockázatok mérséklése. Ezért a kormányzati gazdaságpolitikának arra kell törekednie, hogy elősegítse az exportszerkezet diverzifikálását, amely tompítja egy-egy szektor vagy partnerország gyengébb gazdasági teljesítményének tovagyrúzó hatását.

2.2. A NÖVEKEDÉS ÖSSZETEVŐI

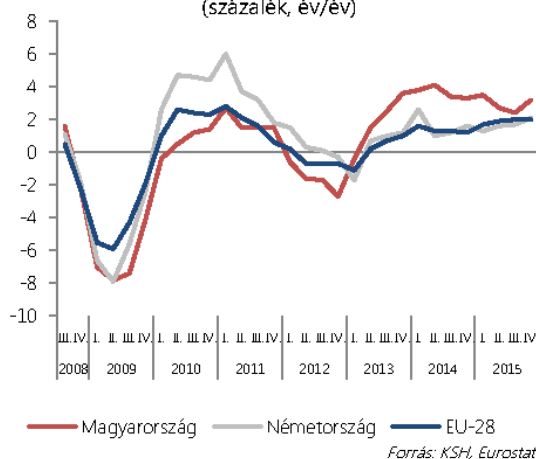
A magyar gazdaságban 2013-ban vette kezdetét a növekedési fordulat, amit jól szemléltet, hogy a GDP bővülésének mértéke immáron mintegy tíz negyedéve tartósan magas ütemben, 3% körül stabilizálódott. Így 2014-ben 3,7%-kal, tavaly pedig 2,9%-kal nőtt hazánk bruttó hazai összterméke. Ezen folyamatoknak köszönhetően az elmúlt években mind az Európai Unió átlagánál, mind Németországnál rendre kedvezőbb GDP-adatokat regisztráltak Magyarországon (2.3. ábra).

Amellett, hogy hazánk növekedése 2013-tól dinamikus ütemet mutat, a szerkezete egyúttal kiegyensúlyozottnak és fenntarthatónak is tekinthető, amit több tényező is alátámaszt. Egyrészt a legtöbb szektor kedvező és stabil teljesítményt produkál, azaz a növekedésből szinte minden ágazat egyaránt profitál. Másrészt a növekedés nem párosult a külső és a belső egyensúly megbomlásával, vagyis nem hitelfelvétel táplálta a magyar gazdaság felzárkózását. Az egészséges szerkezetet jól szemlélteti, hogy a külkereskedelmi többlet tavaly elérte a 8,1 milliárd eurót, ami kiugró javulást jelent a 2014-es szinthez képest. Ezzel párhuzamosan az államháztartás hiánya GDP-arányosan 2%-nak felelt meg 2015-ben, ami a belső egyensúly is fennmaradását mutatja.

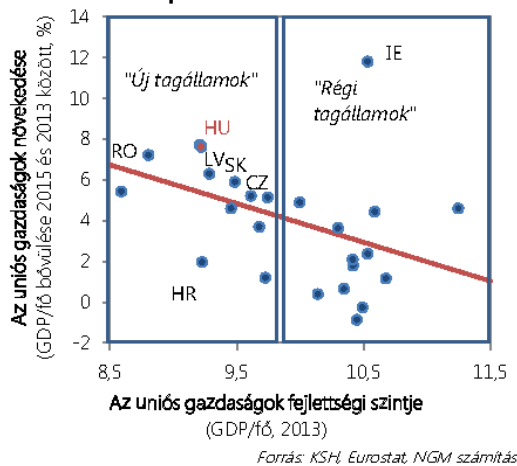
A pozitív trenddel párhuzamosan hazánk ismét érdemben konvergált az Európai Unió fejlettségi szintjéhez (2.4. ábra), amit szemléltet, hogy ebben az időszakban, azaz 2013 és 2015 között Írország után Lettország és Magyarország mutatta a leggyorsabb átlagos egy főre jutó GDP-növekedést a vizsgált mintában. Ezen három gazdaság teljesítménye jócskán meghaladta az unió átlagos felzárkózási sebességét, amely 2% körüli ütemet mutat, összhangban a tapasztalatokkal.

A GDP-adatok összehasonlítása alapján látható, hogy az újonnan csatlakozott tagállamok tipikusan sokkal erőteljesebb növekedést mutattak, mint a régiók. Ezek közül kimagasló a régió, kiváltképp a visegrádi országok szerepe. A külső környezet ugyanakkor nem mindig támogatta a dinamikus gyorsulását, így a belső kereslet szerepe felértékelődött a térség gazdaságaiban. Kiemelendő a beruházási aktivitás, amely jelentős mértékben járult hozzá a 2013 és 2015 közötti konvergenciafolyamathoz, ami azért is kedvező, mert a fejlesztések hosszabb távon is serkentik a kibocsátás alakulását.

2.3. ábra: A magyar, német és EU GDP növekedés alakulása 2008 óta
(százalék, év/év)

2.4. ábra: Fejlettség és növekedés kapcsolata az EU-ban

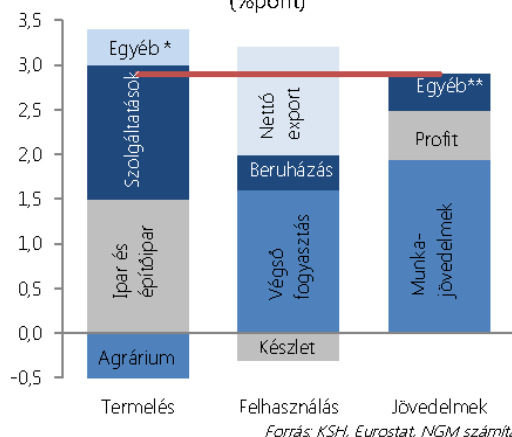
* A piros görbe jelöli az átlagos uniós felzárkózást. A magyar, lett és lengyel felzárkózási adatok szinte azonosak. A volumenek (melyek egy főre jutó euró-adatokon alapulnak) az általános gyakorlattal összhangban logaritmizáltak. Az ábrán nem szerepel Ciprus és Málta eltérő gazdasági szerkezetük miatt. Az országcsoportok az újonnan, illetve a korábban csatlakozott térségeket fedik le, de néhány kiugró érték megfigyelhető.

Ami a magyar GDP szerkezetét illeti, a kínálat bővüléséhez 2015-ben is az ipari termeléstöbblet járult hozzá nagyobb mértékben, ami többek között a járműgyártó kapacitások kiépülésével magyarázható. Ezzel párhuzamosan megfigyelhető viszont a szolgáltatások érdemi élénkülése, aminek háttérében jelentős mértékben a turisztikai és a kereskedelmi tevékenységek forgalmának emelkedése áll, összhangban a belső kereslet élénkülésével. Ez azt eredményezte, hogy a szolgáltató szektor hozzájárulása a növekedéshez fokozatosan gyorsult: míg 2014-ben annak mintegy ötödét, tavaly már felét tették ki a GDP változásának. A mezőgazdasági kibocsátás ugyanakkor mérséklődött a kedvezőtlen időjárási viszonyok következtében. Az agrárium hozzáadott értékének direkt hatását kiszűrve viszont hazánk bővülése 2015-ben megközelítette a 3,5%-ot.

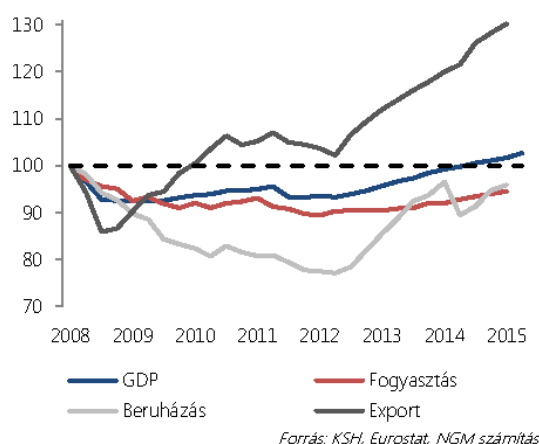
Keresleti oldalon a növekedést tavaly is kiegyensúlyozottság jellemezte. 2013 előtt a GDP alakulását lényegében a nettó export hajtotta, az azóta rendelkezésre álló adatok alapján viszont a belső kereslet felzárkózása figyelhető meg. A belföldi felhasználás élénkülése ugyanakkor a vállalatok által előzetesen tervezettnél erőteljesebb lehetett, amire a gazdasági szereplők a készletállományuk leépítésével alkalmazkodtak. A kiugróan magas ipari termeléssel és turisztikai forgalommal összhangban hazánk exporttöbblete 2015 során is jelentős mértékben emelkedett.

A GDP alakulása felbontható az alapján is, hogy az egyes termelési tényezőkből mekkora jövedelme képződött a gazdasági szereplőknek. A tavalyi év során jelentős bértöbblet keletkezett a magyar gazdaságban, aminek háttérében két fő tényező húzódik meg. Egyrészt a kedvező munkaerő-piaci trendek, másrészt – nagyrészt az alacsony olajárak következtében – a nulla közeli inflációs környezet emelhető ki. (2.5. ábra)

2.5. ábra: A 2015-ös 2,9%-os GDP-növekedés dekompozíciója
(%pont)

2.6. ábra: GDP-növekedés a válság óta
(2008 harmadik negyedév = 100)

* *Nettó termékadók* ** *Nettó termelési és termékadók*.

A növekedési kilátások megítélésékor több tényező mérlegelendő. Egyrészt míg tavaly az előző, 2007-2013-as, illetve az új, 2014-től induló EU pénzügyi programozási időszak forrásai egyaránt felhasználhatók voltak, addig idén már csak az új ciklus támogatásai hívhatók le. Vagyis az uniós források ciklikussága következtében a beruházások idén elmaradhatnak a tavalyi szinttől.

Másrészt a növekedési kilátások megítélésékor figyelembe kell venni, hogy nagyrészt az exportfolyamatoknak köszönhetően a magyar GDP tavaly már elérte a válság előtti szintet. A belső kereslet ugyanakkor még nem zárkózott fel teljesen (2.6. ábra), tehát erős helyreállási potenciállal rendelkezik, ami mind a fogyasztás, mind a beruházás élénkülését vetít előre. Ezen túlmenően, a mezőgazdasági termelés tavalyi mérséklődése idén korrigálódhat, részben az alacsony bázis, részben a tavalyi kapacitásbővülések miatt.

Harmadrészt a külső kereslet alakulását bizonyos tényezők negatívan érinthetik, úgymint a kínai gazdaság lassulása, a Volkswagen-botrány hatásai, valamint az olajexportáló országokat övező fiskális és reálgazdasági nehézségek.

Végezetül az előrejelzési horizonton a kilátásokat fundamentális faktorok és fiskális ösztönzők is egyaránt erősítik. Hosszabb távon serkentik ugyanis a keresletet többek között a továbbra is kedvező munkaerő-piaci trendek és a tartósan alacsony olajárak. Ezeken túlmenően, a növekedés támogatása érdekében hozott korábbi és közelmúltbeli kormányzati intézkedések, mint például az szja és bankadó csökkentése, valamint az új lakásépítések ösztönzése, számottevő mértékben tompíthatják az EU-s transzferek ciklikusságából fakadó várható lassulást.

Össességében, mindezen tényezőket figyelembe véve 2016-ban a növekedés üteme döntően az EU-s transzferek természetes ciklikussága miatt enyhén elmaradhat a 2015. évitől. Az egyszeri hatás kifutásával, 2017-től kezdve viszont a bruttó hazai össztermék volumene ismét 3% körül bővílhet, amit az elmúlt időszak tartósan magas GDP-adatai is alátámasztanak. Ez a stabil bővülés a kormányzati intézkedéseknek köszönhetően várhatóan még a 3%-os ütemet is felülmúlja az elkövetkező évek során.

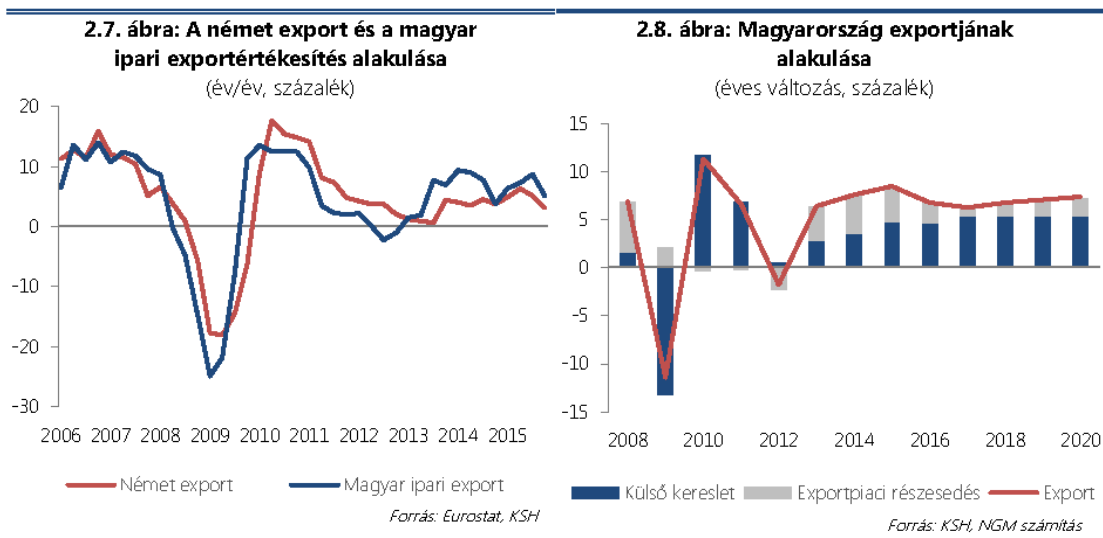
Külgazdaság

Magyarország külkereskedelme 2015-ben kiugró mértékben növekedett, ugyanis az export volumene 8,4%-kal, az importé pedig 7,7%-kal emelkedett. A világpiaci környezetnek köszönhetően a külső kereslet tavaly is kitartó élénkülést mutatott, amely támogatta a magyar vállalatok kiviteli lehetőségeit. Ezen túlmenően az exportteljesítményhez hozzájárult a dollárhoz képest leértékelődött euró, valamint a hazai javuló cserearány is. Az autópiaci világkereslet élénkülése pozitívan hatott a járműértékesítésre, ezen keresztül pedig a hazai autóiparra és annak exportjára. Ezt a kedvező magyarországi folyamatot még a Volkswagen-botrány okozta negatív visszhang sem tudta megtörni és az elkövetkező időszakban is legfeljebb a piac átrendeződésében lehet szerepe, amely a diverzifikált hazai járműiparra nem lesz érdemi hatással. A Volkswagen csoportba tartozó győri Audi-gyárban a gyártásban kifejezetten alacsony a részaránya a Diesel-motoroknak. A környezetszennyezési botrány egyébként is azokat a régebbi típusú motorokat érintette, amelyek egyáltalán nem szerepelnek a győri Audi-gyár termékei között. A 2014-es év második felében bevezetett orosz embargó a tervezett egy év leteltével nem került feloldásra, ugyanakkor hazánkra gyakorolt negatív hatása mérsékelt volt. Ez elsősorban Magyarország alacsony közvetett kitétszégével magyarázható, valamint a gazdasági szereplők is gyorsan alkalmazkodtak a korlátozásokhoz.

2015-ben a külkereskedelem szerkezete is kiegyensúlyozottabban alakult. Egyfelől az áruforgalom dinamikus növekedéséhez a járműgyártás és az ahhoz kapcsolódó beszállítói ágazatok mellett a tavalyi év során a gyógyszeripar is érdemben hozzá tudott járulni. Másfelől a szolgáltatások, illetve azokon belül elsősorban a turisztikai tevékenységek mutattak érdemi bővülést, összhangban a belső kereslet élénkülésével és a kedvező munkaerő-piaci trendekkel.

A tavalyi kiemelkedő exportteljesítményt követően 2016 során továbbra is magas, 7% körüli növekedés prognosztizálható a kivitel tekintetében, amit az ipari export-rendelésállományok magas szintje is támogat. A 2017-es évtől kezdődően a nemrégiben kidolgozott új iparstratégia keretében kiépülő többletkapacitások további lendületet adnak majd a külkereskedelemnek, amelynek hatására várhatóan a járműipari termelés mellett a többi kiemelt ágazat kivitele is dinamizálódhat. Ennek eredményeként az ország külkereskedelme diverzifikáltabbá válhat. A szolgáltatások exportját illetően a belső kereslet élénkülésével összhangban továbbra is jelentős bővülés várható.

Az elkövetkező években az import növekedésében meghatározó szerepet játszik az EU-s transzferek felhasználásának alakulása. Az uniós támogatások ciklikussága miatt ugyanis a belső kereslet importvonzata várhatóan mérsékeltebb lesz 2016-ban, ugyanakkor a transzferek 2017-től kezdődő felfutásával összhangban újra dinamizálódni fog. Ennek eredményeként, valamint az olcsó kőolaj miatti kedvező cserearány következtében a nettó export a tavalyi évet követően ismét erőteljesen járulhat hozzá a GDP növekedéséhez, mindazonáltal 2017-től gyengülhet a hozzájárulás mértéke. Ezek tükrében a külkereskedelmi többlet 2016-ban számottevően tovább emelkedhet, túlszárnyalva a tavalyi évi rekordtöbbletet.

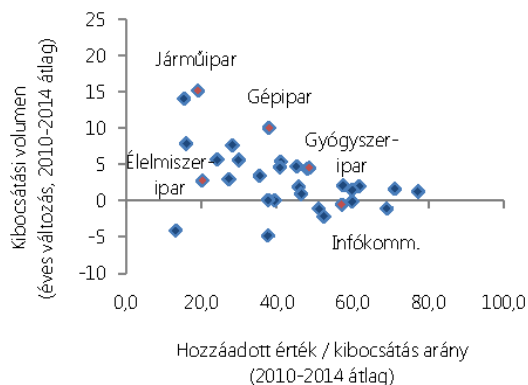
2.1. számú keretes írás: Iparstratégia a diverzifikáltabb gazdasági szerkezetért

A magyar gazdaság egyik fő húzóágazata a feldolgozóipar, ezen belül is a járműgyártás termelése kiemelkedő. Ezt jól szemlélteti, hogy a járműipar 2014-ben mintegy 4%-kát adta a bruttó hazai terméknek, így e tekintetben Magyarország az EU élmezőnyében szerepelt. Ezen túlmenően 2012 óta ez az ágazat mutatja a legdinamikusabb fejlődést a magyar gazdaságban, mivel az iparágban működő vállalkozások elmúlt időszakban megvalósult beruházásainak és termelő tevékenységének eredményeként Magyarország az európai gépjárműgyártás meghatározó szereplőjévé vált. Az autóiipari termékek a külkereskedelemben is jelentős súllyal bírnak, ugyanis Magyarország teljes exportjának nagyságrendileg 20 százalékát adja a járműipari kivitel. Mindazonáltal az ágazat jelentős mértékű növekedése viszonylag alacsony hozzáadottérték bővüléssel párosult a közelmúltban, mivel a gyártási folyamat csak kis mértékben gyarapította az előállított járművek értékét Magyarországon. Az ország magas fokú autóiipari specializációja ugyanakkor kockázatokat is hordoz magában, amelyre az elmúlt időszak történései, nevezetesen a Volkswagen-botrány és a kínai növekedés körüli bizonytalanság is ráirányították a figyelmet. Ezért a Kormány célul tűzte ki egyes ipari ágazatok támogatását annak érdekében, hogy ezt a kitétséget mérsékelje, valamint, hogy magasabb hozzáadott értékű és termelékenységű növekedési szerkezet alakuljon ki.

Több mutató alapján is összehasonlítható az egyes ágazatok makrogazdasági jelentősége. Egyrészt kiemelt fontosságú, hogy az adott szektor relatíve mekkora hozzáadott értéket állít elő hazánkban. Ezen a téren a szolgáltatásokon belül az infokommunikáció, az ipar alágazatai közül pedig a gyógyszeripar tekinthető kiemelkedőnek. Másrészt az egyes iparágak termelésének volumennövekedése jó indikátora a gazdaság dinamikájának is. A 2010 óta eltelt időszakban a járműipar után a gépgyártás átlagos éves növekedési üteme volt kiemelkedő, ugyanakkor az élelmiszer- és a gyógyszeripar is kedvező teljesítményt nyújtott (2.9. ábra). Ezen túlmenően az egy főre jutó hozzáadott érték tekintetében – amely az ágazatok termelékenységét mutatja – a kőolaj-feldolgozás és az ingatlanügyletek után a gyógyszergyártás áll a harmadik helyen, de a gépgyártás és az infokommunikáció szintén az élbolyba tartozik. Továbbá a jövőbeli trendeket figyelembe véve egyre fontosabbá válik, hogy mennyire technológiavezérelt egy ágazat, avagy mennyire tőkeintenzív a termelés. A hazai nemzetgazdasági ágazatok között a gép-, a gyógyszer-, valamint a járműgyártás

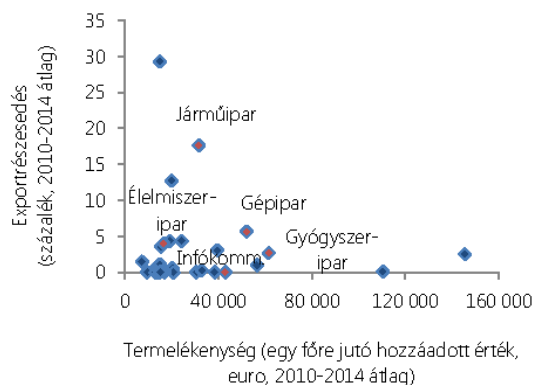
számít magas tőkeintenzitásúnak. Végezetül, külkereskedelem szempontjából a járműgyártás és az elektronika mellett a gépgyártás, az élelmiszeripar és a gyógyszeripar teljesítménye kiemelkedő, mivel a termékek exportrészesedése jelentős a teljes kivitelben belül (2.10. ábra).

2.9. ábra: Az egyes nemzetgazdasági ágazatok bruttó hozzáadott értéke és kibocsátási volumene közötti kapcsolat

Forrás: Eurostat

2.10. ábra: Az egyes nemzetgazdasági ágazatok termelékenysége és exportrészesedése közötti kapcsolat

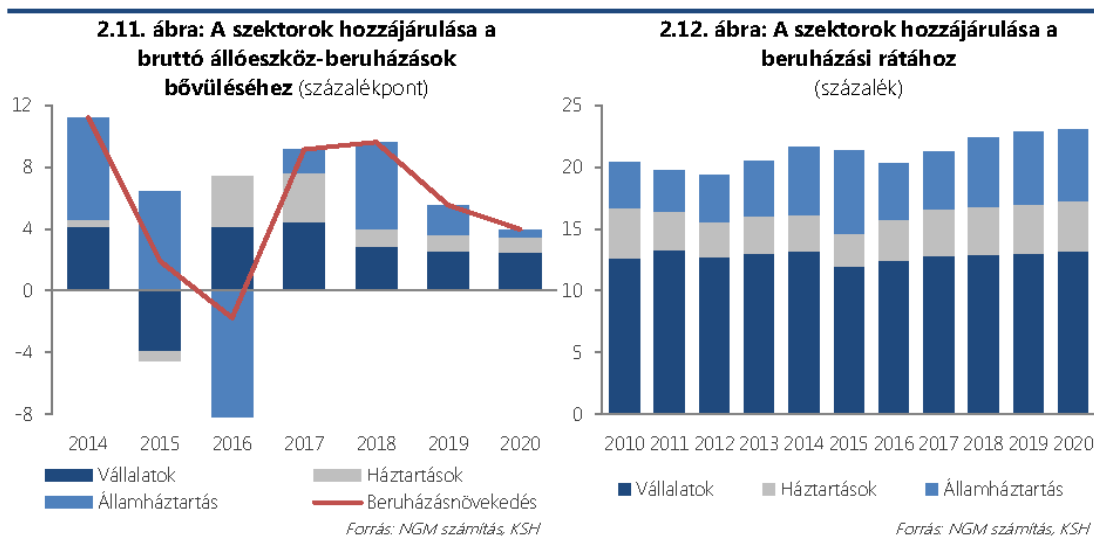
Forrás: Eurostat, KSH

A Kormány a közelműltban az Irinyi Tervben dolgozta ki és fogalmazta meg az új iparstratégiáját, melynek célja, hogy 2020-ig a bruttó hazai termék előállításán belül 30%-ra emelkedjen az ipari termelés részesedése. A fenti mutatók alapján is látszik, hogy melyek azok az egyes ipari alágazatok, amelyek támogatásával a kitűzött cél elérhetővé válik, valamint ezzel párhuzamosan, a külső kitétség is mérsékelhető. Ezen felül a fejlesztendő területek kiválasztásakor fontos szempont volt az ország védelmi potenciáljának fenntartása érdekében az importfüggőség megszüntetése. A kiemelt területek közé tartozik a járműipar, a specializált gép- és járműgyártás, az „egészséggazdaság”, az élelmiszeripar, a „zöldgazdaság”, az infőkommunikáció valamint a védelmi ipar. A felsorolt ágazatok fontosságát az is mutatja, hogy a 2010 és 2015 közötti időszakban átlagosan az összes foglalkoztatott több mint egytizede dolgozott ezek valamelyikében. A 2015-ös évben az élelmiszeripar – a járműgyártástól épp csak elmaradva – 140.000 főt, míg az infőkommunikáció szektor 102.000 főt foglalkoztatott. Középtávon az iparstratégia keretében megvalósuló kormányzati támogatások felfutásával kiépülő többletkapacitások további jelentős munkaerő keresletet generálnak. Az ország versenyképességének megőrzése szempontjából is fontos az említett iparágak támogatása, hiszen régiós versenytársak esetében is hasonló ágazatok kerültek a növekedésösztönzés fókuszába.

Beruházás

A 2014-es rekordév után a beruházási aktivitás 2015-ben tovább emelkedett. A tavalyi év során közel 5600 milliárd forint értékű fejlesztés valósult meg a gazdaságban, amelynek eredményeként a beruházások ismét pozitívan járultak hozzá a gazdasági növekedéshez. Ennek köszönhetően Magyarország 21,3%-os GDP-arányos beruházási rátája jelentősen felülműlte az Európai Unió és megközelítette a visegrádi országok átlagos értékét. Mindazonáltal a 2015-ös évben a beruházások szerkezetének átmeneti eltolódását lehetett megfigyelni. Egyfelől az uniós társfinanszírozású projektek felgyorsult lehívása az állami beruházások megugrásában tükröződött, másfelől viszont

mérséklődtek a privát szektor fejlesztései, amelyben a vállalatok és a háztartások visszafogott teljesítménye egyaránt szerepet játszott.

A vállalati szektorban legnagyobb súlyt képviselő feldolgozóipar teljesítménycsökkenéséhez vélhetően a korábbi nagy volumenű fejlesztések kifizetése mellett az is hozzájárulhatott, hogy a 2015-ben elindult számos új projekt még csak kezdeti fázisban van, felfutásuk pedig csak fokozatosan történik. Az elkövetkező negyedévekben várható élénkülést alátámasztja, hogy a jövőbeli fejlesztéseket előrevetítő feldolgozóipari kapacitáskihasználtság tartósan magas szinten áll. Fontos hangsúlyozni, hogy a már bejelentett fejlesztések között olyan autóipari zászlóshajók kapacitásbővítései is szerepelnek, mint például az Audi és a Mercedes, amelyek a beszállítói hálózatuk révén már eddig is jelentős beruházásokat vonzottak az országba.

Magyarország tőkevonzó képességének folyamatos erősödését tükrözik a Nemzeti Befektetési Ügynökség által kezelt projektek is. Ezek alapján a 2015-ben meghozott 1,4 milliárd euró összértékű beruházási döntések eredményeként 13 ezer munkahely létesül majd az országban, amelynek közel harmada német vállalatok fejlesztéseihez köthető. Legnagyobb arányban a járműipar mellett az üzleti szolgáltató szektorban és az élelmiszeriparban jönnek létre új munkahelyek. Amennyiben a jelenleg folyamatban lévő döntések kedvezően zárulnak, további 4,3 milliárd euró kerülne Magyarországon beruházásra, amely 28 ezer munkahelyet teremtené.

A kis- és középvállalkozások beruházási aktivitására továbbra is ösztönzően hat az alacsony hozamkörnyezet és a kedvező üzleti klíma, forráshoz jutásukat pedig a Nemzeti Bank 2016-os évre meghirdetett, kifejezetten beruházás-fókuszú hitelprogramja segíti, amelynek pozitív reálgazdasági hatása érezhető lehet az idei év folyamán. Ezen felül az elkövetkező évek során elérhető, túlnyomóan gazdaságfejlesztésre felhasználható uniós forráskifizetések is támogatják majd a kvv-k beruházási aktivitását.

A lakáspiaci folyamatokat 2015-ben kettősség jellemezte. Egyfelől a piaci kereslet élénkülését tükrözte, hogy tavaly folytatódott a lakásértékesítések számának dinamikus emelkedése. Az ingatlanirodák becslései alapján a tranzakciók száma elérhette a 135 ezret, amely éves összevetésben 20%-os növekedést jelent. Másfelől, annak ellenére, hogy az építési engedélyek száma lendületes, 30%-os növekedést mutatott, a lakásépítések száma tavaly közel 9%-kal csökkent. Ennek hátterében

a válság következtében leépült építőipari kapacitások és az új lakások iránti visszafogott kereslet állhat.

Az elkövetkező évek során a háztartások beruházási kedvének számottevő élénkülése várható a, amelyhez több tényező is hozzájárul. Az erősödő keresletet a stabilan alacsony kamatkörnyezet és az emelkedő reáljövedelmek mellett a kiterjesztett Családi Otthontermelési Kedvezmény (CSOK) is kifejezetten segíti. Bár az országnak vannak olyan speciális régiói – például Budapest, Kecskemét és Győr környéke – ahol már az eddig is fennálló stabil lakáspiaci kereslet több ingatlanbefektetőt vonzott a térségbe, a 2016-2019-es évekre vonatkozó kedvezményes 5%-os lakásáfa várhatóan meghatározó szerepet játszik majd az ország többi részén is az építőipar, avagy a kínálati oldal élénkülésében. Emellett a kiadott építési engedélyek számának két éve tartó folyamatos és erőteljes bővülése is várhatóan lecsapódik majd a lakásépítések számának emelkedésében az elkövetkező negyedévek során.

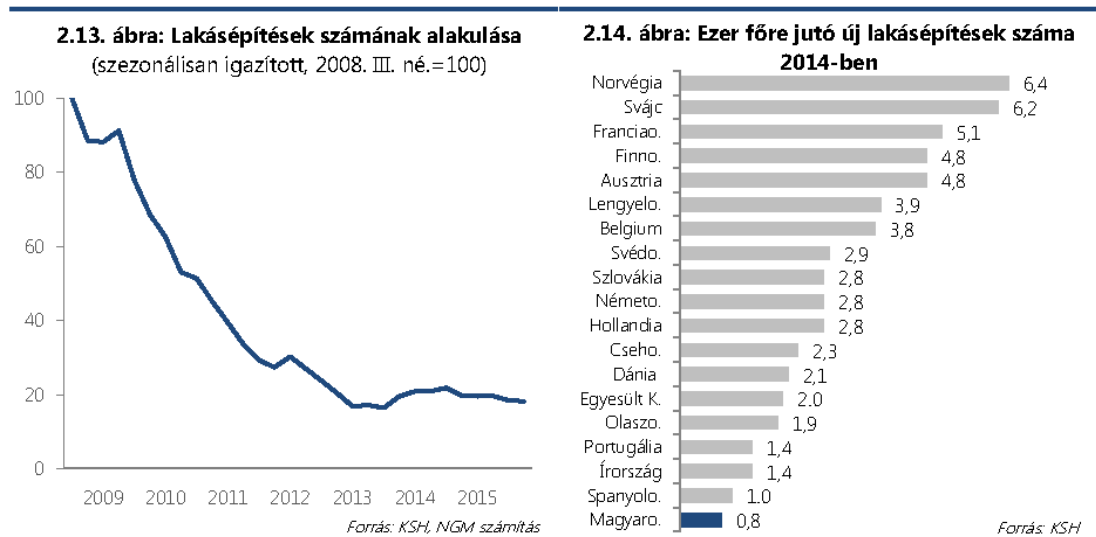
Az állami szektor fejlesztéseit a 2015-ös évben is jellemzően a fennmaradó 2007-2013-as EU-s források felgyorsult felhasználása határozta meg. Elsősorban az uniós transfereknek köszönhető, hogy 2015-ben erősen megugrott a szűk államhoz tartozó ágazatok teljesítménye, ugyanis a közigazgatásban, oktatásban és egészségügyben megvalósított fejlesztések együttes nagyságrendileg 40%-kal emelkedtek. Ezen túlmenően annak ellenére is folytatódtak a dinamikus infrastruktúra-fejlesztések, hogy a 2014-es évben 40%-ot meghaladó rekordbővülés volt megfigyelhető az ágazatban. A megvalósított út- és vasútfejlesztések azért is kiemelten fontosak a gazdasági növekedés szempontjából, mert számottevően erősítik az ország tőkevonzó képességét.

A 2007-2013-as uniós költségvetési ciklus során Magyarország 24,9 milliárd eurós forráshoz jutott hozzá, amely a kelet-közép-európai régióban GDP-arányosan a legmagasabb összegnek számít. A transferek országszerte – de különösen az ország keleti megyéiben – jelentősen hozzájárultak a kedvező növekedési és foglalkoztatási folyamatokhoz. Az elkövetkező évek során a 2014-2020-as költségvetési időszak keretei között 21,9 milliárd eurós támogatási összegben részesül Magyarország, ugyanakkor a prioritások jelentősen eltolódnak a gazdaságélénkítés irányába. Kiemelkedő mértékben emelkedik a foglalkoztatásra és a munkapiac fejlesztésére fordított támogatások aránya, mindazonáltal a közlekedési projektek az előző időszakhoz viszonyítva kevésbé lesznek hangsúlyosak. Amennyiben a kormányzati célkitűzéseknek megfelelően 2018 végére-2019 elejére az összes 2014-2020-as uniós forrás felhasználása megtörténne, az a kapacitások gyorsabb felépülésén keresztül jelentősen segítené Magyarország dinamikusabb felzárkózását az EU-hoz.

Összességében 2016-ban a beruházások alakulásához várhatóan a privát szektor fejlesztései fognak pozitívan hozzájárulni, miközben az EU-társfinanszírozással megvalósult állami projektek kifutása a költségvetés beruházásainak mérséklődésében tükröződik majd. Vélhetően a vállalatok és a háztartások élénkülő beruházási aktivitása nem tudja majd ellensúlyozni a költségvetés fejlesztéseinek ideiglenes megtorpanását, így 2016-ban átmenetileg negatív tartományba fordulhat a növekedési szám. Ezt követően viszont az uniós forrásfelhasználás felgyorsításának, valamint az Otthontermelési Program felfutásának együttes hatásaként 2017-re és 2018-ra a beruházások erőteljes megugrása prognosztizálható, amelyhez mindhárom szektor egyaránt hozzájárul majd. Ezzel összhangban hazánk beruházási rátája előreláthatóan a teljes előrejelzési időszakban folyamatosan emelkedik és stabilan 20% felett alakul majd, ami azért is kedvező, mert a fejlesztések a kapacitások kiépülése után, a termelés beindulását követően is támogatják a gazdaság növekedését.

2.2. számú keretes írás: A CSOK és a kedvezményes lakásáfa, mint a lakáspiaci fellendülés katalizátorai

A válság következtében jelentősen leépült építőipari kapacitások és az új lakások iránti visszafogott kereslet eredményeként az elmúlt évek során folyamatosan csökkentek a lakásépítések. A 2000-es évek közepén még éves szinten mintegy 35-40 ezer lakás épült, amely az akkori 4,2 milliós magyarországi lakásállomány nagyságrendileg 1%-át jelentette. Amennyiben ez a tendencia folytatódott volna, megközelítőleg 100 év alatt lett volna biztosítva az épített lakásállomány megújulása. Ezzel szemben, a válság hatására hanyatlásnak indult a lakáspiac és 2010-et követően csupán 8-10 ezer körül stagnáltak a lakásépítések, amely nemzetközi viszonylatban is rendkívül alacsonynak számít (2.14. ábra). 2015-ben alig haladta meg a 7,5 ezer darabot az újonnan épített lakások száma, amely a jelenlegi lakásállomány megfelelő pótlásához szükséges mennyiség hatodát jelenti. A visszafogott lakáspiaci kereslet következtében az elmúlt időszakban leginkább a felújítási és korszerűsítési munkálatok tartották életben az építőipari vállalkozásokat, amelyek termelő kapacitásaik és humán erőforrásaik folyamatos leépítésével próbálták túlélni a piacon. Mindez szemmel láthatóan lecsapódott az építőiparban foglalkoztatottak számában is, mivel a 2007-es év végi 340 ezer fő helyett 2012 elejére már több mint 100 ezerrel kevesebben dolgoztak az ágazatban.

A lakáspiac jelenlegi állapotát megvizsgálva megállapítható, hogy szükség volt valamilyen katalizátorra, amely beindítja a folyamatokat az ingatlanpiacon. A bevezetett intézkedések azért is különösen kedvezőek e tekintetben, mert míg a Családi Otthontermelési Kedvezmény (CSOK) a lakáspiac keresleti oldalát stimulálja, addig a lakásáfa 5%-ra történő lecsökkentése a kínálati oldalnak adhat erőteljes lökést, miközben fehérítő hatása is számottevő lehet az adóbevételeket illetően. Az építőipar fellendítése kiemelten lényeges, mert jellemzően a munkaintenzív ágazatok közé sorolható, a projektek alacsony importtartalma miatt pedig jelentős az ágazat hozzáadott értéke. Mindezek hatására az intézkedésekhez köthető költségvetési kiadásokat részben ellensúlyozzák majd a hozzájuk köthető többletbevételek. Fontos kiemelni, hogy az Otthontermelési Program gazdasági és egyben demográfiai program is, mivel a növekedés ösztönzésén túlmenően az elöregedő társadalomhoz kapcsolódó kockázatokat is enyhíti a családok gyermekvállalásának támogatásán keresztül.

Mivel a 2008 óta fokozatosan leépült építőipari kapacitások miatt kínálati korlátok vannak jelen a

piacon, ezért kezdetben nagyobb arányban kerülhet sor a családok egyéni lakásépítéseire. A megnövekedett piaci kereslethez vélhetően fokozatosan felzárkózik majd a vállalkozások által épített új lakások kínálata is, ugyanakkor a helyzetet nehezíti, hogy az építőipar jelentős szakemberhiánnyal küzd. Mindezt figyelembe véve 2016-ban várhatóan 13 ezer darabra emelkedik az épített lakások száma, amely az intézkedések nélküli scenárióhoz viszonyítva másfélszer több lakás felépítését és 0,2-0,3%-os GDP hatást jelent. Előretekintve az előrejelzési horizont végén az újonnan épített lakások száma éves szinten már a 25 ezer darabot is meghaladhatja a kapacitások felépülésével párhuzamosan, amelynek tovagyűrűző hatása révén egyes feldolgozóipari beszállító alágazatok is részesülhetnek a kedvező folyamatokból. Összességében elmondható, hogy az Otthonteremtési Programra allokált költségvetési források a válság következtében leépült kapacitások helyreállítását gyorsítják annak érdekében, hogy az építőipar teljesítménye tartósan támogathassa az elkövetkező időszak gazdasági növekedését.

Fogyasztás

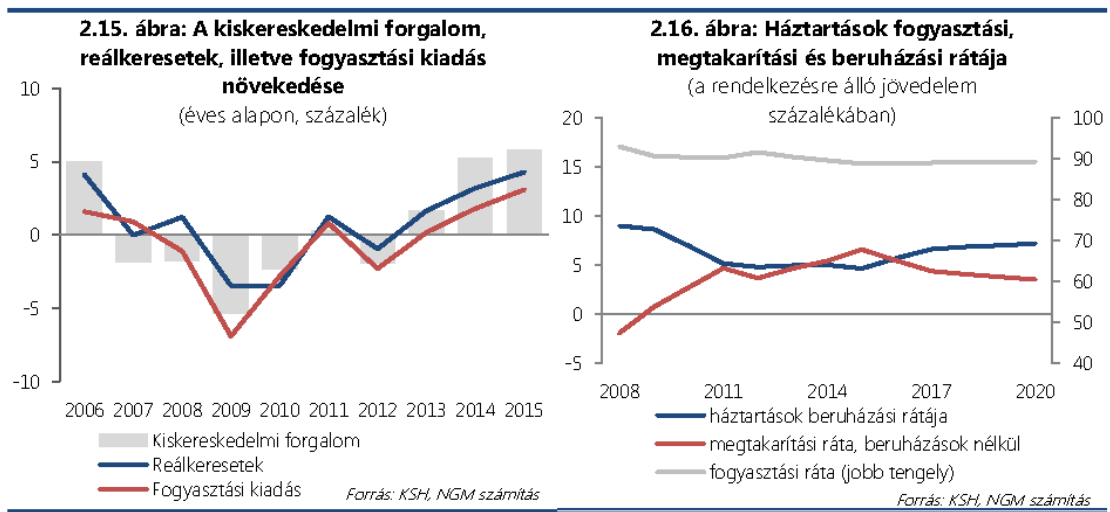
Kiemelten fontos a kiegyensúlyozott növekedési szerkezet szempontjából, hogy 2013 óta a fogyasztás egyre markánsabban támogatja a gazdaság fellendülését. A javuló foglalkoztatási mutatóknak köszönhetően a munkaerőpiac az elmúlt években feszesebbé vált, melynek következtében a bérek számottevő mértékben emelkedtek. Az alacsony inflációs környezet pedig tovább növelte a jövedelmek vásárlóerejét. A lakossági kiadásokban megfigyelhető élénkülést jól tükrözi, hogy míg 2014-ben a gazdasági növekedés közel negyedét, addig a 2015-ös év egészében a 2,9%-os bővülésnek már több mint felét tették ki.

Bár a fogyasztás 2006 óta nem látott mértékben növekedett a tavalyi évben, a bővülés üteme továbbra is elmaradt a reáljövedelmek emelkedésétől. Ennek hátterében az áll, hogy a lakosság fogyasztási döntéseiben továbbra is meghatározó szerepe van az óvatossági motívumnak. A válság óta ugyanis a háztartások a foglalkoztatási és jövedelmi kilátásaikat bizonytalanabbnak ítélik meg, emiatt növelik megtakarításaikat. Ezt jól szemlélteti, hogy a lakosság finanszírozási képessége megközelítette a GDP 8%-át a 2015-ös év egészében.

Ugyanakkor több tényező is az óvatossági motívumok enyhülésének irányába mutat. Egyrészt, a forintosítás, a hitelintézetek tisztességtelenül emelt kamat és az árfolyamrész használata miatt keletkező jogtalan költségekkel történő elszámolás és a fair bankokról szóló törvény mérsékelte a családok külső kitettségét, az árfolyam ingadozásából fakadó kockázatot. A bizonytalanság mérséklődése arra ösztönzi a háztartásokat, hogy növeljék fogyasztásukat, valamint az elszámolás következtében a lakosság hátralévő tőketartozása és a törlesztőrészek is csökkentek, amely magasabb jövedelmi pozíciót eredményez. Másrészt, a hitelezésben már megmutatkoztak az élénkülés jelei, mivel az új lakáscélú hitelszerződések volumene jelentősen emelkedett 2015-ben. Különösen kedvező, hogy a növekvő reálbérekkel és a csökkenő hitelkamatokkal összhangban az elkövetkező negyedévek során a lakáscélú hitelkereslet erősödése várható, amelyhez a Családi Otthonteremtési Kedvezmény is számottevően hozzájárul.

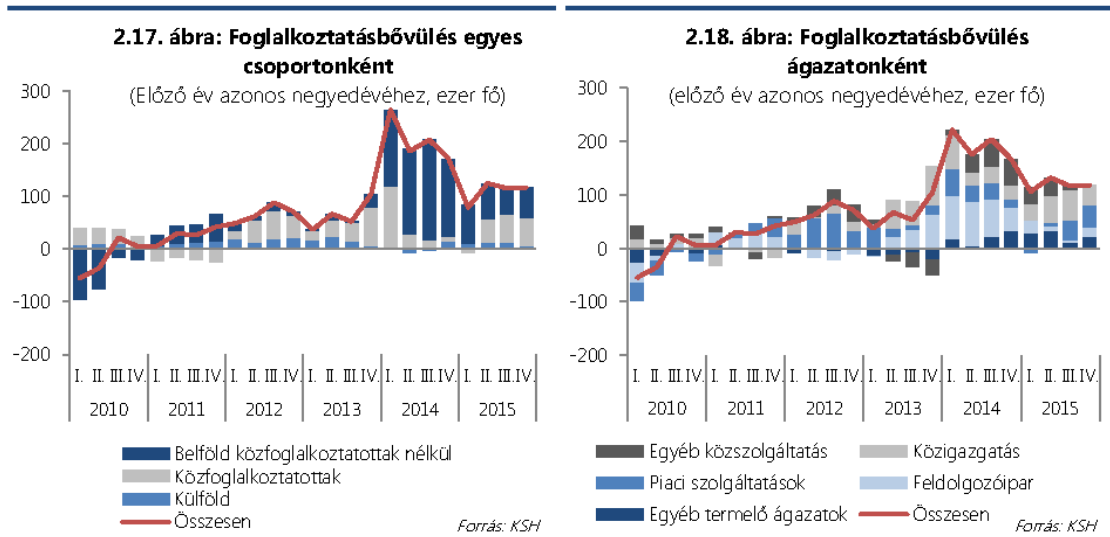
A következő években a háztartások fogyasztásának további növekedése várható, amelyet az óvatossági motívumok enyhülésén túl több tényező is támogat. Egyrészt a munkaerő-piaci folyamatokkal összhangban tovább javul a családok jövedelmi helyzete. Másrészt az alacsony

inflációs környezet növeli a bérek reálértékét. Harmadrészt, a Kormányzat intézkedései is támogatják a fogyasztás élénkülését. A személyi jövedelemadó 1 százalékpontos csökkentésének köszönhetően összességében több mint 100 milliárd forint marad a háztartásoknál. Ezen túlmenően a kétgyermekes családi adókedvezmény fokozatos emelése, az alapvető élelmiszerek, illetve az internet általános forgalmi adójának csökkentése is serkenti a fogyasztást.

2.3. MUNKAERŐPIAC

A korábbi években megindult dinamikus bővülés folytatásaként 2015-ben 110 ezer fővel nőtt a foglalkoztatottak száma, aminek köszönhetően a rendszerváltás óta nem látott szintre emelkedett, meghaladva a 4,2 millió főt. A bővülésben a versenyszféra szerepe volt a legjelentősebb, miközben a közfoglalkoztatás az előző évinél kisebb mértékben járult hozzá a növekedéshez (2.17. ábra).

A munkaerő-piaci folyamatok kedvező alakulásában továbbra is meghatározóak voltak az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések. A munkakínálat bővülését és az érintett csoportok

munkaerőpiacra való visszatérését nagyban támogatta a munkanélkülieknek juttatott transzferek szigorítása, az időskori és a rokkantnyugdíjazás feltételeinek megváltoztatása, illetve a rugalmas gyes bevezetése.

A versenyszféra munkaerő-kereslete a folytatódó gazdasági növekedés következtében tovább erősödött. A Kormány több intézkedéssel járult hozzá a nehezen foglalkoztatható csoportok elhelyezkedéséhez az elsődleges munkaerőpiacon (ezek részletesebb leírása a 6. fejezetben található). A közfoglalkoztatás kiemelt célja annak megelőzése, hogy a hosszú távú munkanélküliek reményvesztetté váljanak, ami hozzájárul ahhoz, hogy kedvezőbb munkaerő-piaci környezetben visszavezethetők legyenek az elsődleges munkaerőpiacra. Az utóbbi cél elérése érdekében a „Közfoglalkoztatásból a versenyszférába” program keretében a közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerőpiacra lépését elhelyezkedési juttatással támogatja a Kormány, a járási (fővárosi kerületi) hivatalok pedig munkaerő-piaci információkat nyújtanak és munkaerő-közvetítést végeznek a legoptimálisabb elhelyezkedés érdekében. A program segítségével akár 20 ezer közfoglalkoztatott versenyszférában történő foglalkoztatása valósulhat meg. Az idei év elejétől elindult az álláskereső kategorizálásának rendszere is (profiling) annak meghatározására, hogy kinek indokolt a közfoglalkoztatás lehetőségét felajánlani és mely esetekben indokolt a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedéshez segítséget nyújtani.

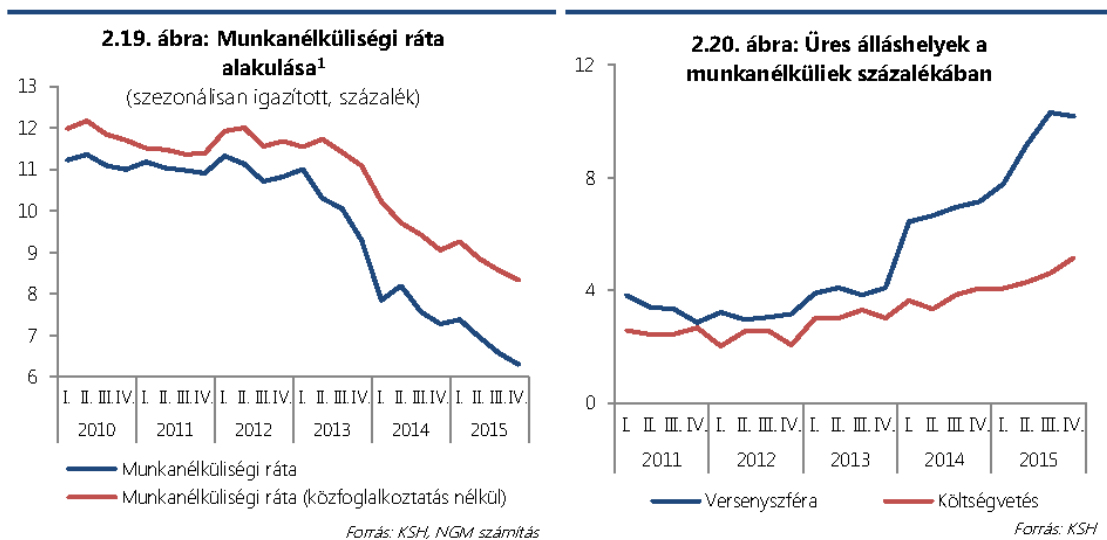
A hátrányosabb helyzetű és magas munkakinálatti rugalmasságú csoportok *közvetlenül* a versenyszférában való elhelyezkedését is több aktív munkaerő-piaci intézkedéssel segíti a Kormány. Ezek közül a legtöbb munkavállalót érintő program a Munkahelyvédelmi Akció, amely a 25 év alattiak és az 55 év felettiak, valamint az alacsony képzettségűek, tartós munkanélküliek, illetve a gyesről, gyedről visszatérő kismamák foglalkoztatását támogatja. 2015. július 1-től a Kormány a mezőgazdaságban foglalkoztatott 25-55 év közötti munkavállalókra is kiterjesztette a járulékkedvezményeket, amely további több mint 20 ezer embert érintett és egyúttal a mezőgazdaság kifehérítését is elősegítette. Az NGM adatai szerint 2015-ben közel 900 ezer munkavállaló foglalkoztatása kapcsán vették igénybe a Munkahelyvédelmi Akció kedvezményeit. A munkaadónál maradó járulékok összege 2015-ben mintegy 136 milliárd forintot tett ki, ami a GDP 0,4%-ának felel meg. (A Munkahelyvédelmi Akció hatásainak részletes elemzését a 6.1. számú keretes írása tartalmazza). A 25 év alatti fiatalok számára az Ifjúsági Garancia Program kínál további kedvező támogatási, elhelyezkedési lehetőségeket, éppen ezért csak kivételes, indokolt esetben lehet 25 év alatti személyeket kiközvetíteni közfoglalkoztatásba. 2016-ban további foglalkoztatásbővítést támogató aktív munkaerő-piaci programok elindulása is várható költségvetési és uniós források felhasználásával. Ezek között említhető a gyakornoki program kibővítését és a rugalmas foglalkoztatási formák elterjesztését szolgáló program; a Nők 40+ program, amely az 55 év feletti, nyugdíj előtt álló nők foglalkoztatását támogatja; valamint a társadalmi és üzleti céllal egyaránt rendelkező társadalmi vállalkozások fejlesztését célzó program.

A szakképzett, középfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók iránti kereslet kielégítése érdekében a Kormány 2015 második felétől kezdve több változtatást hajtott végre a szakképzés rendszerében. 2015 szeptemberétől a megyékben és a fővárosban szakképzési centrumok jöttek létre a nagyobb szakképzési intézmények mentén. Idén ősztől a szakképzési centrumok képzési és szolgáltató központokká válnak, ahol új lehetőségek nyílnak a szakmai tudás elsajátítása mellett az idegen nyelvi és az informatikai tudás bővítésére is, továbbá képzési és életpálya-tanácsadással is segíteni fogják a felnőtteket, hogy jobban megismerhessék a szakmai fejlődés és továbblépés lehetőségeit. 2016 szeptemberétől a szakiskolák szakközépiskola néven öt évfolyamossá válnak. A

jogszabályi előkészítések megtörténtek az úgynevezett szakgimnázium, mint új iskolatípus bevezetése érdekében is.

A kormányzati intézkedések hatására 2015-ben az aktivitási ráta további emelkedést követően elérte a 68,6%-ot, miközben a foglalkoztatás bővülése és a munkanélküliségi ráta csökkenése is folytatódott. A foglalkoztatás élénkülésében a szolgáltató ágazatok játszottak jelentős szerepet, amelyen belül a művészet-szabadidő, vendéglátás, közigazgatás, és szállítás ágazatok lendítették előre leginkább a növekedést. A feldolgozóiparon belül a járműgyártás mellett a textilipar járult hozzá jelentősebben a bővüléshez (2.18. ábra). Elsősorban a felsorolt ágazatok és a mezőgazdaság növekvő foglalkoztatásának köszönhető, hogy nemzetgazdasági szinten 2,7%-kal többen dolgoztak, mint 2014-ben, közel 64%-os foglalkoztatási rátát eredményezve. A versenyszféra növekvő munkakeresletének és kisebb mértékben a közfoglalkoztatás kibővítésének eredményeként a munkanélküliségi ráta 2015 utolsó negyedévére 6,2%-ra süllyedt. Az éves átlagos munkanélküliségi ráta egy év alatt 2,5 százalékpontos csökkenést követően 6,8%-ra mérséklődött (2.19. ábra).

Az egyre kedvezőbb munkaerő-piaci környezetben a nők foglalkoztatási rátája is tovább javult 2015-ben, a 15-64-es korcsoportban 1,9 százalékpontos növekedést követően megközelítette az 58%-ot, amely jelentősen felülmúlja az EU átlagát.

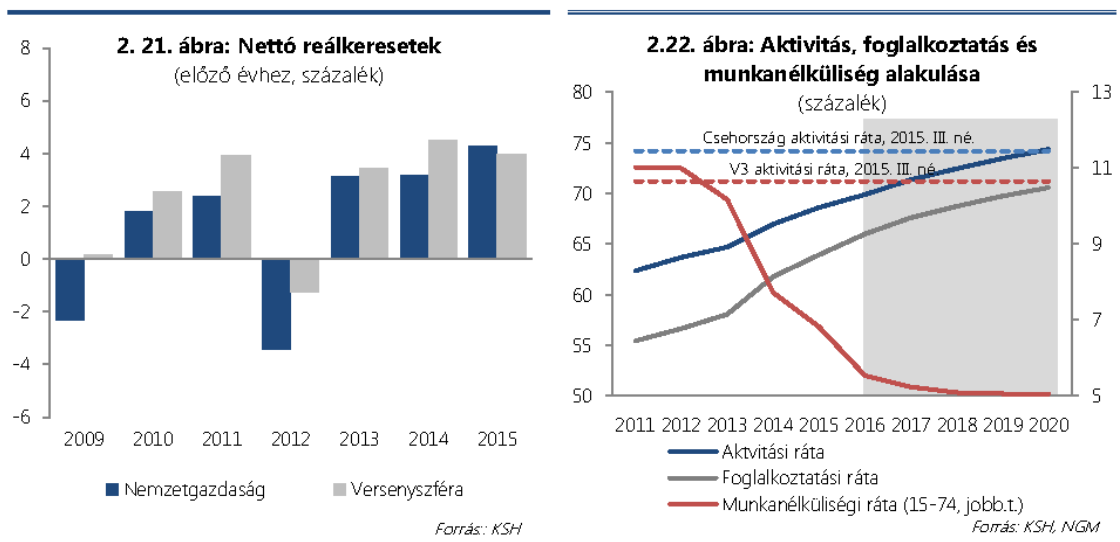
¹ Feltételezve, hogy közfoglalkoztatás hiányában a program keretében munkát vállalók fele munkanélküli, másik fele pedig inaktív státuszban lenne.

A közszférában foglalkoztatottak száma döntő részben a közfoglalkoztatottak létszámának bővülése következtében nőtt 2015-ben. A Központi Statisztikai Hivatal intézményi adatgyűjtésének adatai szerint a közfoglalkoztatás átlagosan közel 192 ezer álláskereső átmeneti foglalkoztatását tette lehetővé az év során.

Az elmúlt évben a versenyszféra javuló felvételi szándéka és a munkanélküliség csökkenése következtében a munkaerő-piaci feltételek feszesebbé váltak, amelynek következtében egyes régiókban és szakmákban a munkaerőhiány jeleit lehetett megfigyelni 2015 végére. Erre utal a versenyszférában betöltetlen álláshelyek növekedése és a munkanélküliek számának csökkenése következtében a munkaerőpiac feszesebbé válása (2.20. ábra). Eközben egyre több munkaadó számolt be arról, hogy bizonyos pozíciók betöltésére nehezen talál megfelelően képzett és tapasztalattal rendelkező munkaerőt. A munkaerő szűkössége leginkább az észak-nyugati határszakasz mentén elhelyezkedő megyékre jellemző, ahol határokon átnyúló regionális

munkaerőpiac alakult ki. Ezekben a térségekben jellemző, hogy a vállalatok magasabb bérekkel csábítják el egymástól a munkavállalókat.

A feszesebbé váló munkaerőpiac 2015-ben még nem fokozta érdemben a versenyszféra béreinek növekedését (2.21. ábra). A minimálbér és a garantált bérminimum 3,4%-os emelkedése elmaradt a bruttó nominális átlagkeresetek 4,2%-os növekedési ütemétől.

A közsféra dolgozóinak keresete a korábban vártnál nagyobb mértékben emelkedett. Ez annak köszönhető, hogy a fegyveres testületek illetményemelése és a pedagógus életpályamodell mellett előre nem tervezett intézkedések is hatással voltak a bérnövekedésre, például a szociális területen dolgozók részére kifizetett kiegészítő pótlék. A relatív alacsony keresetű közfoglalkoztatottak növekvő számából adódó összetételhatás és a közfoglalkoztatottak béreinek alacsony mértékű, 2,1%-os emelkedése ugyanakkor ismét lefelé húzta a közsféra bruttó átlagkereseteit, bár az előző évihez képest kisebb mértékben.

A feszesebbé váló munkaerő-piaci kondíciók következtében a versenyszféra bérei a tavalyinál gyorsabb ütemben növekedhetnek idén, amit tompíthat az aktivitás növekedése következtében megjelenő munkaerő-kínálat. Az előrejelzési horizonton a versenyszféra bruttó átlagkereseteinek 4,6-5,0%-os bővülése prognosztizálható. A nettó bérek emelkedését tovább segítheti, hogy 2016. elejétől a személyi jövedelemadó kulcsa 16%-ról 15%-ra csökkent. A közsféra átlagos bérdinamikájára várhatóan kevésbé lesz hatással a közfoglalkoztatás bővülése, ugyanakkor a bejelentett életpályamodellek különösen 2017-ben jelentősen emelhetik a költségvetési szektor bérindexét. A minimálbér- és garantált bérminimum-emelése várhatóan az előző évek emeléséhez hasonló mértékű lesz.

A Kormányzat korábbi és jelenlegi foglalkoztatást ösztönző intézkedéseinek hatására az aktivitási arány növekedési tendenciája az előrejelzési horizonton is fennmaradhat (2.22. ábra). A folytatódó konjunktúrával párhuzamosan a versenyszektorban tapasztalható erős munkakereslet hatására a foglalkoztatás növekedése és a munkanélküliségi ráta csökkenése is folytatódhat, amelynek eredményeként az előrejelzési időszak végére 5% közelébe csökkenő munkanélküliségi ráta prognosztizálható.

2.4. INFLÁCIÓS FOLYAMATOK

Az elmúlt években gyökeresen megváltoztak a hazai inflációs folyamatok. A korábban jellemző 4-5% körüli általános drágulással ellentétben 2013 óta a magyar gazdaságot historikusan alacsony árdinamika jellemzi, amely mára beépült a várokozásokba is. A folyamat eredményeként az elmúlt két évben már rekord alacsony, nulla közeli inflációt mértek. A kedvező változás eleinte egyértelműen a Kormány által több lépcsőben végrehajtott rezsicsökkentéseknek volt köszönhető. Ezek kifizetésével 2015-ben már inkább a külföldről érkező hatások játszották a főszerepet, mint az olajárak esése, valamint az Európából érkező dezinflációs nyomás. Az árcsökkentő hatásokat ugyanakkor mérsékelte a forint – különösképpen az amerikai dollárral szemben mutatott – leértékelődése a devizapiacra. Így összességében bár tavaly az infláció lényegében a Konvergencia Program várokozásaival összhangban alakult, az egyes hatásokat tekintve pozitív és negatív irányú meglepetések egyaránt történtek, amelyek közül a lefelé mutató tényezők 2016-ban is érvényesülnek.

Az importált hatásokat tekintve a legjelentősebb az olajárak további csökkenése, amely a tavalyi év után idén is meghatározó mértékben mérsékli az árak emelkedését. Szintén lefelé mutató tényezőként jelentkezik, hogy az EKB törekvései ellenére az infláció historikusan alacsony szinten ragadt az euroövezetben. Emellett belföldi folyamatok is az alacsony árdinamika felé hatnak, köszönhetően annak, hogy az élénkülő keresletet a vállalatok ki tudják elégíteni meglévő kapacitásaikkal, így az nem jelentkezik érdemi árfelhajtó tényezőként. Az ármérséklődést a sertéshús forgalmi adójának csökkentése is támogatja, így összességében 2016-ban a megelőző évekhez hasonlóan nulla százalék körül alakulhat az infláció.

2017-ben az alacsony energiaár bázisból való kikerülésével jelentősen gyorsul az árdinamika. Emellett bár az EKB monetáris lazításának hatása csak jelentős késéssel jelenik meg Magyarországon, összességében az Európából importált infláció is közelítheti a megszokott mértéket. A belföldi folyamatokat tekintve ugyanakkor jelentős hatást eredményez az alapvető élelmiszerek, valamint egyes szolgáltatások forgalmi-adójának csökkentése. Szintén lefelé ható tényező az alacsony üzemanyagár más termékekbe és szolgáltatásokba való begyűrűződése. Összességében tehát bár a külső dezinflációs hatások mérséklődhetnek, ezt ellensúlyozzák a belföldi tényezők, aminek eredményeként az infláció 2017-ben is alacsony maradhat.

Bár az áfacsökkentés a következő évet is érinti, a külföldről érkező dezinfláció hatás kifizetésével és a kibocsátási rés fokozatos záródásával párhuzamosan az infláció 2018 végére megközelítheti az MNB 3%-os középtávú célját. Ugyanakkor az elmúlt évek folyamatai alapján kijelenthető, hogy egy mérsékelt inflációs környezet jellemzi a magyar gazdaságot, ami a várokozásokba beépülve megteremti a tartós árstabilitás feltételeit.

2.3. számú keretes írás: Az olajárcsökkenés kedvező makrogazdasági hatásai

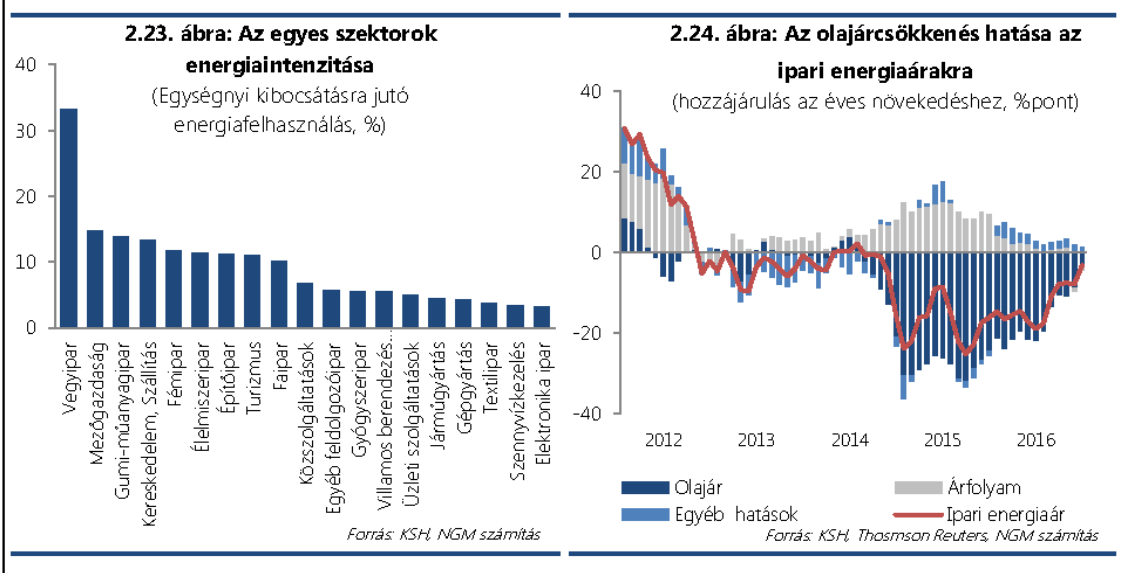
Az elmúlt években az inflációs előrejelzéseket nagyfokú, lefelé történő revíziók jellemezték, amelynek oka elsősorban az olaj világszertei árának minden várokozást felülmúló csökkenése volt. A határidős piac eleinte a palaolaj visszazorulásával és ezzel párhuzamosan meredeken emelkedő árakkal számolt, amelyet a 2015-ös Konvergencia Program előrejelzése is tükrözött. Az év első felében a várokozásoknak megfelelően jelentősen drágult a fekete arany, májusban elérte a 65 dolláros szintet.

A jegyzések ugyanakkor nem tükrözték a fundamentumokat; az amerikai termelők ugyanis pénzügyi és technológiai megoldások segítségével lényegében fenn tudták tartani kibocsátásukat, így a piacon maradt a túlkínálat: a napi 95 millió hordós kereslethez, 97 millió hordó feletti kitermelés párosult, a felesleg pedig a készletek rekord szintre emelkedését eredményezte.

Végül nyár végén, a kínai gazdaság lassulásával, illetve a renminbi válsággal összefüggésben jelentős áresés bontakozott ki, amelynek eredményeként az olaj jegyzése június óta megközelítőleg 40 %-kal esett. Figyelembe véve a továbbra is fennálló jelentős túlkínálatot és az eddig felhalmozott állományt, jelenleg szintben és dinamikájában is a korábban vártnál mérsékeltebb olajárakkal számol a piac. Az alacsonyabb energiaár a gazdaság egészében pozitív tényezőként jelentkezik, jelen keretes írás célja ennek bemutatása, számszerűsítése.

Globális viszonylatban az olajárcsökkenés egyfajta jövedelemátcsoportosításként értelmezhető a nettó kitermelő országoktól a nettó felhasználók felé. Mivel Magyarország, valamint az euroövezet is az utóbbi csoportba tartozik, így első közelítésben hazánk egyértelműen haszonélvezője a jelenlegi helyzetnek. Ugyanakkor fontos figyelembe venni a világgazdaság nyitottságából eredő indirekt hatásokat. Az olajárcsökkenés kedvezőtlenül érinti a kitermelőket, így az OPEC országok mellett többek között Oroszországot, valamint a nem konvencionális technológia elterjedése miatt az Egyesült Államokat is. Az európai export így az olajárcsökkenéssel egyidejűleg fontos piacokat is veszít, ami közvetve hazánkat is érinti. Ezek az indirekt hatások ugyanakkor nehezen számszerűsíthetőek, ezért a vizsgálat során a belföldi folyamatokra került a hangsúly.

A hazai gazdaságot tekintve az alacsonyabb energiaáraknak köszönhetően a vállalati szektor költségei érzékelhetően csökkentek és tovább csökkenhetnek az elkövetkező időszakban. Az olajár változás mintegy kétharmada a belföldi energiaárakon keresztül a termelési költségekben is megjelenik. Ennek köszönhetően a gazdasági szereplők éves szinten mintegy 300 milliárd forintot takarítottak meg 2015-ben, amely a kibocsátási árak mérséklődését is figyelembe véve 0,5 százalékponttal járulhatott hozzá a GDP növekedéséhez. A termelés szerkezetét vizsgálva elmondható, hogy a folyamat legfőbb nyertese az ipar, azon belül is kiemelhető a vegyipar, de a mezőgazdaság, az építőipar, valamint főleg a szállítási, utazási tevékenységhez köthetően a szolgáltató szektor is érdemben profitál az olcsóbb energiahordozókból.

A megtermelt többletjövedelem egy része a vállalatok profitnövekedésében jelenik meg, másik része osztalék-, illetve bérjövedelemként végül a háztartások vagyoni helyzetét javítja. A lakosság szemszögéből nézve az alacsony olajár a fogyasztói árak csökkenésén keresztül a bérek reálértékének növekedésében jelentkezik, azaz azonos fizetésből a fogyasztók többet tudnak költeni. A számítások alapján az olajáresés 2015-ben és 2016-ban rendre 220, illetve 200 milliárd forint egyszeri reáljövedelem növekedést jelent a háztartások részére, amelynek érdemi részét feltehetőleg fogyasztásra fordítják. A megtakarításokból, valamint vállalatoknál maradó profitból emellett többletberuházások finanszírozására nyílik lehetőség, amely hozzájárul a hosszú távú növekedés fenntartásához.

Összegezve, az alacsony olajárak kedvező hatása a gazdaság egészében jelentkezik. A termelési költségek csökkenésével a nemzetgazdaság által megtermelt jövedelem emelkedik, amelynek előnyeit a háztartások és a vállalatok is érzékelik. Az energia-árscsökkenésnek köszönhetően mind a fogyasztás, mind pedig a beruházások élénkülést mutathatnak 2015-2016-ban. Bár a keresleti-kínálati viszonyok normalizálódásával a forintban mért olajár fokozatosan emelkedhet, középtávon várhatóan így is mintegy 40%-kal elmaradhat a 2010 és 2014 között látott szinttől. Ezért a kedvező hatások lényegében tartósan bizonyulhatnak, amelynek eredményeként a GDP mintegy 1%-kal lehet magasabb.

2.5. CIKLIKUS FOLYAMATOK

A magyar gazdaság teljesítménye a 90-es évek végén és a 2000-es évek első felében alapvetően a potenciálisan elérhető szint környékén ingadozott. A válságot megelőző időszakban ugyanakkor a túlzott hitelezés, és a külföld felé történő rohamos eladósodás jellemezte a gazdaság növekedését, ami így fenntarthatatlanná vált. 2009-ben a globális pénzügyi válság kitörésével a hitelezési folyamatok fordulatot vettek és az adósság-visszafizetés került a középpontba, amellyel párhuzamosan a gazdaság teljesítménye jóval a potenciális szintje alá került. Az ezt követő években a ciklikus pozíció javulása volt megfigyelhető, amely a 2013 óta érzékelhető szerkezeti javulással párhuzamosan érdemben gyorsult. Ugyanakkor a túlfűtöttség időszakában felhalmozott tartozások magas szintje miatt a gazdaság teljesítménye még az elkövetkező években is elmaradhat a strukturális tényezők által indukált szinttől. Összegezve tehát, a pénzügyi ciklussal összhangban, illetve alapvetően a belföldi kereslet hiányában a kibocsátási rés az előrejelzési horizonton negatív tartományban maradhat, 2020-ra zárulhat.

A jelenlegi külfölddel szembeni finanszírozási folyamatokból az rajzolódik ki, hogy a magyar gazdaságban alapvetően továbbra is az adósság leépítésére helyeződik a hangsúly. A magas hitelállomány visszaveti a belföldi keresletet, amelynek következtében a beruházások és a fogyasztás szintje még mindig elmarad a válság előtti szinttől. Tekintve, hogy főbb kereskedelmi partnerek esetében a kibocsátási rés negatív, a külső kereslet oldaláról is további tér mutatkozik ciklikus jellegű növekedésre.

Ugyanakkor a feldolgozóipari vállalatok kapacitáskihasználtsága és az üzleti hangulat indexei is magas szinten állnak, amely a lehetőségek határán mozgó termelést sugall. Ezen indikátorok megfelelő értékelése viszont nehézségekbe ütközik, ugyanis a válság során tapasztalt drasztikus visszaesést követően egy magasabb egyensúlyi szint látszik körvonalazódni. A pótlólagos beruházásoknak, és a rugalmas munkaerő-kezelési módszereknek köszönhetően a vállalatok megfelelően ki tudják elégíteni a felmerülő többlet keresletet, ami az alacsony inflációban is tükröződik.

2016-ban a gazdasági növekedés átmeneti lassulása miatt a gazdaság ciklikus pozíciója lényegében változatlan maradhat. Az ezt követő években viszont a bővülés már meghaladja a potenciálisan elérhető mértéket, azaz a kibocsátási rés fokozatos záródása várható, amelyet a Kormány növekedés-serkentő intézkedései is támogatnak. Emellett az egyre feszesebbé váló munkaerőpiac, a kedvező nyersanyagárak és az EU transferek gyorsított lehívása is mind a jelenlegi negatív ciklus lezárulása felé ható tényezők.

2.4. számú keretes írás: A potenciális növekedés gyorsulásának háttere

Bár az egyes intézmények módszertanai érdemi különbségeket¹ mutatnak, a potenciális növekedés az Európai Bizottság és a Kormány számításai szerint is hasonlóan alakult az elmúlt években, 2014. évi 0%-hoz képest 2015-re elérhette a 2%-ot. Ez a drasztikus javulás azt jelenti, hogy a gazdaság talpra állása nem pusztán ciklikus, hanem strukturális jellegű is, azaz a gazdasági növekedés hosszú távon is fenntartható. Jelen keretes írás célja annak bemutatása, pontosan mely tényezők, reformok vezethettek a potenciális növekedés gyorsulásához, illetve, hogy mi vezethet a kedvező tendenciák folytatódásához.

A kérdés megválaszolásában segít a potenciális növekedés termelési oldali tényezőkre, azaz a ledolgozott munkaerő számára, a tőkeállományra, valamint a hatékonyságra történő felbontása. Az eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy a 2010-2011-es fordulatban meghatározó szerep jutott a munkapiaci trend megváltozásának. (2.25 ábra) A foglalkoztatás a korábbi csökkenésből meredek emelkedésbe váltott át, amiben kiemelt szerep jutott a Kormány munka megbecsülését célzó politikájának. Egyrészt az adórendszer is átalakításra került a fogyasztást terhelő adók irányába, amely hosszabb távon mindenképpen pozitívan hat. Másrészt viszont a korai nyugdíjazási szabályok felülvizsgálatával és az aktív munkaerő-piaci politikáknak köszönhetően már rövid távon is érdemi eredményeket sikerült felmutatni a munkanélküliség leszorításában.

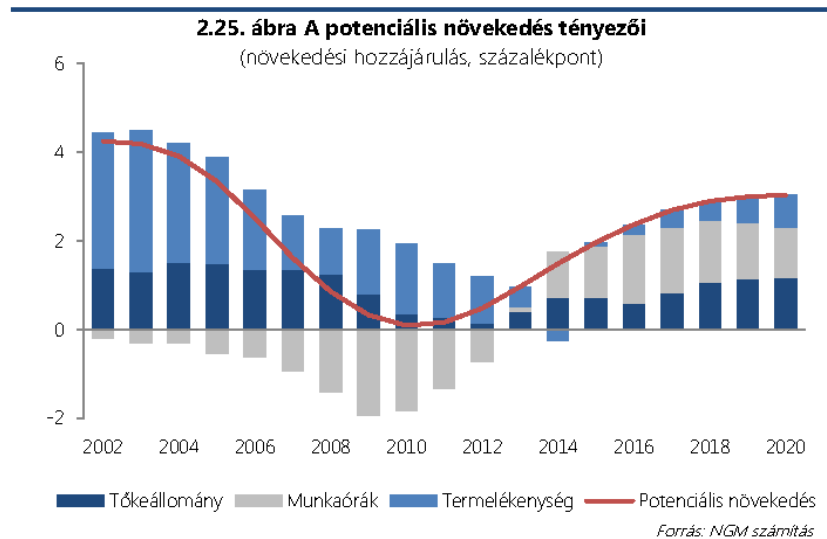
2013-tól kezdődően emellett a tőkefelhalmozás is egyre nagyobb mértékben tudott hozzájárulni a potenciális növekedéshez, köszönhetően a feldolgozóiparban történt beruházásoknak és az uniós források felgyorsuló lehívásának. Az előrejelzési horizonton a tőkeállomány-változás és annak potenciális növekedéshez való hozzájárulása fokozatosan közelíti a 2000-es évek elején tapasztalt szintet, amelyet a külföldi vállalatok beruházásai mellett az EU források megfelelő felhasználása valamint a Kormány iparstratégiája is támogat.

Ugyanakkor a végrehajtott reformok rövid távon elkerülhetetlenül hatékonysági áldozatokkal járnak. A foglalkoztatás bővítése ugyanis alapvetően az alacsonyabb képzettségű rétegeket érintette, amely így a hatékonyság tekintetében negatív összetétel-hatásként jelentkezett. Következésképp a kedvező munkaerő-piaci folyamatokkal összefüggésben a termelékenység javulása a 2010 utáni időszakban érdemben csökkent. A foglalkoztatás és a hatékonyság negatív kapcsolata egyrészt az országok széles körére kimutatható, hosszabb távon is fennálló jelenség², amely önmagában nem okoz fenntarthatósági problémát. Másrészt bár a legfrissebb kutatások megerősítik, hogy a gyengébb képzettségű rétegek munkapiacra való bevonása a termelékenység átmeneti csökkenésével jár, ugyanakkor rámutatnak arra is, hogy ezáltal növekszik az egy főre jutó jövedelem és csökken a

¹ A Kormány és az Európai Bizottság eredményeinek összehasonlítására külön keretes írásban került bemutatásra a 2014. illetve 2015. évi Konvergencia programban.

² Michéls, A., Esteveo, M., Wilson B.A. [2013]: „Productivity or Employment: Is It a Choice?” IMF Working Paper WP/13/97

társadalomban a béregyenlőtlenség. Ráadásul a munkavégzés során megszerzett ismereteknek köszönhetően idővel ezen rétegek termelékenysége is javul, így hosszabb távon a hatékonyság növekedése várható.

Össességében a potenciális kibocsátás tekintetében érdemi változások történtek az elmúlt években amelyek biztosítják a hosszú távon is fenntartható növekedést. A javulás a beruházások bővüléséhez, valamint a kedvező munkaerő-piaci fordulathoz köthető. A legfontosabb eredmény, hogy a Kormány gazdaságpolitikájának köszönhetően a foglalkoztatás 2000 eleje óta fennálló csökkenő trendje meredek növekedésbe váltott át. Bár ennek hatásaként csökkent az aggregált hatékonyság, ez a hatás egyrészt csak átmeneti, másrészt az alacsonyabb képzettségűek bevonása a termelésbe számos egyéb, társadalmi előnnyel jár.

2.6. KÜLSŐ EGYENSÚLY

Magyarország külfölddel szembeni finanszírozási képessége 2015-ben elérte a GDP 8,8%-át, ami historikusan és nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő. Ennek hátterében egyrészt az áll, hogy a dinamikus bővülő export következtében a külkereskedelem többlete évről évre nőtt, másrészt a csökkenő külső adósságnak köszönhetően mérséklődött a jövedelem kiáramlás, míg az Európai Unióból is egyre erőteljesebb forrásbeáramlást regisztráltak.

A kedvező folyamathoz együttesen járult hozzá a folyó fizetési mérleg, valamint a tőkemérleg javulása. Az évek óta dinamikus bővülő nettó export tovább tudott emelkedni 2015-ben, amit támogatott a szolgáltató szektor főként a turizmusra és szállításra visszavezethető kiváló teljesítménye is. A jövedelmek hiánya tovább mérséklődött, ami egyrészt az EU transzfereknek, másrészt az adósságleépülés és az alacsony hozamkörnyezet együttes hatásaként csökkenő kamatkidadásoknak köszönhető. A tőkemérleg javulását főként az infrastrukturális fejlesztésekhez, illetve felújításokhoz köthető EU transzferek eredményezték. Ugyanakkor a 2014-2015-ben látott hatalmas mértékű forrásfelhasználás részben egyszeri jellegű, tekintve, hogy még lehívhatóak voltak az előző programozási időszak támogatásai is.

A magas finanszírozási képesség a külső adósság csökkenésével párosult az elmúlt években. Ennek megfelelően a 2010 végén mért 112,7 %-ról 2015 végére 75,6 %-ra csökkent a nemzetgazdaság GDP arányos bruttó külfölddel szembeni adóssága. A tendencia 2015 során jelentősen gyorsult, a lakosság, valamint a nem pénzügyi vállalatok alapvetően adósságaikat fizetik vissza, míg az államháztartás esetében leginkább a tartozás külföldi és belföldi szereplők között történő átcsoportosítása segítette a folyamatot. Az utóbbi jelenség hátterében az áll, hogy Magyarországot javuló fundamentumok és alacsony hozamkörnyezet jellemzi, aminek köszönhetően egyes, magasabb kockázati étvágyú külföldi alapkezelők immár leépítik magyarországi államkötvény pozíciójukat. A tőkekivonás nem okozott turbulenciákat a pénzpiacon a korábbi tapasztalatokkal ellentétben, köszönhetően az új erőre kapott belföldi lakossági és banki állampapír-vásárlásnak, amiben kiemelt szerep jutott az MNB Öfinanszírozási programjának.

Az elkövetkező időszakban a külkereskedelem élénküléséhez változatlanul hozzájárul a feldolgozóipar, valamint hosszú távon a Kormány iparstratégiája is. Emellett az uniós források gazdaságfejlesztésre történő felhasználása érdemben javítja a hazai export lehetőségeit. A jövedelemegyenleg esetén folytatódhatnak a korábbi tendenciák, az adósság dinamikus leépülésének köszönhetően tovább mérséklődhetnek a kiadások. Ugyanakkor a fenti hatásokat ellensúlyozza, hogy 2016-tól már csak az aktuális uniós ciklus támogatásait hívhatja le Magyarország, ezért idén a tavalyinál visszafogottabb EU-forrásbeáramlás várható. Bár az elmúlt években végrehajtott strukturális reformok elősegítik az új programozási időszak forrásainak gyorsabb felhasználását, összességében a finanszírozási képesség idén átmenetileg mérséklődhet.

A külfölddel szembeni finanszírozási képesség az elkövetkező években változatlanul magas szinten, a GDP 8%-a körül stabilizálódhat. A masszív többlet és a dinamikus gazdasági növekedés eredményeként erőteljesen csökkenhet a nemzetgazdaság külfölddel szembeni bruttó adóssága, a GDP 60 %-a alá is süllyedhet, ami tovább mérsékli az ország sérülékenységét.

2.5. számú keretes írás: A folyó fizetési mérleg hosszú-távon elérhető többlete

Alapvető közgazdasági folyamat, hogy a felzárkózó gazdaságokban realizálható magasabb jövedelem vonzza a külföldi tőkét és technológiát, ami a külfölddel szemben keletkező finanszírozási igényként, a folyó fizetési mérleg hiányában jelentkezik. Ezt a 90-es, majd a 2000-es évek első felében a magyar, valamint a régiós országok adatai is alátámasztják. Azonban 2009-ben a folyamat hirtelen megváltozott. A válsággal egyidejűleg a folyó fizetési mérleg hiánya drasztikusan mérséklődött, sőt a rákövetkező években már többlet alakult ki, amely később jelentősen bővült. Bár a tendencia a régiós országokban is hasonló, a finanszírozási pozíció javulásának mértéke láthatóan elmarad a Magyarországon tapasztaltaktól.

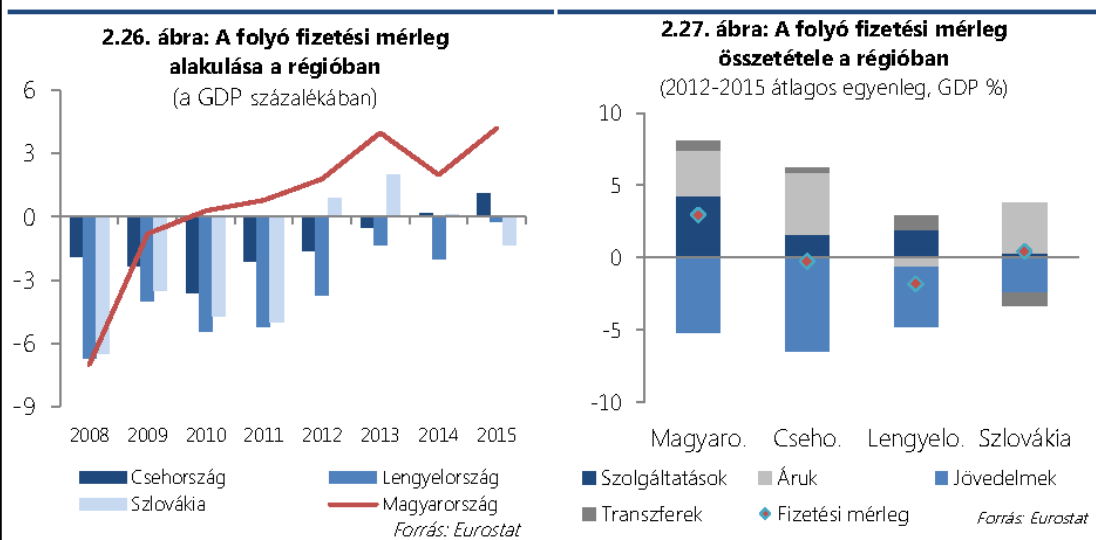
A folyó fizetési mérleg alakulását alapvetően vagy strukturális tényezők³, mint demográfiai viszonyok, gazdasági fejlettség, külfölddel szembeni követelés állomány, költségvetési hiány, vagy pedig ciklikus hatások, mint a kibocsátási rés, cserearány változás vagy a befektetők globális kockázatvállalási kedve magyarázzák. Ugyanakkor nincsenek olyan tényezők, amelyek indokolnák a környező országoktól való eltérést, a jelenség hátterében valamilyen ország-specifikus jellemző állhat.

Az elmúlt évek során Magyarország jelentős versenyelőnyre tett szert, egyrészt köszönhetően annak hogy reálárfolyama 2009 óta közel 10%-kal értékelődött le, másrészt nem ár alapú tényezők is

³ lásd pl.: Phillips et. al. [2013]: The External Balance Assessment Methodology, IMF Working Paper WP13/272

közrejátszhattak a kedvező folyamatokban. A folyó fizetési mérleg részleteit vizsgálva elmondható, hogy a jövedelmek egyenlege alapvetően a régiós tendenciának megfelelően mérsékelt hiányt mutat, míg az áruegyenleg többlete bár magas, összességében a Csehországban és Szlovákiában is megfigyelhető szint körül alakult, így ezek nem adnak magyarázatot az eltérésre.

A szolgáltatásokat tekintve ugyanakkor Magyarország egyértelműen kiemelkedik a régióban. A jelentős többlet a feldolgozóiparhoz köthető bémunkán túl leginkább a szolgáltató központok elterjedésének, a kereskedelmi és szállítási tevékenységnek, valamint a turizmusnak köszönhető. Utóbbi értéke historikus viszonylatban is magas, amit feltehetőleg országspecifikus tényezők eredményeznek, mint például a turisták körében népszerű főváros. A szállítási és kereskedelmi szolgáltatások egyenlege az EU csatlakozás óta emelkedő pályán van, 2014-ben már a GDP közel 6 százalékát tették ki. A jelentős többlet egyrészt a közúti, másrészt a légi fuvarozásból ered, ami a kedvező földrajzi elhelyezkedéshez, a régiós összevetésben kiemelkedő autópálya-hálózatához, valamint részben egyedi vállalati teljesítményekhez köthető.

Összességében elmondható, hogy a folyó fizetési mérleg elmúlt években mért, a régiós társaknál magasabb többlete alapvetően jól behatárolható országspecifikus, valamint vállalati tényezők következménye. A kedvező körülményeknek fontos alapja volt, hogy 2008 óta a forint mintegy 30%-kal értékelődött le a devizapiacra, amelynek következtében jelentősen javult az ország áralapú versenyképessége. Ezek a tényezők várhatóan hosszabb távon is fennmaradnak a régiós társakkal szemben, jelenleg semmi nem indokolja a megváltozásukat, így a GDP 4-5%-át kitevő folyó fizetési mérleg többlet jellemezheti a magyar gazdaságot az elkövetkező időszakban.

2.7. A KORMÁNYZATI INTÉZKEDÉSEK GAZDASÁGI HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

A 2.7-es fejezet a 2015-ös Konvergencia Program megjelenése óta meghozott fontosabb kormányzati intézkedések makrogazdasági hatásvizsgálatát tartalmazza, amely a Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO⁴ modelljével készült. A DINAMO modell struktúrája hosszú távon neoklasszikus növekedési

⁴ A Dinamikus Nemzeti számlák Alapú Modell (DINAMO) leírása az alábbi linken érhető el: <http://2010-2014.kormany.hu/download/5/34/41000/Dinamo%20NGM%20EI%20C5%91rejelz%C3%A9si%20M%C3%B3dszertan.pdf>

összefüggéseken nyugszik, ugyanakkor rövidtávon különböző súrlódások lassítják az ehhez való igazodást. A modell azért alkalmas hatásvizsgálatok készítésére, mert egyrészt az egyes makrogazdasági változók közötti komplex összefüggések feltérképezéséhez támpontot biztosít. Másrészt a nemzeti számlák és az államháztartás pénzügyi számlái közötti kapcsolati rendszert konzisztensen teljesíti. Harmadrészt számos olyan transzmissziós csatorna is beépítésre került a modellbe, amelyeken keresztül a fiskális változók kifejtik hatásukat a gazdaságra.

A hatásvizsgálat tárgyát az alábbi kormányzati lépések képezték (2.1. táblázat):

- Béremelések és életpálya a közszférában: egészségügyi és szociális ágazatban dolgozók bérrendezése, NAV életpálya, egyéb ágazati béremelések.
- Beruházások élénkítését támogató programok: lakástámogatás, Modern Városok Program (MVP).
- Áfacsökkentések bizonyos termékek és szolgáltatások körében: egyes alapvető élelmiszerek, internet-szolgáltatások, éttermi étkezések.

2.1. táblázat: A modellezett intézkedések hatása a költségvetési egyenlegre (a GDP %-ában)

	2016	2017	2018	2019	2020
Kiadást növelő intézkedések					
Béremelések, életpályák	-0,42	-1,06	-1,24	-1,08	-0,83
Lakástámogatás	-0,09	-0,43	-0,58	-0,67	-0,64
Lakástámogatás	-0,20	-0,22	-0,22	-0,22	-0,19
Modern Városok Program	-0,13	-0,41	-0,44	-0,19	0,00
Bevételt csökkentő intézkedések					
áfacsökkentések	0,00	-0,19	-0,22	-0,22	-0,22
áfacsökkentések	0,00	-0,19	-0,22	-0,22	-0,22
Összesen	-0,42	-1,25	-1,46	-1,31	-1,05

Forrás: NGM számítás

Megjegyzés: a kerekítések miatt a részértékek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket

A makrogazdasági fundamentumok kedvező alakulása lehetővé teszi bizonyos kormányzati intézkedések bevezetését. Ezzel párhuzamosan viszont a költségvetés egyenlege az uniós elvárásokkal összhangban alakul, azaz az államháztartás hiánya továbbra is jelentősen a GDP 3%-a alatt lesz az elkövetkező években. Fontos továbbá kiemelni, hogy az elmúlt időszakban beérkezett adatok alapján a magyar gazdaság 3% körüli bővülést produkál, amit a kormányzati intézkedések várhatóan tovább erősítenek az előrejelzési horizonton.

A szimulációs eredmények azt szemléltetik, hogy a kormányzati intézkedések következtében hány százalékkal változik az egyes makrogazdasági mutatók kumulált szintje a fiskális lépéseket nem tartalmazó forgatókönyvhöz képest. A modellszámítások alapján a GDP volumene fokozatosan növekszik, aminek eredményeként 2020-ban már összesen mintegy 1%-kal lehet magasabb a bruttó hazai össztermék szintje az alappályához képest (2.2. táblázat). Mivel ez a szintbeli növekedés 5 év alatt realizálódik, ezért a kormányzati intézkedések éves átlagban mintegy 0,2 százalékponttal magasabb GDP-bővülést eredményezhetnek. Egyes években a becsült hatás némileg magasabb.

**2.2. táblázat: A strukturális intézkedések kumulált makrogazdasági hatásai
(%-os eltérések szintben az alappályától)**

	2016	2017	2018	2019	2020
GDP	0,38	1,24	1,57	1,28	1,03
Háztartások fogyasztási kiadása	0,25	1,71	2,30	2,31	2,19
Beruházások	2,24	5,61	6,39	4,24	2,62
Nettó export	-0,17	-0,73	-0,94	-0,82	-0,70
Infláció	0,01	0,25	0,53	0,61	0,60
Versenyszféra foglalkoztatás	0,11	1,04	1,40	1,33	1,30
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,05	0,67	1,26	1,27	1,07
Államháztartási hiány a GDP %-ában *	-0,07	-0,62	-0,74	-0,75	-0,83

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

**Százalékpontos változás*

A gazdaságpolitikai lépések egy csoportja (béremelések, áfacsökkentések) a lakosság rendelkezésre álló, illetve elkölthető jövedelmének bővülését vonja maga után, ami közvetlenül a fogyasztás erősödését fokozza. Egy másik csoportjuk (lakástámogatás, MVP) pedig részben a lakossági, részben a vállalati, illetve kormányzati beruházások élénkülését vetíti előre. Az intézkedések közvetetten az exportkapacitások növekedését is támogatják.

A kormányzati intézkedések a belső kereslet élénkülésén keresztül többlet munkaerő-keresletet és bérnövekedést is generálnak a magyar gazdaságban. A belföldi felhasználás bővülése viszont enyhe inflációs nyomást is gerjeszt. Ezzel párhuzamosan, a GDP-növekedésből származó magasabb adóbevételek részben ellensúlyozzák a pótlólagos kiadások költségvetési egyenlegre gyakorolt negatív hatását.

2.8. MONETÁRIS ÉS ÁRFOLYAM-POLITIKA

A hatályos, Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény a korábbi szabályozással azonos módon a Jegybank elsődleges céljaként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. Az MNB 2001 óta az inflációs célkövetés rendszerében határozza meg a monetáris politikát. Ennek keretében a Monetáris Tanács 3%-os középtávú inflációs célt határozott meg, 2015 márciusában ugyanakkor az inflációs cél fenntartása mellett egy ± 1 százalékpontos toleranciasávot jelölt ki.

Az inflációs célkövetést a monetáris politika az alapkamat változtatásával és a lebegő árfolyamrendszer nyújtotta rugalmasság kihasználásával biztosítja.

Az MNB az elmúlt évben is folytatta az alapkamat csökkentését: a 2015. április 22-i 1,95%-ról hat alkalommal 0,15 százalékpontos lépésekben 2016. április végén 1,05%-ra mérsékelte az irányadó kamatot. Emellett az év során több alkalommal változtatott a monetáris politikai eszköztárán is.

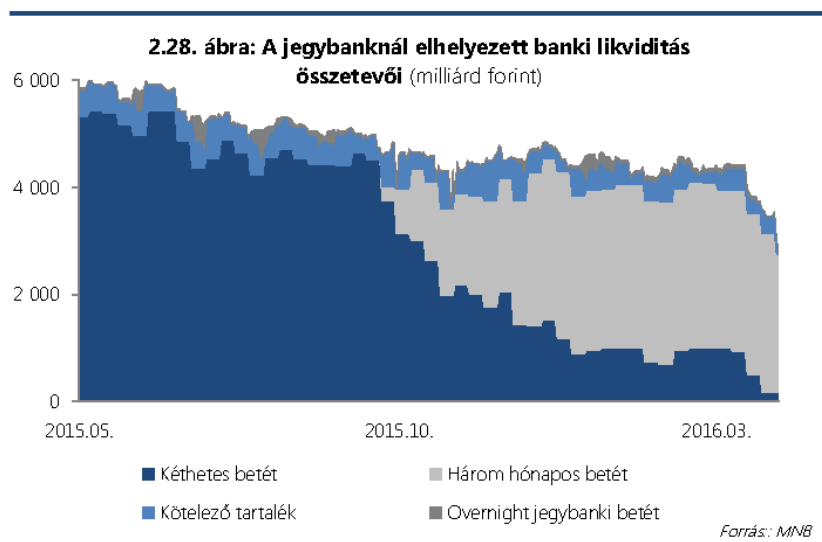
Egyrészt két ízben módosította a kamatfolyosót. Míg 2009 novembere és 2015 szeptembere között a jegybanki egynapos hitelek és betétek kamatai a mindenkor alapkamat ± 1 százalékpontos sávjának szélein helyezkedtek el, addig 2015. szeptember 25-től az MNB a kamatfolyosót a sáv szélességének megtartása mellett aszimmetrikussá tette. Az alsó sávszél ekkortól 1,25 százalékponttal alacsonyabb, a felső sávszél pedig 0,75 százalékponttal magasabb az alapkamatnál. A következő lépésként 2016.

március 23-án a sávot 1,5 százalékpontos szélességűre szűkítette a Jegybank. Az alapkamatnál mindössze 25 bázisponttal magasabb kamatot kér az egynapos hitelkihelyezések után, míg a kamatfolyosó alsó terjedelmét ezúttal nem változtatta. Az alsó sávszél a jegybanki történelemben első alkalommal negatív értéket vett fel 2016. márciusban. (2.29. ábra)

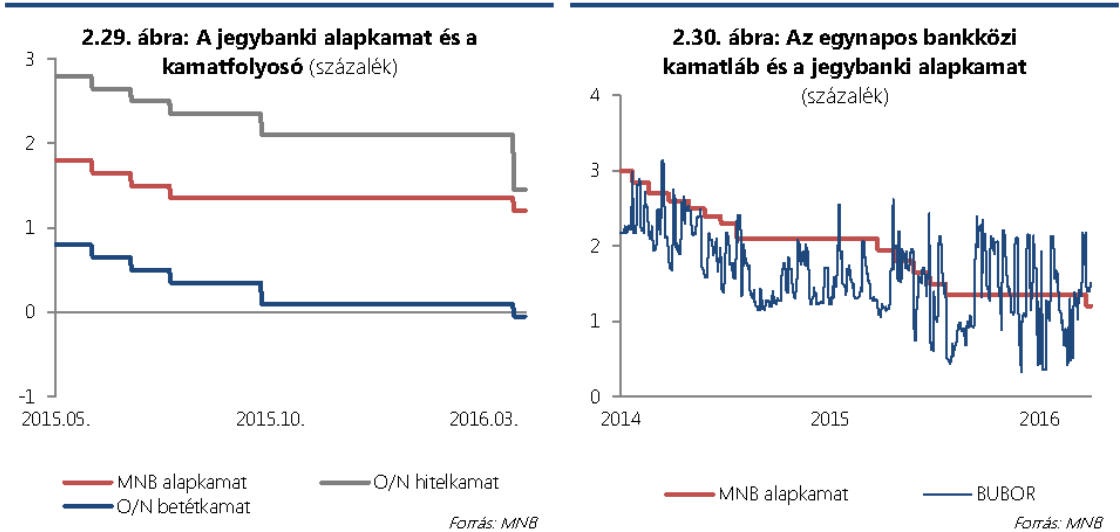
Másrészt 2015. december 1-jétől a hitelintézetek számára előírt kötelező tartalékrátát egységesen 2%-ra csökkentette a 2010 óta érvényben lévő 2-5% között szabadon megválasztható mérték helyett. A kötelező tartalékráta egyéb szabályozói nem változnak, így annak teljesülését az MNB havi átlagban vizsgálja ezentúl is, illetve az elhelyezett tartalék után a Jegybank alapkamatot fizet továbbra is, ahogy ezt teszi az ország 2004-es európai uniós csatlakozása óta.

Harmadrészt jelentős változást okozott a pénzügyi piacokon és a bankok likviditáskezelését alapvetően érintette, hogy az irányadó eszközt több lépésben módosította. Az MNB 2015. június 3-án jelentette be, hogy a kéthetes kötvénnyről 2014-ben kéthetes jegybanki betétre módosított addigi irányadó eszköz a jövőben mennyiségi korlátozás mellett lesz csak elérhető. Helyette az MNB 2015. szeptember 23-tól irányadó eszközének a három hónapos fix kamatozású betéteket nevezte meg azzal, hogy a kéthetes betét aukciókon keresztül 2015 végéig továbbra is elérhető a hitelintézetek számára úgy, hogy a meghatározott 1000 milliárd forint mennyiségi korlátot ez az instrumentum nem haladhatja meg. 2016. január 12-én az MNB úgy határozott, hogy 2016. április végéig teljesen kivezeti azt az elérhető likviditáskezelési formák közül. Ezek a lépések szervesen kapcsolódnak az MNB önfinanszírozási programjának megvalósításához, amelynek fontos eleme volt a kamatcseretenderek bevezetése is.

A bankok alkalmazkodásának egyik pilléréként a három hónapos betét állománya a 2015. szeptemberi bevezetést követően fokozatosan épült fel főként az év utolsó három hónapjában, átvéve a kéthetes betétek helyét. Az alkalmazkodás másik pillére, a banki likviditás egy részének jegybanki mérlegből való távozása már a 2015. júniusi bejelentést követően megtörtént: az irányadó instrumentum állományának havi átlaga a 2015. júniusi 5000 milliárd forintról 2015 szeptemberére már 4300 milliárd forintra esett vissza, 2016 márciusában pedig átlagosan már csak 3600 milliárd forintot tett ki. (2.28. ábra) A kieső likviditás jelentős része az állampapírpiacon felé terelődött, így 2015. júniushoz képest több mint 1400 milliárd forint állománynövekedés után 28%-ra bővült a hitelintézetek állampapír-piaci részesedése.

A banki likviditás másik része azonban a bankközi piacra szorult, aminek hatására a bankközi egynapos kamatláb nagyobb volatilitást mutat 2015 szeptembere óta. (2.30. ábra) Az irányadó instrumentum futamidejének három hónapra növelésével a likviditáskezelés nehezkesebbé vált a bankok számára. A kamatvágásokkal és a kamatfolyosó aszimmetrikussá válásával pedig a Jegybank a nála elhelyezett betétek után már 0% alatti kamatot fizet, így a hitelintézetek likviditásmenedzsmentjük egy részét inkább a bankközi piacokra helyezték át, ahol ezt követően nagyobb keresleti és kínálati volumenek jelentek meg.

Az MNB devizatartaléka és mérlege nem volt kellően magas ahhoz, hogy a válság idején a rövid lejáratú külső adósság fedezetéül szolgáljon. A nemzetközi szervezetektől lehívott hitelek, majd a vezető jegybankok mennyiségi lazítása miatti globális likviditásbőség az MNB mérlegét felduzzasztotta, amelynek fenntartása a gazdaság külső kitettségeinek mérséklődésével együtt már nem indokolt. Összességében véve tehát a konszolidációs időszak megkezdődött, az új időszaknak megfelelően pedig az MNB hozzákezdett a mérlegének összehúzásához, amely egyfelől a sterilizációs költségek csökkenése által javítja a jegybanki eredményt, másfelől hozzájárul az adósságfinanszírozás belső lábának erősítéséhez is.

2.9. PÉNZÜGYI SZEKTOR

2015 több szempontból is nagy fordulópontot jelentett a hazai pénzügyi szektor számára. Az év elején a kormányzat és a bankrendszer konszolidálódó kapcsolatait előmozdítóan sor került a Kormány és az EBRD közötti megállapodás megkötésére. Az ebben előírt sarkkövek számos olyan kérdést érintettek, amelyek nagy részét azóta a kormányzat meg is valósította, többek között a Nemzeti Eszközkezelő kibővítését, a rendkívüli kilakoltatási moratórium megszüntetését és a bankadó jelentős mérséklését. Ez utóbbi 2016-tól hatályos, ugyanakkor a hazai bankrendszer nagy átalakulások közepette már tavaly is profittermelővé tudott válni, 30 milliárd forintos adózás előtti nyereséggel zárta a 2015-ös évet. Kiemelendő, hogy a rendszerszintű nagy bankok jelentős része egyedileg is komoly profittermelő képességgel rendelkezett már 2015-ben is. A forintosítás, a bevezetett makroprudenciális szabályozó eszközök és egyéb meghatározó jegybanki lépések, például

a monetáris politikai eszköztár módosítása vagy a Növekedéstámogató Program bevezetése egy új rendszer alapjait teremtették meg.

A fenti folyamatok közepette a bankok sokkellenálló-képessége változatlanul erős. A tőke megfelelés bankrendszeri szinten 20 százalékot tesz ki, a likviditás pedig a jegybanki intézkedések hatásával együtt is bőséges maradt, mutatja ezt az egyik legfontosabb prudenciális eszköz, az LCR mutató tartósan magas, 150% feletti értéke.

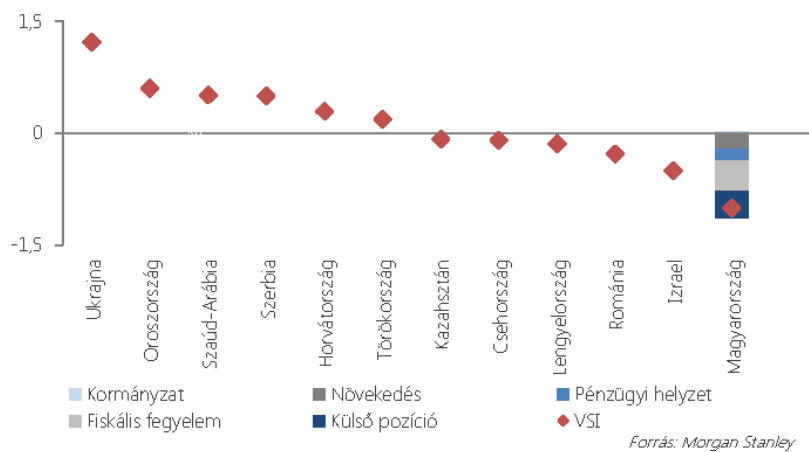
A hitelfolyamatokat 2015-ben leginkább a nehéz örökség egy részétől való megszabadulás, valamint a bank és a szabályozók közötti kapcsolat konszolidációja jellemezte. Fontos kereteket fektettek le, amelyek megteremtik a hitelezési fordulat alapjait és hosszú távon szolgálják a bankok prudens működését, valamint élesebb, kiszámíthatóbb jövőképet teremtenek.

A háztartások hitelállományának 2015. évi alakulását és szerkezetét nagyban meghatározta azon két fő döntés, amelyet még a múlttal való elszámolás jegyében, a Kúria és az Alkotmánybíróság döntéseit figyelembe véve hozott meg a kormányzat. Egyrészt a hitelintézeteknek a tisztességtelenül emelt kamat és az árfolyamrész használata miatt keletkező jogtalan költségeket meg kellett téríteniük az adósok felé összesen 735 milliárd forint értékben, amelyből 550 milliárd forint a meglévő hitelállományt csökkentette, további 185 milliárd forint pedig kifizetésre került a korábbi adósoknak a már kifutott hitelek után. A lakossági hitelállomány 2015. évi 1000 milliárd forintos csökkenésének – ami 15%-os zsugorodást jelent 2014-hez képest – legfőbb oka tehát a 2015 első felében megvalósuló visszatérítés volt. Másrészt a devizahitelek forintosításának eredményeként a lakossági hitelek devizaszerkezetében is jelentős változás állt be, 2015-ben a devizahitelek állománya 4272 milliárd forinttal csökkent, míg a forintbitelek 3099 milliárd forinttal emelkedtek. 2015. február 1-jén ugyanis megvalósult a jelzáloghitelek forintosítása, 2015. december 1-jén pedig sor került a gépjármű- és személyi hitelek hazai devizára váltására. Ezzel a deviza alapú hitelek a háztartási hitelportfólió mindössze 1%-ára zsugorodtak, a lakosságot korábban sújtó árfolyamkockázat így tehát gyakorlatilag eltűnt.

A jelzáloghitelek forintosításának kedvező hatásai már rövidtávon is érzékelhetőek voltak. A forintosítás „előszobájaként” szolgáló december végi árfolyamrögzítésnek köszönhetően a forint – más devizákhoz hasonló – 2015. január közepi, svájci frankkal szembeni drasztikus gyengülése már nem súlyosbította tovább a jelzáloghitel-adósok törlesztési terheit és a bankok kockázati kitétségét. A lakossági hitelekhez kapcsolódó, korábban jelentős nemzetgazdasági kockázatok így nem realizálódhattak. A jó időzítés miatt a háztartások mentesültek tartozásuk több száz milliárd forint nagyságrendű emelkedésétől, ami pedig még inkább növelte volna a bankrendszer nem teljesítési rátáját. A forintosítás és annak kedvező időzítése által tehát egyaránt szolgálta a lakosság, a bankrendszer és a nemzetgazdaság stabilitási érdekeit.

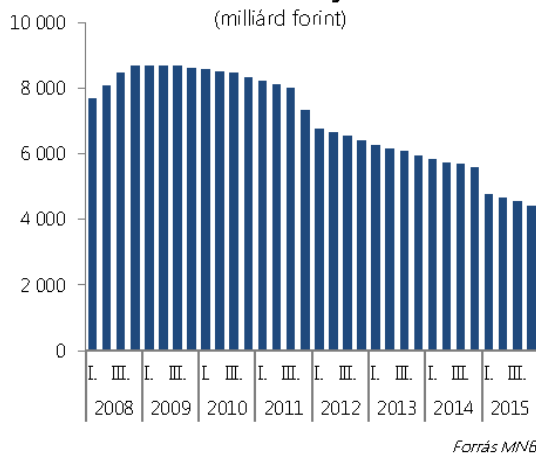
Nagyrészt a forintosítás miatt csökkenő külső kitétség és az erősödő makrogazdasági fundamentumok következtében mérséklődött Magyarország sérülékenysége is. A folyamatot jól tükrözi a Morgan Stanley által számolt mutatószám (Vulnerability Scoring Indicator, VSI) változása, amely a vizsgált feltörekvő piaci országok körében 2008 és 2015 között hazánk esetében mutatta a legnagyobb javulást. (2.31. ábra)

2.31. ábra: A Morgan Stanley sérülékenységi indexének (VSI) változása (2008Q3-2015Q3)

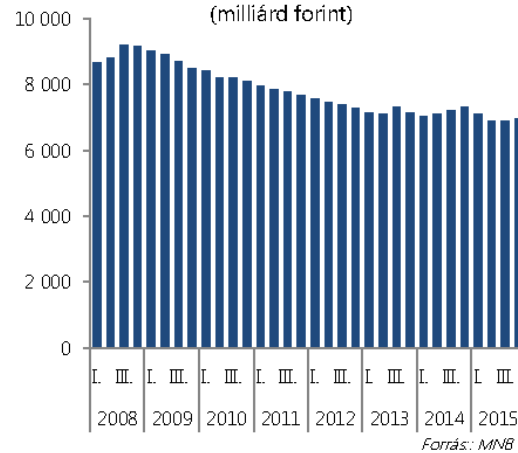

A forintosítást és az elszámolást, valamint a gazdaság egyensúlyba kerülését követően az óvatossági motívum egyre visszaszorul és a bizalom egyre inkább visszatérni látszik, ami az új lakossági hitelek emelkedésében tükröződik. 2015-ben a hitelintézetek a 2014. évi 510 milliárd forintnál már 34%-kal többet, 690 milliárd forint új hitelt folyósítottak a lakosság számára. A növekedés háromnegyede a lakáscélú hitelek bővülésének köszönhető. A következő években a lakáscélú hitelek további emelkedése várható egyrészt a lakáspiaci forgalombővülésnek és áremelkedésnek köszönhetően, másrészt a Kormány új lakásvásárlást ösztönző programjának eredményeként.

2.32. ábra: A háztartások belföldi hitelállománya (milliárd forint)

2.33. ábra: A vállalatok belföldi hitelállománya (milliárd forint)

* a hazai pénzügyi szektortól származó hitelek árfolyamváltozástól szűrt állománya

A vállalati hitelezést kettőség jellemezte 2015-ben is. Összességében a belföldi pénzügyi közvetítők által nyújtott hitelállomány – a 2009-ben elindult csökkenő trendet követve – 365 milliárd forinttal, 5%-kal 6 964 milliárd forintra csökkent 2015-ben. Ez nagyobb részt a devizahitelek zsugorodásának tudható be 441 milliárd forint összegben, amely mögött az áll, hogy a vállalatok egy része (főként a nagyvállalatok köréből) külföldi finanszírozásra tért át. A bankrendszer által folyósított kvv-hitelek 3,6%-os növekedést mutattak az előző év végéhez képest. A kedvezőbb kvv-hitelezési folyamatokban

az NHP játszhatott döntő szerepet. A program első és második szakaszában összesen közel 31 ezer hazai vállalkozás jutott kedvező finanszírozáshoz több mint 2100 milliárd forint összegben.

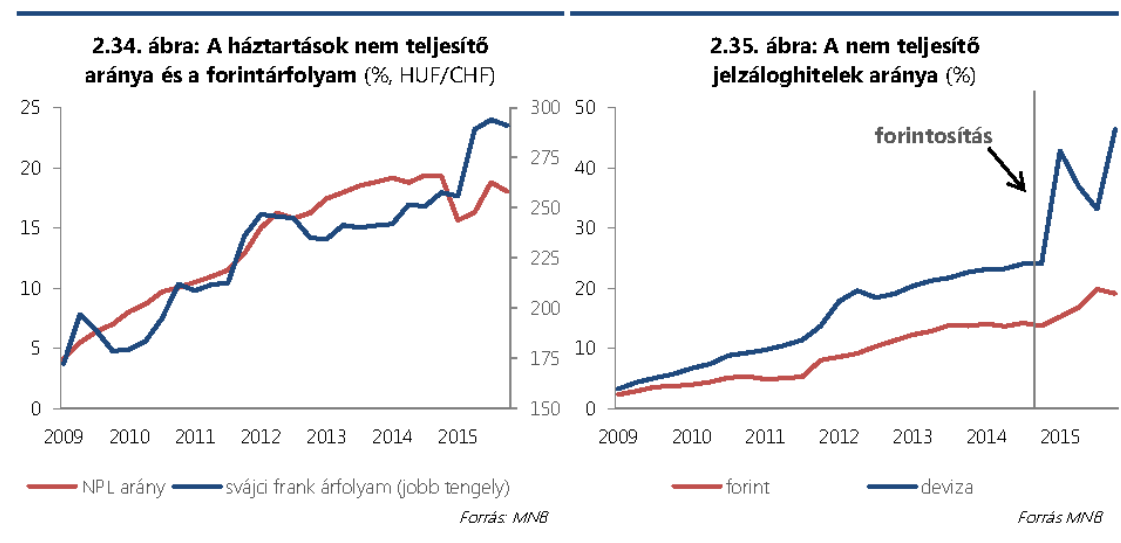
A közeljövő fontos megoldandó problémája a nem teljesítő hitelek leépítése lesz, amelynek kezelését a kormányzat és az MNB már több intézkedéssel előmozdította az elmúlt időszakban is. A háztartások 90 napnál nagyobb késedelemben lévő hiteleinek aránya 2014-ről 2015-re 19%-ról 17,6%-ra csökkent. Kiemelendő, hogy az NPL arányt önmagában a nem teljesítő hitelek állományának zsugorodása 3,6 százalékponttal csökkentette, azonban a vetítési alap, vagyis a teljes hitelállomány csökkenése ezt a kedvező hatást ellensúlyozva 2,2 százalékponttal emelte a mutatót. A vállalatok 90 napon túl késedelmes hiteleinek aránya 2012 óta javulást mutat, az utóbbi egy évben 4 százalékponttal 9,8%-ra esett a ráta, ezzel a vállalatok késedelmes hitelösszege mintegy 350 milliárd forinttal 580 milliárd forintra mérséklődött. Ez részben a késedelmes projekthitel-portfólió tisztulásának köszönhető, amelynek nem teljesítési rátája 2015-ben 20% alá esett.

Amint a fentiekből kirajzolódik, a pénzügyi közvetítőrendszert érintően továbbra is jelentős átalakulások zajlanak, ezek nagyrészt a szektor további tisztulásához kapcsolódnak: az Európai Bizottság felügyelete alatt zajló jegybanki és piaci stabilitási lépések mellett felpeszüdni látszik a nem teljesítő (elsősorban projekt-) hitelekhez kötődő adásvételi piac is. Mindezekre nagy szükség van, hiszen a hitelezési fordulat legnagyobb akadálya a magas nem teljesítő állomány. Ráadásul a bankoknak alaposan át kell gondolniuk jövőbeli stratégiájukat: az átalakulások miatt megnövekedett működési költségek mellett a szabályozói lépések és a negatív kamatkörnyezet korlátot jelenthetnek a kamatbevételekre a jövőben. Összességében elmondható, hogy a pénzügyi stabilitás erősödik, az üzleti aktivitás fokozódásával és a portfóliótisztítással a szektor várhatóan ismét stabilan nyereséges lesz a következő években, de az új piaci viszonyok között a költséghatékonyságra és a versenyképes megoldásokra várhatóan nagyobb hangsúly helyeződik majd. Ez pedig egy fogyasztóbarát, prudensen működő, tőkét termelő, a gazdasági növekedést pénzügyi közvetítőként jól szolgáló bankrendszer képét vetíti előre.

2.6. számú keretes írás: Az árfolyamkockázat kiküszöbölésével és kormányzati intézkedésekkel csökkenő pályára áll a lakossági nem teljesítő arány

Miután 2015 a „forintosítás éve” volt, sikerült a háztartások árfolyamkockázatát szinte teljesen kiküszöbölni. 2016-ban a nem teljesítő hitelállomány mérséklése lesz a gazdaságpolitikai döntéshozók előtti egyik fő kihívás. A nem teljesítő hitelek arányának emelkedése mögött legtöbbször összetett makrogazdasági kapcsolatok figyelhetőek meg. Az egyes országok recesszióba süllyedésével a munkanélküliség jellemzően emelkedni kezd, ami számos adós számára egyet jelent a fizethetetlen törlesztőrészekkel. Súlyosbítja a helyzetet, ha a gazdaság visszaesése a lakásárak – és így a hitelfedezetek – értékének csökkenésével is együtt jár, így a fedezetül szolgáló ingatlan értéke akár a hiteltartozás összege alá is kerülhet. Hazánkban ráadásul a válság kitörését közvetlenül megelőző években a háztartások deviza alapon történő eladósodása volt jellemző, így a forint árfolyamának a válság során tapasztalt jelentős gyengülése rendkívüli mértékben növelte az esedékes törlesztőrészek forintban kifejezett nagyságát. Általános alapvetés, hogy az árfolyamgyengülés törlesztőrészletre és hitelösszegekre gyakorolt egyidejű negatív hatása következtében számottevően növekszik az esélye annak, hogy az adósok képtelenek és motiválatlanok legyenek hitelük fizetésére.

Ezen tényező szerepe vitathatatlan volt a hazai lakossági nem teljesítő hitelállomány kritikusan magas szintre emelkedésében. A 90 napnál nagyobb késedelemben lévő adósok aránya és a svájci frank forinttal szembeni árfolyama között erős együttmozgás figyelhető meg. Az árfolyamhatást jól szemlélteti, hogy a forinthitelek között a fizetésképtelen arány sokkal kisebb mértékben emelkedett, mint a devizahitelek között. (2.34-2.35. ábra)

A forint gyengülése mellett a hazai jogrendszer korábbi hiányosságai miatt a megkötött hitelszerződések az árazás és a hitelfeltételek utólagos és egyoldalú módosítása tekintetében túlzott erőfölényt biztosítottak a bankok számára, így azoknak lehetőségük nyílt csökkenő jövedelmezőségüket a devizahitelek kamatlábának emelésével ellensúlyozni. A magyar adósok számára tehát a reálgazdaság visszaesése a kamatlábak és az árfolyamok jelentette sokkal társult, miközben más országokban a monetáris kondíciók enyhülése jellemzően inkább támogatta a hiteladósok pénzügyi helyzetét.

A Kormány a nem teljesítő hitelek kialakulásának megelőzése és a meglévő rossz hitelek kezelése érdekében 2011-től intézkedések sorozatával igyekezett javítani a devizaadósok helyzetén (árfolyamgát, végtörlesztés, Nemzeti Eszközkezelő). A devizahitelek aránya ugyan jelentősen csökkent 2014-ig, a nem teljesítő adósok aránya azonban továbbra is emelkedett.

A tisztességtelen kamatemelések és az árfolyamrész használata által okozott kárt a pénzügyintézetek 2015 elején visszatérítették az adósoknak. Ezzel egy időben a deviza alapú jelzáloghitelek forintosítására is sor került, majd 2015 decemberében a fogyasztási célú (gépjármű és személyi) devizahitelek forintosítása is megtörtént. Ezáltal megszűnt az adósok árfolyamkockázata és jelentősen csökkent a nem teljesítővé válás kockázata.

A Kormány jelenleg is több programmal kíván javítani a nem teljesítő adósok helyzetén. A Nemzeti Eszközkezelő napjainkban is működik és megvásárolja a legrosszabb anyagi helyzetben lévő adósok ingatlanát, a volt tulajdonosok bérlőként továbbra is az otthonukban maradhatnak. A Nemzeti Eszközkezelő keretének 2016. évi 10 ezerrel való bővítésével a kormányzat 2017 végéig összesen 35 ezer adósnak nyújt segítő kezelt. 2015 szeptemberétől emellett lehetősége van a nem teljesítő adósoknak a családi csődvédelem intézményét is igénybe venni. A családi csődvédelem rendszerét azok számára dolgozták ki, akik a jelenlegi törlesztést nem képesek fizetni, viszont egy

vagyonfelügyelő segítségével még megmenthető az otthonuk, és belátható időn belül rendezni tudják lejárt adósságukat vagy annak jelentős részét.

2011 márciusában rendkívüli kilakoltatási moratórium került kihirdetésre a lakosság védelme érdekében, az azóta eltelt 5 évből összesen kevesebb, mint két évben volt lehetőség a nem fizető adósok kilakoltatására. Az EBRD-vel 2015 elején kötött megállapodásnak megfelelően a kormányzat feloldotta a korlátozást, így a rendes téli kilakoltatási moratórium 2016. márciusi végével a nem teljesítő adósok fedezete értékesítésre kerülhet, ami várhatóan javítja a fizetni képes, de eddig nem hajlandó adósok fizetési morálját.

Összességében véve elmondható, hogy a gazdaságpolitika fontos prioritása a nem teljesítő állomány kezelése, a több oldalról előmozdított portfóliótisztítás pedig a közeljövőben jelentősen javíthatja a bankrendszer pénzügyi helyzetét, ami újabb lökést adhat a hazai hitelezésnek.

3. A KORMÁNYZATI SZEKTOR HIÁNYA ÉS ADÓSSÁGA

3.1. KÖLTSÉGVETÉSPOLITIKAI CÉLOK

A 2010-es évek első felében végrehajtott költségvetési konszolidáció stabilnak bizonyult, a kormányzati szektor hiánya immár ötödik éve jóval a GDP 3%-a alatt van és folyamatosan mérséklődik az államadósság GDP-hez viszonyított aránya. A makrogazdasági folyamatok javulásának és a gazdaság fehéritése érdekében tett intézkedéseknek köszönhetően az elmúlt években a deficit rendre kisebb lett a kitűzött céloknál és 2016-ban is azt mutatják a költségvetési folyamatok, hogy a hiánycél biztonságosan tartható, sőt kismértékű alulteljesülése sem zárható ki.

A stabilizáció eredményeire támaszkodva a Kormány felülvizsgálta az előző konvergencia programban kitűzött hiánycélokat és úgy alakította ki az új középtávú költségvetési pályát, hogy az államadósság további csökkenését biztosító, változatlanul jóval a GDP 3%-a alatt maradó hiány fenntartása mellett nagyobb hangsúlyt kapjon a gazdasági növekedés támogatása és jobban érvényre jussanak a Kormány gazdaság- és társadalompolitikai prioritásai. Az uniós transzferek természetes ciklikussága növekedésre gyakorolt hatásának simítása érdekében a Kormány egyrészt meghirdette a 2014-2020-as uniós pénzügyi ciklusban rendelkezésre álló források felhasználásának gyorsítását, másrészt 2017-re a deficit kismértékű emelkedésével járó költségvetés elfogadását javasolta az Országgyűlésnek. A növekedés fundamentumainak erősödésével csökkenhet a fiskális élénkítés szerepe, a kormányzati szektor hiánya 2018-tól ismét csökkenő pályára áll, 2020-ig a GDP 1%-a közelébe mérséklődik. A strukturális hiány 2016-ban és 2017-ben átmenetileg a középtávú költségvetési cél (MTO) fölé emelkedik, de középtávon ismét visszatér a célhoz, 2020-ban pedig már az MTO alá csökkenhet.

A kitűzött hiánypálya biztosítja az adósságráta további csökkenését. A bruttó államadósság GDP-hez viszonyított aránya a 2011. évi 80,8%-ról 2015 végére 75,3%-ra süllyedt. A konvergencia program időhorizontján az adósságráta további közel 11 százalékponttal, 65% alá mérséklődhet.

3.1. táblázat: A középtávú költségvetési pálya (a GDP %-ban)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kormányzati szektor egyenlege	-2,0	-1,9	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
Strukturális egyenleg	-1,4	-2,1	-2,1	-1,7	-1,5	-1,2
Bruttó államadósság	75,3	74,5	73,6	72,4	68,4	64,6

Forrás: KSH, MNB, NGM-számítás

3.2. A 2015. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS TELJESÜLÉSE

Az előző évekhez hasonlóan, 2015-ben is a tervezettnél kedvezőbben alakultak az államháztartási folyamatok. A Központi Statisztikai Hivatal által az Eurostat számára összeállított első adatközlés szerint a célként meghatározott 2,4% helyett a GDP 2%-át tette ki a kormányzati szektor ESA2010 szerinti hiánya, ami az 1995 óta rendelkezésre álló idősorban a valaha mért legkisebb érték. Bár a kiadásokat megnövelte, hogy a 2007-2013-as programozási időszak zárására tekintettel a Kormány felgyorsította az uniós programokat, ezt túlkompenzálták az erőteljesen bővülő fogyasztásból, a javuló foglalkoztatottságból és a gazdaság fehéredéséből származó többletbevételek.

Az eredményszemléletű elszámolással ellentétben, a központi kormányzat pénzforgalmi mérlege a tervezettnél jelentősen nagyobb hiánnyal zárt, legfőképpen annak következtében, hogy a költségvetésben erre az évre tervezett EU-támogatás mintegy harmadának átutalására 2015 végéig még nem került sor. Az uniós bevételek „csúszása” és a programok kiadásainak hazai forrásból történő megelőlegezése csak a pénzforgalmi elszámolásban növelte a hiányt, az ESA2010 szerinti adatokban az EU-transzferek – tényleges beérkezésük időpontjától függetlenül – a 2015. év megfelelő időszakának bevételeként szerepelnek.

3.2. táblázat: A 2015. évi egyenlegek alakulása (a GDP %-ában)

	2015 Konvergencia Program	2015 előzetes tény
Központi alrendszerek pénzforgalmi egyenlege	-1,9	-3,6
Helyi önkormányzatok pénzforgalmi egyenlege	-0,1	0,0
Központi alrendszerek EDP egyenlege	-2,4	-2,0
Helyi önkormányzatok EDP egyenlege	0,0	0,0
Kormányzati szektor EDP egyenlege	-2,4	-2,0
Háztartások fogyasztási kiadásának növekedése	2,9	3,1
Foglalkoztatottak számának növekedése	2,1	2,7

Forrás: KSH, NGM

Az év folyamán az Országgyűlés kétszer módosította a pénzforgalmi költségvetési előirányzatokat. Forrást biztosított az időközben felmerült többlet kiadási igényekre (Erste Bank kisebbségi tulajdonrésze megvásárlásának előkészítése⁵, kiemelt közúti és egyéb beruházások, helyi önkormányzatok támogatása, kurdisztáni katonai szerepvállalás, menekültválság kezelése stb.) és a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló (általános) tartalék megemelésére. A kiadási előirányzatok növelését nagyrészt ellentételezte a kamatbevételek és a fogyasztáshoz kapcsolt adók

⁵ Ez a tranzakció az ESA2010 szerinti egyenlegben nem jelenik meg.

előirányzatának növelése, a pénzforgalmi hiány előirányzata mindössze 15 milliárd forinttal nőtt. Emellett a vasúti közlekedési társaság (MÁV Zrt.) eredetileg is tervezett adósságtvállalásán kívül a fővárosi közösségi közlekedés pénzügyi helyzetének stabilizálása és a közmédia szolgáltatásainak bővítése érdekében az Országgyűlés döntött a budapesti közlekedési vállalat (BKV Zrt) és a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) adósságának állam általi átvállalásáról is. Az adósságtvállalások a pénzforgalmi mérlegben nem jelentek meg, de az eredményszemléletű egyenleget a közlekedési vállalatok adósságához kapcsolódó tranzakciók a GDP 0,2%-ával rontották⁶.

A makrogazdasági folyamatoknak és a gazdaság fehéritését szolgáló intézkedéseknek köszönhetően az adó- és járulékbévételek végül mintegy 550 milliárd forinttal túllépték az eredeti pénzforgalmi előirányzatokat. A tavalyi konvergencia program már számolt az előirányzatok várható túlteljesülésével, azonban az eredményszemléletű adó- és járulékbévételek többlete végül még az akkori várakozásokat is több mint 450 milliárd forinttal, a GDP 1,4%-ával meghaladta. A többlet nagyobbik fele a forgalmi típusú adóknál jelentkezett, ahol erőteljesen érvényesült a fehértő intézkedések (online pénztárgépek és az elektronikus közúti áruforgalom ellenőrző rendszer bevezetése) hatása is. Az egyéb bevételek közül az állami vagyonnal kapcsolatos befizetések mutattak érdemleges elmaradást, mivel a költségvetésben eredetileg tervezett, a GDP 0,5%-ának megfelelő nagyságú vagyonértékesítésre csak 2016-ban kerül sor. Ugyanakkor, az uniós programok felgyorsítása következtében az ezekhez társítható EU-támogatások jóval meghaladták az előző konvergencia program várakozását.

Az uniós programok felgyorsítása a kiadási oldalon látható legnagyobb változásban, a GDP 1,5%-ával nagyobb beruházási kiadásban is megmutatkozott, folyó dologi kiadásra ugyanakkor a vártnál jóval kevesebbet fordított a költségvetés. A munkavállalói jövedelem többletében közrejátszott a szociális ágazatban dolgozók részére 2015 második felétől bevezetett kiegészítő pótlék hatása, a társadalmi juttatások enyhe többlete a pénzbeli ellátásoknál (nyugdíjak, lakástámogatások) megvalósult megtakarítás és a természetbeni ellátásoknál (gyógyszer-, gyógyászati segédeszköz támogatás) látható többletkiadás eredője. Az egyéb kiadások közül a kamatok a prognózisnak megfelelően alakultak, az év folyamán elhatározott adósságtvállalások viszont többletkiadásként jelentkeztek.

A folyó áron számított GDP változásának hatása ebben az évben csak minimálisan módosította a GDP-arányos mutatókat.

⁶ A média társaság a statisztikai értelemben vett kormányzati szektor része, így adósságának átvállalása a konszolidált adatokban nem jelenik meg.

3.3. táblázat: A 2015. évi államháztartási adatok változása (ESA2010, a GDP %-ában)

	2015 Konvergencia Program	Előzetes tény	Eltérésből	
			többlet/elmaradás	GDP-hatás
Adó- és járulékbévételek	37,9	39,2	1,4	-0,1
<i>ebből: termelési és importadók</i>	<i>18,2</i>	<i>19,0</i>	<i>0,8</i>	<i>0,0</i>
<i>jövedelem- és vagyoadók</i>	<i>6,5</i>	<i>6,9</i>	<i>0,5</i>	<i>0,0</i>
Egyéb bevétel	8,8	9,5	0,7	0,0
Összes bevétel	46,7	48,7	2,1	-0,1
Munkavállalói jövedelem	10,5	10,7	0,2	0,0
Dologi kiadás	7,9	7,1	-0,7	0,0
Társadalmi juttatás	15,3	15,4	0,1	0,0
Beruházási kiadás	5,2	6,7	1,5	0,0
Egyéb kiadás	10,2	10,8	0,7	0,0
Összes kiadás	49,1	50,7	1,7	-0,1
EGYENLEG	-2,4	-2,0	0,4	0,0

Forrás: KSH. A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

3.3. A 2016. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A 2016. évi költségvetésben az Országgyűlés az előző Konvergencia Programban kijelölt hiánypályának megfelelően a GDP 2,0%-ában rögzítette az idei hiánycélt. A költségvetésben érvényesülő legfontosabb prioritások egyrészt az adócsökkentés (személyi jövedelemadó kulcsának 16%-ról 15%-ra csökkentése, családi adókedvezmény növelése, bankadó és áfa csökkentés), másrészt egyes korábbi, a válság és az erőteljes költségvetési kiigazítás éveiben elmaradt kiadások pótlásának megkezdése voltak (béremelések a közszféra egyes területein, közfoglalkoztatás kiterjesztése, nagy beruházási projektek elindítása).

Az első három hónap pénzforgalmi adatai rendkívül kedvezőek, a központi költségvetés, a társadalombiztosítási alapok és az elkülönített állami pénzalapok együttes hiánya az éves előirányzat mindössze 16,5%-át érte el március végéig. Ilyen alacsony első negyedévi hiányra az elmúlt több mint tíz évben nem volt példa. A makrogazdasági, illetve a tavalyi költségvetési folyamatoknak köszönhetően tágult a költségvetés mozgásteré. A hiánycél biztonságos betartása, sőt kismértékű javulása mellett is lehetőség van a Kormány által meghirdetett, a gazdasági növekedést támogató programok és fejlesztések megvalósítására. A konvergencia program prognózisa a költségvetés készülő módosítására tekintettel a következő legfontosabb új elemeket veszi figyelembe:

- A kedvezőtlen demográfiai trend megfordítása és a szakképzett munkaerő itthon tartása érdekében a Kormány nagyszabású otthonteremtési programot hirdetett meg, amely a társadalmpolitikai célok megvalósítása mellett a gazdasági fellendülést is ösztönzi. A program részei az új lakások értékesítése áfakulcsának 27%-ról 5%-ra csökkentése, az önállóan építkező családok számára bevezetett adó-visszatérítési támogatás, a családi otthonteremtési kedvezmény (vissza nem térítendő támogatás és a hozzá kapcsolódó kamattámogatott hitel), és a Nemzeti Otthonteremtési Közösség konstrukcióhoz nyújtott állami támogatás. A lakásépítési támogatásokra fordított összeg 100 milliárd forinttal nagyobb lehet az eredetileg tervezettnél, 2015-höz képest csaknem duplájára emelkedhet.

- A Kormány a 2014-2020-as programozási időszakban rendelkezésre álló támogatások felhasználásának felgyorsításáról döntött, elkerülendő azt a korábbi gyakorlatot, hogy a rendelkezésre álló források nagy részének lehívása az uniós pénzügyi ciklus végére koncentrálódjon. 2016-ban a 2014-2020-as időszakban rendelkezésre álló támogatások fele meghirdetésre kerül, a fennmaradó forrásokra pedig 2017 elejétől lehet majd pályázni. A konvergencia program eredmény szemléletű prognózisa az államháztartás területén is az eredetileg tervezettnél több mint másfélszer nagyobb uniós transzfer felhasználásával számol, aminek hatására megemelkednek a beruházási kiadások és kisebb mértékben az áruk és szolgáltatások vásárlására fordított kifizetések.
- A költségvetés módosítása többletforrásokat fog biztosítani a tisztán hazai forrásból finanszírozott projektekre is. Ezek közül a legnagyobb volumenű az országos közúthálózat felújítását lehetővé tevő „Komplex útfelújítási program” és a „Modern városok program”. A „modern városok program” első ütemében a Kormány 2015 folyamán 13 megyei jogú város önkormányzatával kötött együttműködési megállapodást a várost és környékét érintő fejlesztési célok és programok megvalósítására. A kisebb nagyságrendű beruházási többletekkel együtt a tisztán hazai forrásból megvalósított beruházás mintegy ¼-ével nagyobb lehet az eredetileg tervezettnél.
- A munkavállalói jövedelem kiadásait főként a közoktatásban szükséges többletforrások emelik. A konvergencia program előrejelzése emellett kisebb nagyságrendű, elsősorban bázishatásra visszavezethető egyéb változásokat is figyelembe vesz, például a közfoglalkoztatásra fordított kiadás valamivel kevesebb, a gyógyszer-támogatások költsége némileg több lehet az eredetileg tervezettnél. Ezek az elmozdulások azonban nem érik el a GDP 0,1%-át.
- A többletkiadásokra és a költségvetésbe épített tartalékok növelésére a várható bevételi többletek biztosítják a fedezetet. Egyrészt, az eredetileg 2015-ben tervezett vagyonértékesítés 2016-ra tolódott, így az állami földek eladása révén az állami vagyon értékesítéséből és hasznosításából az eredetileg tervezett 0,4% helyett a GDP 0,7%-ának megfelelő bevételre számíthat a költségvetés. Másrészt, az adó- és járulékbételek várható többlete rendkívül jelentős, elérheti a GDP 1,5%-át. Ebben az előző évi bevételi többlet bázishatása mellett a költségvetési tervezés idején vártnál dinamikusabb fogyasztásbővülés és kedvezőbb foglalkoztatottság, valamint egyéb, időközben hozott adóintézkedések (például a társasági adónál bevezetett növekedési adóhitel intézménye) egyaránt közrejátszanak.

3.4. táblázat: A 2016. évi államháztartási adatok változása (ESA2010, a GDP %-ában)

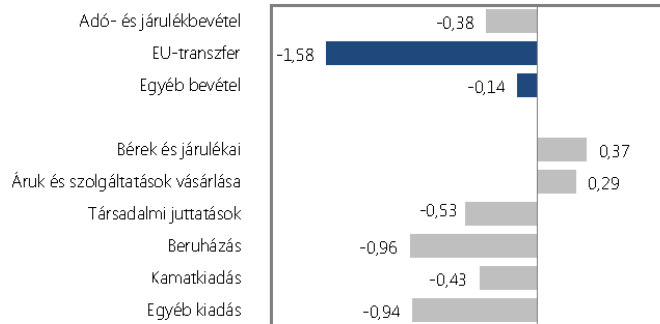
	Előirányzat	Prognózis
Adó- és járulékbévételek	37,3	38,8
<i>ebből: termelési és importadók</i>	17,9	18,2
<i>jövedelem- és vagyonadók</i>	6,2	7,2
<i>társadalombiztosítási járulékok</i>	13,2	13,4
Egyéb bevétel	7,0	7,8
<i>ebből: EU-transzfer</i>	1,9	2,9
Összes bevétel	44,3	46,6
Munkavállalói jövedelem	10,6	11,0
Dologi kiadás	7,0	7,4
Társadalmi juttatás	14,8	14,9
Beruházási kiadás	4,4	5,7
Kamatkiadás	3,3	3,2
Egyéb kiadás	6,1	6,3
Összes kiadás	46,3	48,5
EGYENLEG	-2,0	-1,9
<i>Háztartások fogyasztási kiadásának növekedése</i>	3,6	3,9
<i>Foglalkoztatottak számának növekedése</i>	2,1	2,5

Forrás: NGM. A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

2015-höz képest az előző konvergencia programban vártnál mérsékeltebb lehet az adó- és járulékbévételek GDP-hez viszonyított arányának csökkenése. A 2014-2020-as uniós pénzügyi ciklus támogatásainak felhasználása a programok gyorsítása ellenére elmarad a tavalyi kiugró mértéktől és a beruházási kiadások a többletráfordításokkal együtt sem érik el még a 2015. évi csúcst. A kiadási oldal nagy tételül közül csak a munkavállalói jövedelemre, illetve az áruk és szolgáltatások vásárlására fordított kiadás növekedhet a GDP-nél némileg gyorsabban. A munkavállalói jövedelmet az életpályákra (pedagógusok, rendvédelmi dolgozók, járási hivatalok kormányzati tisztviselői) és egyéb bérrendezésekre (egészségügy, szociális ágazat) a költségvetésbe beépített többletek, valamint a közfoglalkoztatásra fordított növekvő összegek növelik. A bevételek és kiadások változásának eredőjeként az előző évhez képest kismértékben csökkenhet a GDP-arányos deficit.

3.1. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2016-2015

(a GDP %-ában, százalékpont)

3.4. A 2017. ÉVI KÖLTSÉGVETÉS

A gazdasági szereplők számára rendkívül lényeges kiszámíthatóság erősítése érdekében a 2017. évi költségvetés is – az előző évihez hasonlóan – már 2016 első felében elfogadásra kerül. A törvényjavaslatot a Kormány úgy alakította ki, hogy az államadósság további csökkenését biztosító, változatlanul jóval a GDP 3%-a alatt maradó hiány fenntartása mellett a költségvetés támogassa a gazdasági növekedést és érvényesítse gazdaság- és társadalompolitikai prioritásait. Ennek megfelelően az európai uniós módszertan szerinti hiánycélt a GDP 2,4%-ában határozta meg és a következő főbb prioritások érvényesítését javasolja az Országgyűlésnek:

- *Folytatódjon a megkezdett adócsökkentés, az adórendszer változásai támogassák a családokat, segítsék a hitelezés élénkülését, az adózás egyszerűsödését és a gazdaság fehéredését.*

A kétgyermekes családok esetében – a korábban meghirdetett tervek szerint – tovább emelkedik a családi adókedvezmény mértéke, az első házaspár adókedvezményénél enyhülnek a korábbi korlátozó feltételek. A tejre, a tojásra és a baromfihúsról vonatkozó áfakulcs 5%-ra, az internet-hozzáférés és az éttermi étkezés áfakulcsa 18%-ra csökken. A hitelezés élénkülését támogathatja, hogy az EBRD-megállapodásnak megfelelően tovább mérséklődik a pénzügyi szervezetek különadója. Az egyéb, kisebb nagyságrendű változásokkal együtt az adócsökkentések költségvetési hatása a GDP 0,3%-ára tehető. A makrogazdasági folyamatok, a gazdaság további fehéredése érdekében hozott intézkedések (online pénztárgépek alkalmazásának kiterjesztése, online számlázás rendszerének bevezetése, az adóhivatal működésének optimalizálása, stb.) és a korábbi adóintézkedések ugyanakkor növelik a bevételeket, az ellentétes irányú hatások eredőjeként az adócentralizáció enyhén növekszik 2016-hoz képest.

- *A költségvetés biztosítsa a meghirdetett otthonteremtési programhoz szükséges fedezetet.*

A lakásépítési támogatásokra tervezett összeg lehetővé teszi az otthonteremtési program folytatását, a jelentősen megemelt 2016. évi kiadáshoz képest közel 4%-kal tovább növekszik.

- *A közzsférában folytatódjon a korábban felgyülemlett bérelmaradások fokozatos rendezése, de legyen hatékonyabb az állam működése.*

A már elindított pedagógus és rendvédelmi életpálya modellek fokozatos életbe lépésének folytatása mellett a 2016 második felétől a járási hivatalokban bevezetésre kerülő kormányzati tisztviselői életpálya modell 2017-ben kiterjesztésre kerül a megyei kormányhivatalok munkatársaira és megkezdődik a Nemzeti Adó- és Vámhivatal dolgozóinak bérrendezése is. A költségvetési tervezet értelmében az egészségügyi, szociális, valamint a felsőoktatási és kulturális területen is bérfejlesztésekre kerül sor. Az életpálya modellek és egyéb béremelések költségvetési hatása 2017-ben összességében közel 200 milliárd forint, a GDP 0,5 %-a. Figyelembe véve a közfoglalkoztatás költségeit és a központi hivatali szervezetet érintő átszervezéstől várható megtakarítást is (a jelenleg működő 90 érintett intézmény több mint fele megszüntetésre, illetve összevonásra kerül), a bérekre és járulékokra fordított kiadás a folyó áron számított GDP növekedésétől kissé elmaradva, de így is mintegy 4%-kal emelkedhet 2016-hoz képest.

- *Legyen elegendő forrás a magas színvonalú egészségügyi ellátásra.*

Az egészségügyi ágazatra jelentős többletforrást szán a költségvetés. A béremelésekre a költségvetés céltartalékában biztosított fedezeten felül a gyógyító-megelőző ellátások kiadása további közel 6%-kal emelkedhet.

- *A költségvetés biztosítsa az uniós támogatások gyorsított felhasználásához szükséges társfinanszírozást.*

A 2016-ban életbe lépett gyorsító intézkedések hatása az időszak későbbi éveit is meghatározza. Az uniós források felhasználásának felfutása 2016-tól várható, és 2018-ban érheti el a maximumot. A költségvetés azzal számol, hogy a fejlesztések idején, nagyarányú elindulása után 2017 már az egyik legerősebb év lesz a kifizetések szempontjából. A konvergencia program eredményeszméletű prognózisa a kormányzati szektoron belül is az uniós támogatásoknak és a hazai társfinanszírozási kiadásnak a GDP bővülését meghaladó növekedését feltételezi.

- *A költségvetés a meghirdetett nagy beruházási projektek révén is járuljon hozzá a gazdasági növekedés támogatásához.*

A Kormány által meghirdetett nagy infrastrukturális beruházások (például a Paksi Atomerőmű építése, Liget-beruházás, büntetés-végrehajtási fejlesztések, Modern Városok Program, kiemelt közúti beruházások, a budapesti olimpiához kapcsolódó kulcsfontosságú közlekedésfejlesztések előkészítése, stb.) megkezdése, illetve folytatása következtében a 2017-es költségvetésben tovább nő a beruházási kiadások súlya. A projektek döntően hazai költségvetési forrásból valósulnak meg. Az összes beruházási kiadás a GDP arányában 0,5 százalékponttal, ezen belül a tisztán hazai forrásból finanszírozott projektek kiadása 0,4 százalékponttal emelkedik 2016-hoz képest.

- *2017-ben is érvényesüljön a „segély helyett munkát” elv, folytatódjanak a közfoglalkoztatási programok.*

A Start-munkaprogramra 2017-ben is jelentős összeget szán a költségvetés.

- *Legyen elegendő forrás a nyugdíjak és egyes jövedelemptóló ellátások reálértékének megőrzésére.*

A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások a törvényeknek megfelelően a tervezett infláció (0,9%) mértékével emelkednek. Alapvetően a legnagyobb tételt jelentő nyugdíjkiadás determinálja a pénzügyi társadalmi juttatások alakulását és mivel a reálérték-megőrzés a GDP-től elmaradó bővülést jelent, az összes pénzügyi társadalmi juttatás a GDP-arányában 0,6 százalékponttal mérséklődhet.

- A költségvetésben álljon rendelkezésre elegendő tartalék az előre nem látható kockázatok kivédése érdekében.

A tervezet szerint a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló (általános) tartalék és a stabilitási kockázatok semlegesítése érdekében beépített extra tartalék (Országvédelmi Alap) együttes összege megközelíti a GDP 0,5%-át. Ezen kívül az egyes költségvetési fejezetek előirányzataiba 2017-ben is beépül egy ún. stabilitási tartalék, amelynek felhasználása a Kormány döntése alapján csak az utolsó negyedévben lehetséges.

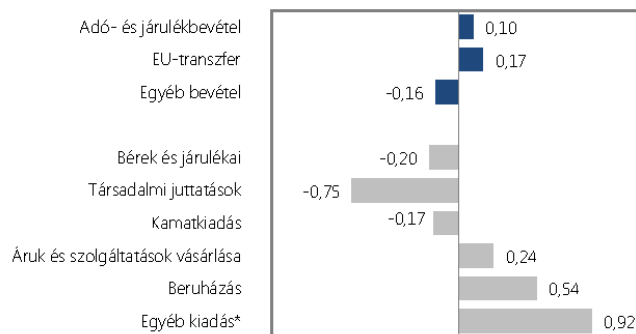
- A 2017-es költségvetés tegye meg az első lépést a Kormány által kitűzött cél, a nullszaldós költségvetés felé.

Első lépésként a Kormány célja, hogy az állam hiány nélkül működjön, a közszolgáltatások folyó működési költségét teljes egészében finanszírozzák a működési bevételek. Ennek a követelménynek a 2017-es költségvetés eleget tesz, a pénzforgalmi előirányzatok biztosítják a hazai működési költségvetés egyensúlyát, a deficit a gazdasági növekedést támogató hazai és uniós fejlesztési költségvetésben keletkezik.

Az eredményszemléletű prognózis alapján 2017-ben az előző évhez képest kissé emelkedik az államháztartás összes bevételeinek GDP-hez viszonyított aránya, ezen belül az adó- és járulékbévételek, és még inkább az államháztartásban felhasznált uniós támogatások nőhetnek a GDP-nél gyorsabban. A kiadások közül a munkavállalói jövedelem, a kamatkidadások és legnagyobb mértékben a társadalmi juttatások GDP-hez viszonyított aránya mérséklődhet.

3.2. ábra: Főbb bevételek és kiadások változása 2017-2016

(a GDP %-ában, százalékpont)

*: Az egyéb kiadások növekményében a tartalékok is közrejátszanak.

3.5. 2018-20. ÉVI ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOK

A programidőszak utolsó három évében a konvergencia program előrejelzése nem feltételez új intézkedéseket, csupán a már meghozott döntéseknek a következő évekre is áthúzódó hatása épült be a számításokba.

A bevételi oldal meghatározó eleme az adó- és járulékbevételek, valamint az uniós transferek alakulása. Figyelembe véve a családi adókedvezmény fokozatos szélesítését és nem feltételezve további fehéritő intézkedéseket, az adócentralizáció több mint 2 százalékponttal mérséklődhet 2017 és 2020 között. Az uniós támogatások felhasználásának gyorsítása eredményeként a 2014-2020-as programozási időszak kereteinek döntő része már 2018-ig felhasználásra kerül, ami a kormányzati szektoron belül maradó EU-transzferek alakulásában is megmutatkozik, a 2018. évi csúcs után az utolsó két évben már csak jóval kisebb összeggel lehet kalkulálni. Az uniós támogatások 2018-ban még némileg ellensúlyozhatják a GDP-től elmaradva bővülő adóbevételek hatását, 2019-től azonban már felerősítik a centralizációs ráta csökkenését. A kormányzat összes GDP-arányos bevétele az utolsó három évben közel 5 százalékponttal mérséklődve, 42% alá csökkenhet.

3.5. táblázat: Az államháztartás fő bevételei (a GDP %-ában)

	2017	2018	2019	2020
Adó- és járulékbevétel	38,9	37,8	37,2	36,7
Egyéb bevétel az EU transferek nélkül	4,7	4,6	4,4	4,2
Összes bevétel az EU transferek nélkül	43,7	42,4	41,6	40,8
EU transferek	3,0	3,6	1,8	1,0
Bevételek összesen	46,7	45,9	43,4	41,8

Forrás: NGM számítás

A táblázatban az eltéréseket kerekítés okozza.

A csökkenő centralizációs ráta mellett a kiadások visszafogása révén érhetők el a hiánycélok. Az uniós támogatások nélkül 2017 és 2020 között közel 3 százalékponttal mérséklődhetnek a GDP-arányos bevételek, a kiadások azonban ennél erőteljesebben, 4 százalékponttal szorulhatnak vissza annak köszönhetően, hogy egyedül a tisztán hazai forrásból finanszírozott beruházások esetében várható a GDP bővülését meghaladó növekedés. Az előrejelzés figyelembe veszi, hogy

- A közszférában bevezetett életpálya modellek bérnövelő hatása 2020-ig fokozatosan kifut, az előző évhez viszonyított többletkiadások évről-évre mérséklődnek, a munkavállalói jövedelemre fordított kiadás növekedése a GDP-től elmarad.
- Az államháztartás tisztán hazai forrásból finanszírozott áru- és szolgáltatásvásárlásra fordított kiadása is a GDP-től elmaradva emelkedhet.
- A társadalmi juttatások alakulását továbbra is meghatározzák a korábban végrehajtott strukturális átalakítások. Az előző konvergencia program feltételezésével összhangban a pénzügyi juttatások növekedése döntően a nyugdíjak reálértékének megőrzését tükrözi, a piaci termelők útján nyújtott juttatások a várható inflációtól elmaradva emelkedhetnek. A növekvő GDP százalékában mérve az összes társadalmi juttatás 1,5 százalékponttal mérséklődhet 2017 és 2020 között és ezzel legnagyobb arányban járul hozzá az újraelosztási ráta csökkenéséhez.
- Az évről-évre kisebb deficit mellett a kamatkidás nominálisan is csökkenhet.
- Az elindított nagy beruházási projektek több évet érintő determinációt jelentenek, így a tisztán hazai forrásból finanszírozott beruházások GDP-arányos kiadása 2 százalékponttal emelkedhet a programidőszak utolsó három évében. Ezt a növekményt azonban ellensúlyozza a kiadási oldal többi tételének jóval moderáltabb, a GDP-től elmaradó bővülése.

3.6. táblázat: Az államháztartás fő kiadásai (a GDP %-ában)

	2017	2018	2019	2020
Egyenleg	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
Bevételek összesen	46,7	45,9	43,4	41,8
Kiadások összesen	49,1	47,7	44,9	43,0
Összes kiadás az EU transferek nélkül	46,1	44,2	43,1	42,0
ebből:				
munkavállalói jövedelem	10,8	10,5	10,2	9,7
árúk és szolgáltatások vásárlása tisztán hazai forrásból	6,4	6,2	5,9	5,7
beruházások tisztán hazai forrásból	3,7	3,7	4,6	5,7
társadalmi juttatások	14,1	13,5	13,0	12,6
kamatkiadás	3,0	2,8	2,5	2,3

Forrás: NGM számítás

3.6. STRUKTURÁLIS EGYENLEG

A strukturális egyenleg becsléséhez a Konvergencia Program első lépésben 0,49 nagyságú együtthatóval számítja ki a ciklikusan igazított egyenleget, amely megfelel az EU Kibocsátási Rész Munkacsoport által elfogadott módszertannak. Az együttható azt jelenti, hogy az államháztartás egyenlege 0,49 százalékponttal változik, amennyiben a GDP (változatlan szerkezetben) 1%-kal eltér a potenciális kibocsátástól.

A makrogazdasági pálya alapján az aktuális növekedés az előrejelzési horizonton meghaladja a potenciális növekedés ütemét, így a negatív kibocsátási rész fokozatosan bezárul (lásd 2.5. fejezet). A ciklikusan igazított egyenleg így rendre kedvezőbb a tényleges egyenlegnél, de folyamatosan közelíti és 2019-ben eléri azt. Egyszeri egyenlegjavító tételként 2016-ban jelentkezik a GDP 0,7%-ának megfelelő, a vagyonértékesítéssel összefüggő hatás.

2015-ben a Kormány hatáskörén kívüli események következtében jelentősen megnövekedtek a migránsáradat kezelésével kapcsolatos kiadások és ennek hatásai 2016-ban is jelentkeznek (Melléklet, 8-9. táblázat). A kiadások az uniós és a magyar jogszabályok betartása érdekében merültek fel, és a Kormány megpróbálta a lehető legköltséghatékonyabb megoldást alkalmazni. Magyarországon a 2015-ben a migránsáradattal kapcsolatban felmerült kiadások legnagyobb része jellegében egyszeri tételnek tekinthető.

A migránsáradattal kapcsolatban a Kormány célja az volt, hogy megakadályozza az illegális migránsok ellenőrzésektől mentes szabad áramlását Magyarországra és a schengeni övezet határain belül. Természetesen a tényleges menekültek megkapták a szükséges ellátást és gondoskodást. Magyarország az Európát érő migránsválság, valamint a migránsok illegális bevándorlásának kezelése érdekében új, az áramlás ellenőrzését biztosítani hivatott eszközöket is alkalmazott, mint például a fizikai határázár, ami értelemszerűen jelentős kiadással járt. Ezek a kiadások közgazdasági tartalmukat illetően egyszeri tételek, és így figyelembe vételük teljes mértékben indokolt az SNE követelményeinek való megfelelés értékelésekor. A migránsáradat kezelésére felépített fizikai határázár – amely az áradatnak a legális és ellenőrizhető belépési pontok felé terelését segíti elő – költségkímélő megoldás ahhoz képest, ha a zöld határ védelmét a honvédség és a rendőrség személyi

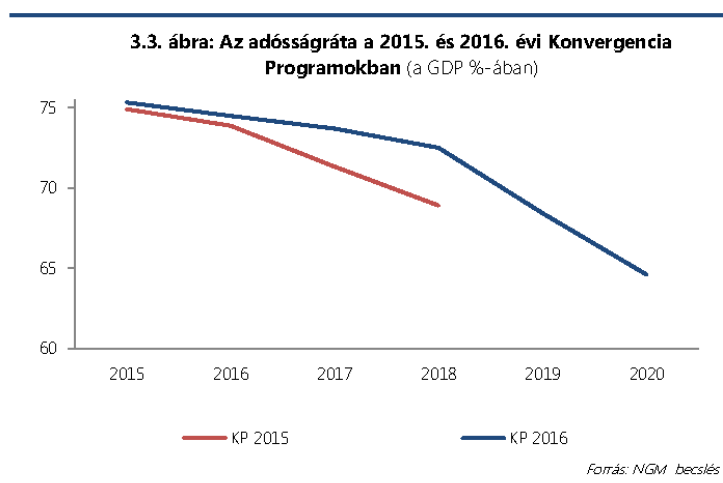
állománya többlet létszámmal látná el. Éves szinten a fizikai határzár jelentős megtakarítást eredményez, és közgazdaságilag semmiben sem különbözik attól, mintha ugyanezt a védelmet az ország kizárólag emberi erőforrás alkalmazásával érte volna el. Az emberi erőforrás alkalmazása viszont nem egyszeri, hanem rendszeres jelentős kiadásnövelő tételként jelentkezett volna, ráadásul az állandó fizikai megoldással szemben minden évben annak többszörösét jelentette volna.

A strukturális hiány, amely a költségvetési egyenleget a gazdasági cikluson kívül az azt befolyásoló egyszeri és átmeneti tételekkel is korrigálja, 2012 óta jelentősen jobb értéket mutat az 1,7%-os középtávú költségvetési célnál (MTO), 2016-ban átmenetileg megemelkedik, majd középtávon ismét visszatér a célhoz.

A középtávú költségvetési cél 2016-ig a GDP 1,7%-a. A MTO aktuális felülvizsgálata keretében a Kormány a Konvergencia Programban 2017-től a GDP 1,5%-ának megfelelő strukturális hiányban határozza meg az új célt, amely összhangban van a „Code of Conduct”⁷-ban bemutatott módszertannal. A kiadási aggregátum növekedése 2017-ben várhatóan a referencia érték fölé emelkedik, majd az időszak végéig alacsony szinten marad.

3.7. A KORMÁNYZATI SZÉKTOR ADÓSSÁGA

A GDP-arányos államadósság 2011 óta folyamatosan mérséklődik. 2015 végén 313,12 forint/euró árfolyam mellett 75,3%-on állt az adósságráta, amely 2016-ra várhatóan 74,5%-ra, 2020-ra pedig a 65%-os szint alá csökken. (3.3. ábra)

A jelenlegi Konvergencia Program a csökkenő trend megtartása mellett a tavalyinál némileg magasabban futó adósságpályával számol, amely két legfőbb oka a 2017. évi magasabb hiányszám és a tavalyinál gyengébb tervezési árfolyam.

(1) Nominális GDP: A 2015. évi Konvergencia Program számainál némileg magasabb nominális GDP értékek az adósságpályára mérséklő módon hatnak, bár 2017-ig nem jelentősen: az adósságrátát ez a

⁷ http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/coc/code_of_conduct_en.pdf

tényező 2016 és 2018 között rendre 0,01, 0,08 és 0,4 százalékponttal toltja lejjebb a tavalyi előrejelzéshez képest.

(2) Számlálóhatás: A 2015. évi Konvergencia Programban szereplőnél magasabb adósságállomány-előrejelzés feljebb tolódása 2016 és 2018 között önmagában rendre 0,6, 2,4 és 3,9 százalékponttal emeli az adósságpályát. Ez az alacsonyabb elsődleges egyenleg mellett a tavalynál magasabb egyéb (ún. SFA-) tételeknek tudható be. Ezt nem tudják ellensúlyozni a korábban vártnál a teljes előrejelzési horizonton alacsonyabb kamatkidadások, amelyek az ország külső sérülékenységének csökkenése és az MNB kamatvágásai eredményeként egyre mérséklődő, rekord alacsony szinteket elérő hozamkörnyezetet tükröznek.

(2a) Nettó kamatkidadások és elsődleges hiány: A 2015-ben is tovább mérséklődő hozamgörbének köszönhetően az államháztartás kamatkidadásaira vonatkozó előrejelzés kismértékben lejjebb tolódott a 2015. évi prognózishoz képest. Az előrejelzési horizont végén, 2020-ban a költségvetés kamatkidása a GDP 2,3%-a lehet szemben a 2014-ig 4% felett mozgó kiadásokkal. Idéntől már az eredményszemléletű kamatkidadásokban is erőteljesen megjelenik a hozamkörnyezet 2012 közepe óta tartó folyamatos mérséklődése. A kamatkidadások időbeli csökkenő lefutását megalapozza, hogy az ország egyre jobb befektetői megítélésének hatására a kockázati prémiumok csökkenésén keresztül a hozamok és így az adósságfinanszírozási költségek a jövőben is tovább mérséklődnek. Az elsődleges egyenleg a kormányzat gazdaságélénkítő intézkedéseinek (többek között CSOK, adócsökkentések) hatására azonban alacsonyabban alakul a 2015. évi Konvergencia Program előrejelzéséhez képest. Összességében a korábbinál magasabb, de az uniós 3%-os elvárást továbbra is teljesítő hiánypálya az adósság lassabb ütemű leépítésének irányába hat, ugyanakkor egyben egy némileg lazább, növekedést támogató fiskális politikát tükröz. Ez végső soron pedig a magasabb nominális GDP útján mérsékli az adósságrátát.

(2b) Egyéb tételek: Az adósságpálya módosulását továbbá az egyéb (ún. SFA, stock-flow adjustments) tételek egyenlegének eltérése okozza.

- Az adósság előrejelzéséhez használt technikai árfolyamfeltevés a 2015. évi Konvergencia Program 304,2 HUF/EUR árfolyamánál 2,6%-kal gyengébb (312 HUF/EUR). Bár az államadósság árfolyam-érzékenysége mérséklődött a devizaadósság arányának csökkenésével, azonban egy egységnyi árfolyam-elmozdulás még mindig nagyjából 0,1 százalékponttal módosítja az adósságrátát, így tehát a tavalynál 8 egységnyivel gyengébb árfolyamfeltevés önmagában 0,6-0,8 százalékponttal magasabb adósságpályához vezetett.
- Ezenkívül jelentősebb eltérést okoznak az állam pénzeszközállományának (a Kincstári Egységes Számla és az MNB-nél elhelyezett devizabetét) változása, az EU-s transferek megelőlegezése, továbbá a pénzforgalmi és eredményszemléletű egyenleg különbözetének az előző Konvergencia Programban lévő előrejelzéshez képest eltérő értékei.

Az adósságráta jövőbeni alakulása a következő főbb tényezők változására érzékeny minden más változtatlansága mellett:

(1) Elsődleges egyenleg: A GDP-arányos elsődleges egyenleg 2016-tól kezdődő, tartós, a pálya végéig érvényesülő 1 százalékpontnyi feljebb tolódása 2016-ben 1 százalékponttal, 2020-ra pedig 5,5 százalékponttal csökkentené a bruttó adósságrátát.

(2) Árfolyam: A bruttó adósságállomány devizaaránya 2015 végén 35% volt, amely 2020-ra a Kormány törekvéseinek eredményeképpen várhatóan 20% közelébe csökkenhet. Az egyre

alacsonyabb devizaarány miatt mérséklődik az adósság árfolyamkitettsége, amit jól tükröz az, hogy a Konvergencia Programban szereplő árfolyam-feltételezéshez képest 1%-kal erősebb nominális árfolyam (308,9 HUF/EUR) 2016-2017-ben még 0,2, 2018-tól kezdődően viszont már csak 0,1 százalékponttal alacsonyabb bruttó adósságrátát eredményezne.

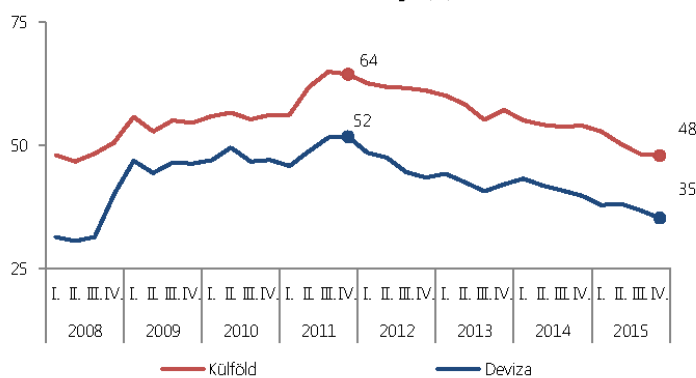
(3) Gazdasági növekedés: Amennyiben a nominális GDP növekedése 2016-ban 1 százalékponttal magasabban alakulna, az adósságpálya 0,6-0,7 százalékponttal lejjebb tolnódna.

3.1. számú keretes írás: Az adósság szerkezete tartósan kedvező irányba tart

Magyarország 2016 tavaszán törlesztette a nemzetközi intézményektől 2008-2009-ben felvett devizahitelek utolsó részletét, ezáltal kiteljesedett a törekvés, melynek keretében az ország áttér a nemzetközi hitelek felől a túlnyomórészt piaci alapú finanszírozásra. Ezt jól mutatja, hogy 2015 végére az államadósság 89%-a állampapír formájában testesült meg, míg ez az arány a hitelfelvételeket követően, 2009 végén még csak 73% volt. Mindeközben mind az adósság devizaaránya, mind pedig a külföldi befektetők aránya jelentős csökkenést mutat 2012-től napjainkig. A devizaarány 52%-ról 2015 végére 35%-ra, a külföldiek aránya pedig 64%-ról 48%-ra esett. (3.4. ábra) Fontos rámutatni, hogy a két halmaz részben fedi egymást, ugyanis a devizában denominált állampapírok értékesítésre kerülnek belföldi személyek részére is (például PÉMÁK), emellett a külföldiek számára is elérhetőek forint alapú konstrukciók.

A pozitív folyamatok jelentős mértékben hozzájárultak az ország devizakittségének és külső sérülékenységének mérséklődéséhez. A korrekció hatása megmutatkozik az országgockázati felár nagymértékű csökkenésében is, hiszen a 2012 eleji 600 bázispont feletti szinthez képest az ötéves CDS-felár jelenleg 150 bázispont körül mozog. Az állam pedig a kedvező folyamatoknak köszönhetően minden eddiginél olcsóbban finanszírozza működését, hiszen 2012 óta mind a rövid, mind a hosszú állampapírok hozamai jelentős mértékben, hozzávetőleg 7 százalékponttal csökkentek. (A 3 hónapos hozamok 7,5%-ról 1% alá, az öt- és tízéves hozamok 10%-ról 2-3%-ra süllyedtek.)

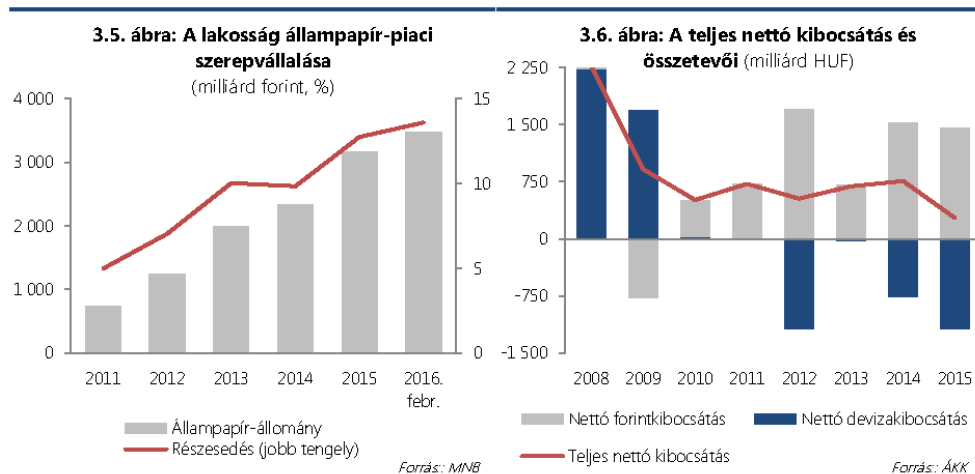
3.4. ábra: Az államadósság devizaaránya és a külföldiek kezében lévő aránya (%)

Forrás: MNB

A devizaarány csökkentését célzó kormányzati törekvéseket az adósságkezelő több évben is negatív nettó devizakibocsátással támogatta, vagyis a lejáró devizaadósság jelentős részét forintból újította meg. (3.4. ábra) A befektetői szerkezet hazai szektorok felé való eltolódása pedig

két kezdeményezés eredményeként valósulhatott meg. Az önfinanszírozási program hatásaként a bankok részesedése az állampapírpiacra jelentős bővülést követően a legfrissebb adatok szerint 28%-ra emelkedett. Emellett fontos szerepe volt a kormányzati lakossági programnak, melynek célja a hazai adósságfinanszírozáson belül a lakosság állampapír-vásárlásainak ösztönzése. Ennek keretében egyrészt nagyszámú új értékesítési pont nyitásával javult az állampapírok elérhetősége (jelenleg közel 80 helyszínen működik kincstári állampapír-értékesítés). A törekvés másik pilléréként a kifejezetten a lakosságnak szánt állampapírok palettája az eltelt négy év alatt öt új állampapírtípussal gazdagodott, amelyek a háztartások különböző csoportjainak preferenciáihoz igazodva kerültek kialakításra. A Prémium Euró Magyar Államkötvény (PÉMÁK) az euróban megtakarítani kívánó lakosok, a Féléves Kincstárjegy (FKJ) a rövidebb megtakarításokat preferálók, az átalakított Babakötvény pedig a gyermekük jövőjéről gondoskodni szándékozó családok számára kínál megoldást. A Bónusz Magyar Államkötvény (BMÁK) újdonsága a piaci államkötvényekhez kötött kamatozás, míg a Kincstári Takarékjegy Plusz (KTJ Plusz) bevezetésével a Magyar Posta Zrt.-nél elérhető állampapírok köre bővült. Harmadrészt komoly vonzerőt jelent, hogy a kedvező kamatozású állampapírtípusok az általában csökkenő piaci hozamok ellenére is jelentős kamatprémiumot kínálnak.

A lakossági program eredményességét jól szemlélteti, hogy a lakosság kezében lévő állampapírok állománya az elmúlt négy évben folyamatosan emelkedve 2016. februárig több mint 2700 milliárd forinttal nőtt, ezzel a lakosság részesedése az állampapírpiacra 5%-ról 14%-ra növekedett. A lakosság tehát nem csupán megújítja a lejáró állampapír-befektetéseit, hanem növeli is azok mértékét. Ezen folyamatok hatása megmutatkozik abban is, hogy a háztartások megtakarításain belül 2012 elejéhez képest 2015 végére 2,4%-ról 7,4%-ra emelkedett az állampapírok részaránya. Sőt elmondható, hogy 2015-ben lényegében a lakosság finanszírozta a költségvetés hiányát, miután minden második megtakarított forintjukból állampapírt vásároltak. A lakossági program töretlen sikerének köszönhetően stabilabbá válik az adósságfinanszírozás, mivel a háztartási szektor megbízható befektető, tipikusan kevésbé akar megszabadulni hirtelen állampapírjaitól úgy, mint piaci turbulencia esetén a külföldi befektetők, másfelől fontos szempont az is, hogy ezáltal a kifizetett kamat Magyarországon kerül elköltésre, a hazai gazdaságot erősíti.

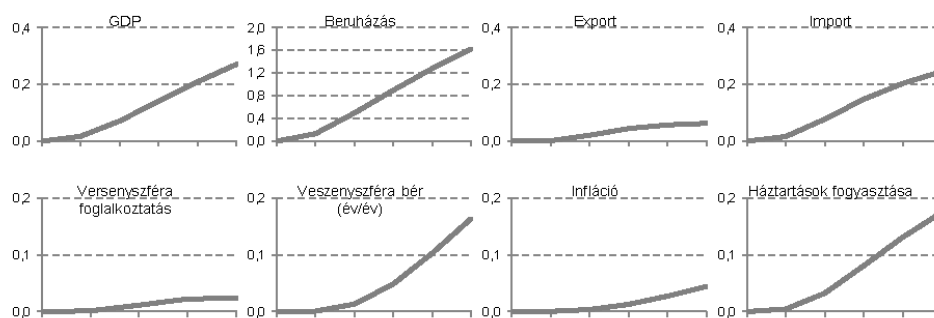
4. ÉRZÉKENYSÉGVIZSGÁLATOK

A Konvergencia Program makrogazdasági pályáját pozitív és negatív kockázati tényezők egyaránt övezik. Ezek közül két aktuális, alternatív forgatókönyv kiválasztására került sor. A pozitív scenárió a fogyasztói és üzleti bizalom erősödésén, míg a negatív forgatókönyv a külső kereslet lassabb élénkülésén alapul. Az érzékenységvizsgálatok azt mutatják meg, hogy a sokkhatások következtében milyen mértékben térne el a főbb makrogazdasági változók szintje az alappályától. A 4.1–4.2. ábra, illetve a 4.1. táblázat illusztrálja a Nemzetgazdasági Minisztérium DINAMO modelljével készült becsléseket.

A pozitív scenárió azon a feltételezésen alapul, hogy a kedvezőbb növekedési kilátások következtében a hitelezési aktivitás az alappályában becslőnél gyorsabban élénkülhet. A forgatókönyvben ezt a hatást az ragadja meg, hogy többek között a mérsékeltebb kockázati prémium és alacsonyabb kamatkörnyezet következtében a vállalati beruházások hosszú távú egyensúlyi szintje tartósan 2 százalékponttal emelkedik az előrejelzési horizonton.

Az üzleti környezet javulásába vetett bizalom erősödésének következtében a vállalatok termelési tényezők iránti kereslete is megnő. Azaz a sokkhatás többletfoglalkoztatást és pótlólagos beruházásokat generál. A konjunkturális kilátások javulása érdemben emelkedő bérdinamikát is eredményez, ami a fogyasztás jelentős mértékű bővülését is maga után vonja. Következésképp, mind a háztartások, mind a vállalatok esetében a bizalom javulása az óvatossági motívumok enyhülésével és a megtakarításaik csökkenésével, és ezen keresztül a gazdasági szereplők kiadásainak növelésével párosul. Ugyan a belföldi felhasználás importvonzata pótlólagos behozatallal párosul, a kiépült többletkapacitások hazánk kivitelének további erősödését is eredményezik. Az aggregált kereslet élénkülése ezen túlmenően egyfelől enyhe inflációs nyomást gerjeszt, másfelől viszont növekvő adóbevételekkel is párosul, javítva így a kormányzati szektor egyenlegét.

4.1. ábra: A bizalom erősödése*

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

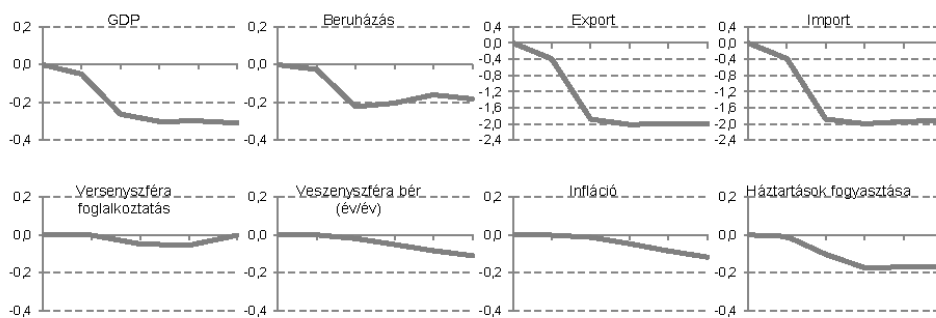
*A diagramok a változók szintjének alappályához viszonyított százalékos eltérését mutatják be. A vízszintes tengely osztásai az éveket jelölik: az első osztás a 2015-ös, az utolsó a 2020-as évet reprezentálja.

A negatív forgatókönyv tárgyát a külső kereslet vártnál lassabb élénkülése képezi, ugyanis a közelmúltbeli tapasztalatok alapján a külső konjunktúra alakulását negatív kilátások övezik. Egyrészt a

kínai gazdaság lassulása Magyarország autóipari kitettségén keresztül hordoz kockázatokat. Másrészt az Egyesült Királyság kiválása az Európai Unióból az eurózóna lassulásához vezethet, illetve az uniós költségvetés bevételi oldalát is veszélyeztetné. Ezekon túlmenően, a geopolitikai feszültségek eszkalálódása is romló globális növekedési adatokat eredményezhet. Miután sokrétű és szerteágazó e faktorok hatásmechanismusa, az érzékenységvizsgálat során csak a központi csatorna vizsgálatára került sor: a külső kereslet 2 százalékpontos átmeneti (egy évig tartó) romlásán alapul az alternatív forgatókönyv.

A vártnál mérsékeltebben élénkülő külső konjunktúra következtében hazánk kivitelének növekedése is lassulna, amely a hazai termelési kapacitások vártnál visszafogottabb bővülését is eredményezné. Azaz a foglalkoztatás és a beruházások, és így az export dinamikája is elmaradna az alappályában feltételezettől. A sokkhatást érdemben tompítja ugyanakkor, hogy a kivitelnek magas az importtartalma, így a behozatal is alacsonyabb lenne a kiinduló szcenárióhoz képest. A kereslet lassabb élénkülése az infláció mérséklődését, és ezzel párhuzamosan a versenyszféra béreinek enyhén mérsékeltebb bővülését vonná maga után. Összességében az államháztartás egyenlege is valamelyest romlana a külső kereslet gyengülésének következtében.

4.2. ábra: Külső környezet romlása*

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

*A diagramok a változók szintjének alappályához viszonyított százalékos eltérését mutatják be. A vízszintes tengely osztásai az éveket jelölik: az első osztás a 2015-ös, az utolsó a 2020-as évet reprezentálja.

4.1. táblázat: Kockázati pályák (Makrogazdasági változók növekedési ütemeinek kumulált, százalékos eltérése az alappályához képest)

Pozitív forgatókönyv: bizalom erősödése	2015	2016	2017	2018	2019	2020
GDP	0,00	0,02	0,07	0,14	0,21	0,27
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	0,00	0,03	0,08	0,13	0,18
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,00	0,13	0,50	0,90	1,28	1,62
Export	0,00	0,00	0,02	0,05	0,06	0,06
Import	0,00	0,02	0,08	0,15	0,20	0,25
Infláció	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,04
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	0,00	0,01	0,02	0,02	0,02
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	0,00	0,01	0,05	0,10	0,16
Jövedelemadók*	0,00	0,01	0,06	0,12	0,19	0,25
Munkaadói járulékok*	0,00	0,01	0,06	0,13	0,20	0,27
Forgalmi adók*	0,00	0,00	0,03	0,07	0,12	0,17
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	0,03	0,10	0,20	0,29	0,37
Költségvetés kamatkiadása*, **	0,00	0,00	0,01	0,05	0,11	0,22
Államháztartás egyenlege*	0,00	0,02	0,08	0,19	0,30	0,39
Negatív forgatókönyv: külső kereslet romlása	2015	2016	2017	2018	2019	2020
GDP	0,00	-0,05	-0,26	-0,30	-0,30	-0,31
Háztartások fogyasztási kiadása	0,00	-0,01	-0,10	-0,17	-0,17	-0,17
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	0,00	-0,02	-0,22	-0,20	-0,16	-0,18
Export	0,00	-0,39	-1,88	-2,01	-1,98	-1,99
Import	0,00	-0,38	-1,88	-1,99	-1,93	-1,91
Infláció	0,00	0,00	-0,01	-0,05	-0,08	-0,12
Versenyszféra foglalkoztatás	0,00	0,00	-0,05	-0,06	0,00	0,01
Versenyszféra bruttó átlagkereset	0,00	0,00	-0,02	-0,05	-0,08	-0,11
Jövedelemadók*	0,00	-0,02	-0,19	-0,26	-0,30	-0,35
Munkaadói járulékok*	0,00	-0,02	-0,17	-0,24	-0,27	-0,32
Forgalmi adók*	0,00	-0,01	-0,08	-0,16	-0,20	-0,24
Vállalatokat terhelő adók*	0,00	-0,07	-0,32	-0,38	-0,43	-0,49
Költségvetés kamatkiadása*, **	0,00	0,00	-0,03	-0,12	-0,25	-0,39
Államháztartás egyenlege*	0,00	-0,04	-0,26	-0,40	-0,45	-0,52

Forrás: NGM számítás a DINAMO modell alapján

* A GDP %-ában; százalékpontos változás a főbb fiskális tételekre vonatkozóan.

** A pozitív előjel a kamatkiadások csökkenését, a negatív azok növekedését mutatja.

Megjegyzések: a kerekítések miatt a részértékek nem feltétlenül adják ki az összesített mértékeket.

5. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS HOSSZÚ TÁVÚ FENNTARTHATÓSÁGA

Az államháztartás fenntarthatóságát alapvetően az államháztartás jelenlegi helyzete (kötségvetési egyenleg, az államadósság nagysága, a GDP-hez viszonyított aránya), az idősödéshez kötődő jövőbeni költségvetési kiadások nagysága és a demográfiai folyamatok határozzák meg.

A Kormány több oldalról is összetett és célzott intézkedéssel segíti az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságának javítását. Az intézkedések egyik eleme, hogy elsődleges céljának tűzte ki az adósságráta csökkentését. Az alacsonyabb államadósság kedvezőbb kiinduló helyzetet teremt az idősödő társadalommal kapcsolatos, hosszútávon jelentkező kihívások kezelésére. A másik eleme az intézkedéseknek, hogy számos parametrikus változtatást történt a nyugdíjrendszerben, amelyek nagymértékben csökkentették a hosszútávon felmerülő nyugdíj és az egyéb időskorú ellátásokból eredő terheket. Az intézkedések további eleme, hogy a Kormány családbarát ösztönző rendszert alakított ki, ami a demográfiai változáson keresztül tompíthatja a magyar népesség előrejelzett idősödésének költségvetési következményeit.

Az Alaptörvény lefekteti, hogy az államadósság GDP-arányos rátájának folyamatosan csökkennie kell, amíg az el nem éri az 50%-os szintet. Ennek a célnak az elérését jelentősen előmozdította, hogy kivezetésre került az 1998-ban bevezetett kötelező tőkefedezeti magánnyugdíj-pénztár pillérből és állami társadalombiztosítási felosztó-kirovó pillérből álló vegyes rendszer. Ez az államháztartás hosszú távú fenntarthatóságát több csatornán keresztül befolyásolja. Egyrészt azonnal és jelentős mértékben csökkent az államadósság a pénztáraktól átvett vagyon hatására, másrészt a visszalépők korábban magánpillérbe terelt járulékbefizetései ezennél az államkasszába folynak, és ezzel tartósan javítják az államháztartás egyenlegét. Az államadósság csökkentésének igénye mellett további érvek is szoltak a vegyes rendszer kivezetése mellett. Az 1998-ban bevezetett második nyugdíjpillér magas költségek és alacsony hozamok mellett előreláthatólag nem lett volna képes pótolni a kieső társadalombiztosítási nyugdíjakat.

A parametrikus változtatások következtében, amelyek több lépésben valósultak meg, az államháztartás nyugdíjrendszerrel kapcsolatos jövőbeni kiadásai jelentősen csökkennek. Az intézkedések fő iránya a legjobb nemzetközi gyakorlatokkal összhangban és a várható élettartam emelkedését követve a korhatár emelése, a tényleges nyugdíjba vonulási korcentrum jelentős emelése és az indexálás megváltozása. A törvényi korhatár 2022-ig fokozatosan 65 évre emelkedik és a 2011-ben elfogadott szabályozás következtében, ami a korhatár alatti ellátásokat alakítja át, a tényleges nyugdíjba vonulási kor is jelentősen nő. Mindezen intézkedések nem csak a nyugdíjrendszerre, hanem a foglalkoztatásra is pozitív hatást gyakorolnak.

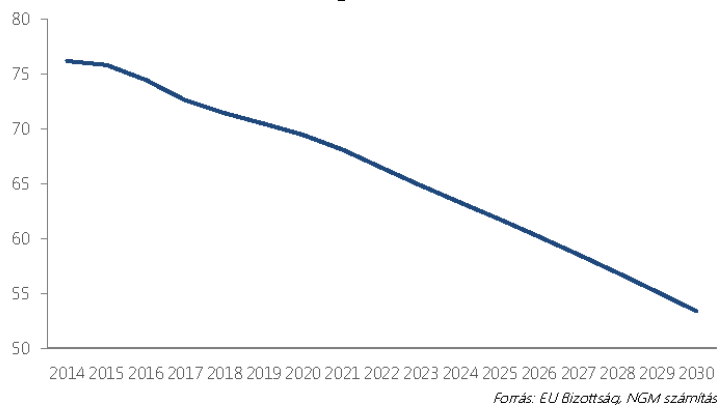
A hosszú távú fenntarthatósággal kapcsolatos kiadások alakulására a hosszú távú demográfiai folyamatok jelentős hatással vannak. A demográfiai folyamatok a népesség idősödését jelzik előre. A népesség idősödése a korfüggő kiadások emelkedésével jár, ami az államadósság hosszú távú növekedésének irányába hat. A kedvezőtlen demográfiai folyamatoknak az egyik fő oka az alacsony termékenységi ráta. Magyarországon a termékenységi ráta annak ellenére, hogy az elmúlt években kismértékű emelkedés figyelhető meg, az egyik legalacsonyabb Európában, a legfrissebb statisztikák alapján (Europop2013) mindössze 1,4, míg az EU átlag 1,6. A gyerekvállalás elősegítése érdekében a Kormány megerősítette a családbarát ösztönző rendszert és az Országgyűlés elfogadta a családok védelméről szóló törvényt. Az intézkedések által érintett meghatározó elemek a pénzbeli családi támogatások számos formája, mint például családi pótlék, anyasági támogatás, gyermekgondozási

segély, gyermeknevelési támogatás, életkezdési támogatás, pénzbeli gyermekvédelmi támogatás, három vagy több gyermekes családok gázár-támogatása, vagy akár a 2011-ben bevezetett családi adókedvezmény, vagy a 2014. január 1-jétől bevezetett ún. gyed extra, amely a gyermekvállalás és -nevelés, valamint a kisgyermekes szülők számára a munkaerőpiacra való visszatérés feltételeinek javítását célozták. Az intézkedések tartalmazzák a gyermek gondozására és nevelésére tekintettel járó ellátások melletti munkavállalás feltételeinek kedvezőbbé tételét, több gyermek vállalása esetén az egyes gyermekek után járó ellátások párhuzamos folyósítási lehetőségének megteremtését, a felsőoktatási tanulmányokat folytató fiatalok és pályakezdő diplomások gyermekgondozási díjra (gyed) való jogosultságának biztosítását, valamint a gyermekgondozási ellátások igénybevétele után ismét munkába állni szándékozó három- és többgyermekes szülők foglalkoztatása esetén igénybe vehető adókedvezmény időtartamának meghosszabbítását. 2015 végén bevezetésre került az emelt összegű családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK), ami szintén nagyobb támogatásban részesíti a több gyermeket nevelő vagy vállaló családokat. Mindezek várhatóan tompítják a magyar népesség előrejelzett idősödését. Megemlíthető emellett, hogy a természetes fogyás mértéke is csökkenő tendenciát mutat.

A nyugdíjrendszer területén végrehajtott intézkedések következtében a nyugdíjkiadások jelentősen lassabb ütemű növekedése várható hosszútávon. Az Európai Bizottság és az EU Gazdaságpolitikai Bizottsága által jóváhagyott számítások alapján a nyugdíjkiadások 2013-ról 2060-ra 11,5%-ról 11,4%-ra csökkennek a GDP arányában, ami a hosszú távú nyugdíjkiadások alakulása terén jó eredmény az Európai Unióban. A hosszú távú fenntarthatóság szempontjából jelentős további kiadási területekre vonatkozó számok az 2015. évi Jelentés alapján⁸ az egészségügyi kiadások a GDP arányában 2013 és 2060 között 4,7%-ról 5,4%-ra, az időskorúak ápolására fordított kiadások 0,8%-ról 1,3%-ra nőnek, míg az oktatási kiadások 3,6%-ról 3,4%-ra csökkennek Magyarországon.

Az Európai Bizottság legfrissebb számításai alapján, amelyek az Európai Bizottság 2016 elején nyilvánosságra hozott Fenntarthatósági jelentésében szerepelnek, a magyar adósságráta jelentős csökkenő ütemét vetíti előre a következő időszakban. Ahogy az az ábrán is látszik 10 év múlva az államadósság mutató a GDP 60%-ára, majd ezt követően tovább csökken.

5.1. ábra: Adósságráta alakulása 2030-ig
(államadósság a GDP százalékában)

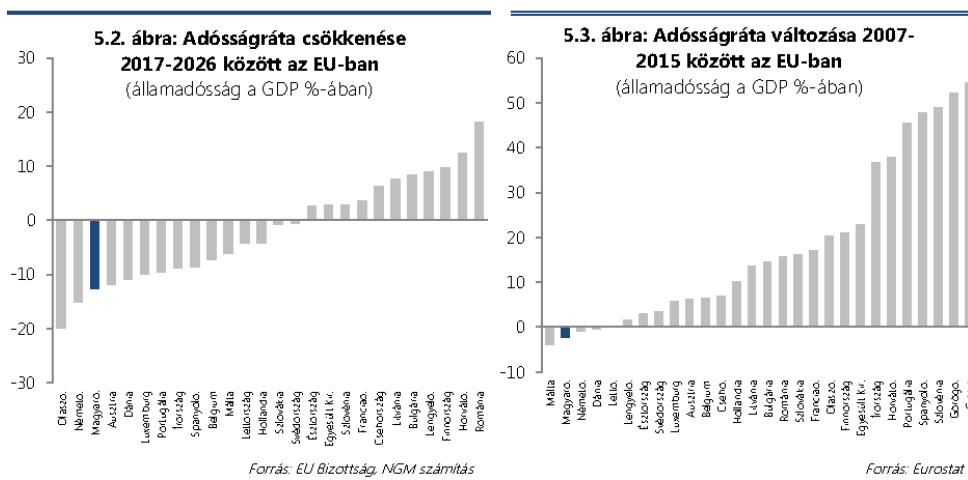

⁸ 2015 Ageing Report, Európai Bizottság

5.1. számú keretes írás: Az államadósság fenntartható csökkentése

Az Európai Bizottság 2016 januárjában jelentette meg a Fenntarthatósági jelentését. A Bizottság szerint folytatódni fog a magyar adósságráta dinamikusan csökkenő pályája középtávon, a következő 10-15 évben is. A jelentés azt is kimondja, hogy magyar államháztartás fenntarthatósága alacsony kockázattal szembesül. A jelentés rövid, közép és hosszú távú kockázatok mérésére dolgozott ki mutatórendszerrel. A mutatók szerint Magyarország alacsony kockázatú ország és az államadósság ráta is jelentősen csökken a következő 10 év távlatában is.

A Bizottság is elismeri, hogy rövidtávon jelentősen csökkentette az ország sérülékenységet és javította a kockázati megítélését, hogy az elmúlt években csökkent a magyar adósság devizaaránya és nőtt a hazai szereplők részaránya az államadósság hitelezői között. Középtávon szintén kedvező folyamatok láthatók. Az S1 mutató Magyarországra számított értéke -0,6, ami továbbra is alacsony kockázatot jelent. Ez alapján az adósságráta a GDP 60%-ára még úgy is lecsökken 2030-ig, ha az elsődleges egyenlegben 0,6 százalékpontos lazítás történik. A Bizottság modellje azt mutatja, hogy 10 éves időhorizonton, tehát 2026-ra, az adósságráta 72,6%-ról 60,1%-os szintre csökken. A 10 év alatt bekövetkező 12,5 százalékpontos csökkenés mind abszolút értelemben, mind a többi országgal való összehasonlítás alapján jelentősnek mondható. Az 5.2. ábrán látható, hogy a Bizottság 2017 és 2026 között Magyarországra számára jelzi előre a harmadik legnagyobb adósságcsökkentést. A tényszámok alapján Magyarország eddig is az élmezőnyben volt az adósságráta csökkentésében. A legtöbb országban 2009-2015 között – néhol jelentősen – nőtt az adósságráta, ezzel szemben Magyarországon csökkent a ráta az unióban a második legnagyobb mértékben (5.3. ábra).

Magyarország továbbra is alacsony kockázatú országnak minősül a költségvetés hosszú távú kilátásai tekintetében. A kedvező értékelés oka, hogy a Kormány az elmúlt években a hosszú távú kiadásokat visszafogó nyugdíjreformokat hajtott végre. A magyar hosszú távú fenntarthatóságot mérő mutató (az ún. S2 indikátor) értéke 1,5 jelez, ami azt jelenti, hogy ha a költségvetés strukturális elsődleges egyenlege a GDP 1,5%-ával javul és az ezt követő 50 évben nem változik, akkor a GDP-arányos államadósság hosszú távon stabilizálódik.

6. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS MINŐSÉGE

A korábbi években megvalósított költségvetési konszolidáció következtében az államháztartás hiánya tartósan jóval a GDP 3%-a alá került. Az államháztartás fenntarthatóságának biztosítása mellett a Kormány, építve az eddigi eredményekre, tovább folytatja az állami kiadások és bevételek szerkezetének javítását, annak érdekében, hogy az egyik legfontosabb gazdaságpolitikai célját, a tartós, munkahelyteremtő gazdasági növekedést minél jobban támogassa.

A kiadások ésszerűsítése révén lehetőség van arra, hogy a már elért kedvező költségvetési pozíció megőrzése mellett azok a területek kapjanak költségvetési többletforrást, amelyek közép és hosszútávon a legnagyobb mértékben tudnak hozzájárulni a gazdaság versenyképességéhez és a növekedési potenciál emeléséhez.

A bevételek beszedésének hatékonysága érdekében az egyik fontos cél, hogy azok befizetése minél szélesebb körre terjedjen ki (ebben fontos szerepet játszanak a gazdaság további fehéritését célzó intézkedések). A másik fontos cél a munkavállalás ösztönzésének támogatása a bevételek mértékének és szerkezetének alakítása révén.

6.1. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS KIADÁSAINAK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

A kiadások minőségének javítása keretében számos munkaerő-piaci intézkedés segíti az aktivitás bővülését, így a növekedést. A költségvetési kiadások ésszerűsítését szolgálja továbbá az államigazgatási intézményrendszer átszervezése.

MUNKAERŐ-PIACI INTÉZKEDÉSEK

A Kormány gazdaságpolitikájának egyik prioritása a foglalkoztatás bővülésének elősegítése. Ennek érdekében számos intézkedés végrehajtása történt és történik, amelyek látványos eredményeket hoztak már a munkaerő-piaci helyzet javulásában. A munkakinálat bővülését és az érintett csoportok munkaerőpiacra való visszatérését nagyban támogatta a munkanélkülieknek juttatott transzferek szigorítása, az időskori és a rokkant nyugdíjazás feltételeinek megváltoztatása, illetve a rugalmas gyes bevezetése. A közfoglalkoztatás keretében a korábban a munkaerőpiacon nem aktívak is munkalehetőséghez jutottak.

Az eddigi pozitív fejlemények mellett a Kormány további lépéseket tervez. A közfoglalkoztatás területén jelenleg a fő kihívás az abban résztvevők munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének elősegítése. Emellett a rugalmasabb munkaerőpiac, a képzettségek és munkaerő-piaci igények jobb összhangja érdekében a szakképzés területén is reformtörekvések érvényesülnek.

2016-ban további a foglalkoztatás bővítését támogató programok elindulása is várható költségvetési és uniós források felhasználásával. A Nők 40+ elnevezésű program januártól bér- és járuléktámogatást nyújt azon a munkaadók számára, akik 55 év feletti, nyugdíj előtt álló nőket foglalkoztatnak. A Kormány tervei között szerepel még a gyakornoki program kibővítése a szakképzettséggel rendelkező pályakezdekők támogatása érdekében, a mintegy 15 milliárd forintos keretű programra azok a mikro-, kis- és közepes vállalkozások pályázhatnak majd, amelyek vállalják a

25 év alatti szakképzéssel rendelkező fiatalok foglalkoztatását. 2016-ban elindul továbbá a rugalmas foglalkoztatási formák elterjesztését ösztönző program is, az ötmilliárdos keretből mintegy 500 vállalkozás munkahelybővítését tudják majd támogatni, és meghirdetik a társadalmi és üzleti céllal egyaránt rendelkező társadalmi vállalkozások fejlesztését célzó, hatmilliárd forint keretösszegű pályázatot is.

Közfoglalkoztatás

A foglalkoztatottság tartós növelése érdekében az elsődleges munkaerőpiacon történő foglalkoztatást indokolt ösztönözni. A foglalkoztatás elősegítése fenntartható módon akkor lehetséges, ha abban minél nagyobb arányt képvisel a versenyszféra, ha minél több új, adófizető munkahely jön létre és ha azok, akik képesek és készek nyílt munkaerő-piaci feltételek mellett dolgozni, megfelelő segítséget kapnak az elhelyezkedésükhöz. A Kormány célja, hogy növelje a közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerőpiacra visszalépők arányát.

2016. február 1-jén elindult a „Közfoglalkoztatásból versenyszférába” program. Ennek keretében a közfoglalkoztatottak elhelyezkedési juttatást kapnak a közfoglalkoztatási jogviszony időtartamának lejártát megelőzően történő elhelyezkedés esetén. A program finanszírozása a Nemzeti Foglalkoztatásból Alapból történik.

Mindezek mellett 2016. január 1-jétől kialakult az álláskeresők kategorizálásának rendszere (profilig) annak meghatározására, hogy ki az, akinek a közfoglalkoztatás lehetőségét indokolt felajánlani, és ki az, akinek a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedéshez indokolt segítséget nyújtani megfelelő ösztönzők, támogatások és szolgáltatások révén. A kategorizálás során érvényesülnie kell annak az alapelvnek, hogy a közfoglalkoztatásba vonás csak azok esetében indokolt, akiknek a munkához jutását más eszközökkel, támogatásokkal nem lehet elősegíteni. Ugyanakkor a tartós munkanélküliség veszélyének leginkább kitett ügyfeleknek, akiket támogatás mellett sem lehet a nyílt munkaerőpiacon elhelyezni, garántáltan biztosítani kell a közfoglalkoztatás lehetőségét.

A 25 év alatti fiatalok esetében a közfoglalkoztatás nem minősül megfelelő munkahelynek. Számukra az Ifjúsági Garancia Program kínál kedvező támogatási, elhelyezkedési lehetőségeket, éppen ezért csak kivételes, indokolt esetben lehet 25 év alatti személyeket kiközvetíteni közfoglalkoztatásba.

Szakképzés

A munkaerőpiac igényeit rugalmasan kiszolgálni képes szakképzés megvalósítása érdekében a szektor átalakításához szükséges jogszabályokról és stratégiai koncepcióról döntött a Kormány 2015 első félévében. A változások középpontjában a gazdaság várható igényeinek kiszolgálása áll oly módon, hogy az oktatási, képzési rendszer a jelenleginél több szakember képzését, kibocsátását tudja megvalósítani.

A munkáltatóktól érkező jelzések alapján egyre nagyobb igény van a magasan képzett munkaerőre. Ezért a szakképzési rendszer jelenlegi változásai jelentősen elősegítik, hogy valamennyi szakképzési út végén a tanulók érettségihez jussanak, amellyel lehetővé válik számukra a felsőoktatásba való belépés 2016 szeptemberétől. A szakképzési reform elemeként 2015. július 1-jével a Klebelsberg Intézményfenntartó Központtól a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartásába került át számos szakiskola és szakközépiskola, melyek országos szinten 44 szakképzési centrumba szerveződtek. Az

intézményi átalakítások részeként a 2016/2017. tanévtől a szakközépiskolák szakgimnáziumokká alakulnak, amelyekben az érettségivel szakmát, plusz egy éves képzéssel pedig technikus minősítést is szereznek majd a diákok. Ugyanakkor a jelenlegi szakiskolák szakközépiskolákká válnak és a szakma megszerzéséhez szükséges három éves képzés után a tanulóknak lehetőségük lesz két év alatt az érettségi megszerzésére is. Kiemelendő célként jelenik meg az intézményi átalakítások esetében annak elérése, hogy a szakképző centrumok szolgáltató-központokká alakuljanak, ahol karrier-tanácsadással, felnőttképzési tanfolyam-javaslatokkal, kurzusokkal, képességfelméréssel állnak minden korosztály rendelkezésére.

A Kormány által 2015 második felétől biztosított, az állami rendszerben ingyenesen megszerezhető második szakképesítés lehetősége jelentős mértékben hozzájárul a szakképzésben résztvevők számának növeléséhez, ami leginkább a felnőttoktatásban lesz kimutatható, ahol az életkori csoportoktól függetlenül ugrásszerű tanulólétszám-növekedés várható.

A duális képzés működtetésében, a vállalati gyakorlati képzés elterjesztésében és minőségbiztosításában jelentős felelősséggel bír az MKIK. A szakképzési törvény 2015-ös módosításával bevezetésre került a kamarai garancia intézménye, amely növeli a duális képzésben résztvevők számát azzal, hogy a tanulókat gyakorlatuk során valós gazdasági munkakörnyezetbe helyezi, ezáltal elősegíti a munkaerő-piaci igényeknek minél jobban megfelelő szakemberek képzését. A „kamarai garancia” intézkedés bevezetésével elérhető, hogy 2018-ra 70 000-re, a tanulói létszám mintegy 50 százaléka emelkedjen a tanulószerveződések száma. Annak érdekében, hogy a jövőben is biztosított legyen a vállalkozások duális képzési rendszerben való fokozott részvétele a Kormány a továbbiakban is nyújt egyedi vállalati támogatásokat tanműhelyek létrehozására és saját dolgozók képzésének támogatására.

ÁLLAMIGAZGATÁSI INTÉZMÉNYRENDSZER ÉSSZERŰSÍTÉSE

2010 óta több lépcsőben megtörtént a minisztériumok és a területi államigazgatási szervek átalakítása, ami egy jobban irányítható struktúrához vezetett. Ugyanakkor a központi hivatali szervezetrendszerben nem történt változás. A központi hivatalok és háttérintézmények szervezete és működési felépítése nem egységes, ami nehezíti a szervek tevékenységének átláthatóságát és felügyeletét. A rendszer működtetését a központi hivatalok és háttérintézmények nagy száma is akadályozza. A sok elkülönült szervezet párhuzamosan működteti a támogató funkciókat, mint például a személyügy, az informatika és a pénzügy.

A hatékonyság javítása érdekében a Kormány jelentősen csökkenteni tervezi a központi hivatalok és a költségvetési szervi háttérintézmények számát. Az intézkedéssel összesen 50 költségvetési szerv szűnik meg. Ezzel jelentős dologi és személyügyi kiadás takarítható meg továbbá segíti a szervezetrendszer átláthatóságát. A központi hivatalok főszabály szerint 2016. július 1-jétől szűnnek meg. A megszűnő központi hivatalok feladatai a minisztériumokhoz, gazdasági társaságokhoz kerülnek, illetve a központi hivatalok területi szervei a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezetébe kerülnek integrálásra.

6.2. A BEVÉTELEK SZERKEZETE, HATÉKONYSÁGA

A költségvetési bevételek hatékonyabb beszedésében jelentős szerepet játszanak a gazdaság további fehéritésére irányuló lépések. Emellett minőségi változás következik be az adóhatóság és az adófizetők viszonyában. A bevételi szerkezet tervezett átalakításában szintén érvényesül a munkavállalás ösztönzésének szempontja.

Az elmúlt évek adóintézkedéseinek köszönhetően a gazdaságot terhelő összes adó- és járulékteher a GDP 39 százaléka körül alakult, ami a válságot megelőző évekhez képest mintegy 2 százalékpontos csökkenést jelent. Ez az érték az előrejelzési horizonton – részben a már bejelentett adócsökkentési intézkedéseknek, részben a növekedés szerkezetének köszönhetően – fokozatosan tovább csökken. Az adórendszer elmúlt években megvalósított átalakításának legfontosabb irányvonalai az élőmunka terheinek csökkentése, a fogyasztási-forgalmi, illetve a káros externáliákat terhelő adók szerepének, valamint az adóbeszedés hatékonyságának növelése voltak. A 2010-2014-es időszakban sor került a fenti célok eléréséhez szükséges legfontosabb szerkezeti átalakításokra. Az elkövetkezendő években továbbra is kiemelt cél a munkát terhelő adók és a vállalkozások adóterhének további csökkentése, valamint az adórendszer még inkább foglalkoztatás- és vállalkozásbaráttá tétele. A Kormány emellett a következő években is törekszik a feketegazdaság visszaszorítására a rendelkezésre álló eszközök hatékonyabb üzemeltetése, valamint új eszközök bevezetése által és az adópolitika egyre nagyobb hangsúlyt fektet a nagyvállalatok adóelkerülési gyakorlatának visszaszorítására is. Az adóbeszedés hatékonyságának növelése érdekében tett jelentős lépés, hogy 2016-tól átalakításra került a Nemzeti Adó- és Vámhivatal.

A költségvetés konszolidációjának és a fenntartható növekedési pályának köszönhetően a következő években lehetőség nyílik további adócsökkentési lépésekre.

GAZDASÁGFEHÉRÍTŐ LÉPÉSEK

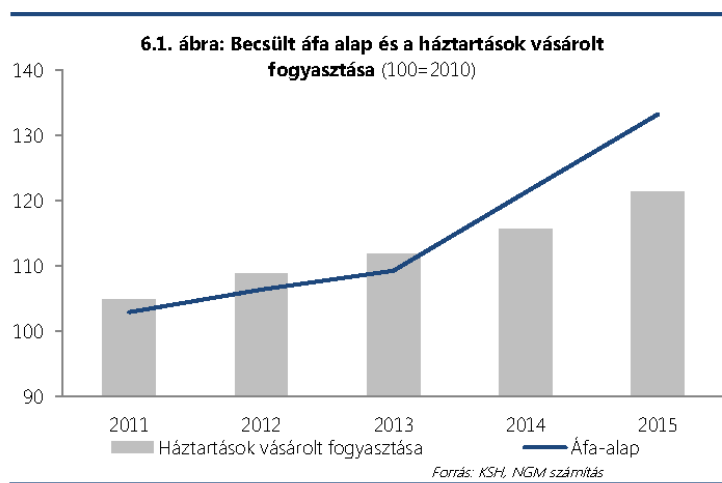
Az adóbevételek elmúlt években tapasztalt növekedésében a feketegazdaság elleni intézkedések kiemelt szerepet játszottak. A Kormány adópolitikai célja, hogy az adócsalással szembeni további szigorú fellépés megteremtse annak lehetőségét, hogy az elmúlt években megvalósított adócsökkentések folytatódjanak.

Az adóbevételekre gyakorolt pozitív hatást illetően a pénztárgépek NAV-hoz történő elektronikus bekötése és az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer kiemelkedő szerepet játszott. A bekötött pénztárgépek száma 2016 márciusára mintegy 217 ezerre emelkedett, melyekkel az adóhatóságnak lehetősége nyílik az egyes pénztárgépek forgalmának valós idejű nyomon követésére és ezen keresztül a csalások hatékonyabb felderítésére. Az áfacsalás visszaszorítása érdekében felállításra került EKAER által pedig az áruk valós útjának nyomon követésére nyílt mód. Az EKAER célja a jogkövető piaci szereplők pozíciójának erősítése, az áruforgalom átláthatósága, a gyakran emberi egészséget veszélyeztető élelmiszerekkel kapcsolatos visszaélések kizárása és nem utolsósorban az adóelkerülők kiszűrése. 2016. február végéig az EKAER felületén mintegy 53 ezer adózó, valamint 6 ezer fuvarozó regisztrált. Az EKAER azonban nemcsak az azonnali, valós idejű ellenőrzéseket támogatja, hanem az utólagos vizsgálatokhoz is kiváló információkat szolgáltat.

A költségvetési hatásokat tekintve 2014-ben, főként az online pénztárgépek bevezetése következtében az áfa bevételek növekedése már lényegesen meghaladta a makrogazdasági

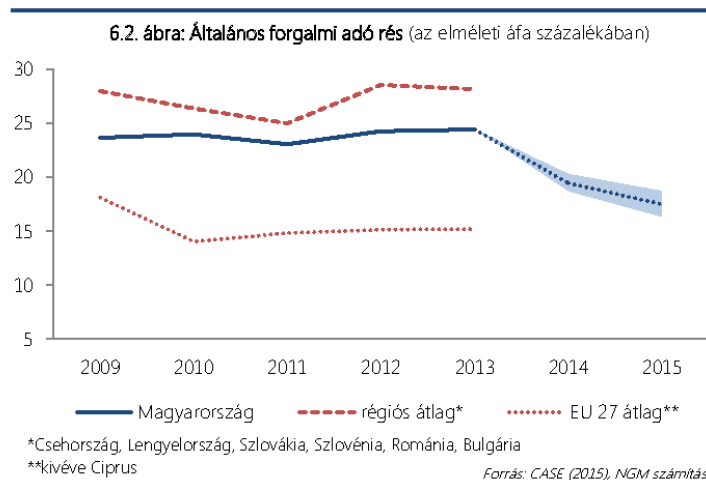
paraméterek (lakossági fogyasztás, lakossági beruházások, állami vásárlások) által indokolt növekményt. 2015-ben a bevételek alakulását a pénztárgépek 2014-ről áthúzódó pozitív hatása, valamint a próbaüzemet követően az EKAER 2015 márciusától kezdődő éles üzemű működése is meghatározta. Az ESA szemléletű áfa bevétel 2014-ben 11,8%-os (318 milliárd forintos), míg a 2015. évi előzetes adatok szerint 9,8%-os (269 milliárd forintos) növekedést mutat az előző év azonos időszakához képest. Az ESA áfa bevételek növekményéből 2014-ben a GDP mintegy 0,6%-a, 2015-ben a GDP további 0,2-0,3%-a az a rész, melyet nem magyaráz az előzetes makrogazdasági paraméterek alakulása, így ezen összeg valószínűleg legnagyobb részt a fehéredésnek tudható be.

A háztartások vásárolt fogyasztása, valamint a költségvetés ESA szemléletű bevételei alapján becsült áfa alap növekedése 2011-től 2013-ig hasonló növekedési pálya mentén alakult. 2014-ben és 2015-ben a becsült nettó áfa alap növekedése jelentősen meghaladja a folyóéras vásárolt fogyasztás növekedési indexét.

Case (2015)⁹ becslése szerint a hazai áfarés (az elméleti és tényleges áfa bevétel különbsége) szintje 2009-2013-ban az elméleti áfa arányában 23-24%-ot ért el (6.2. ábra). Az elmúlt évek áfa bevételi adatokon alapuló becslése alapján 2014-ben az áfa rész szintje várhatóan 20% alá csökkent, mely csökkenés 2015-ben tovább folytatódott, amelyben bár az áfa-alapot befolyásoló egyéb tételek (lakossági beruházások, állami vásárlások) alakulása is szerepet játszott, annak jelentősebb része a gazdaságfehérítő intézkedések következményeként adódott.

⁹ Case (2015): *Study to quantify and analyse the VAT Gap in the EU Member States (Report 2015)*. Warsaw, May 2015

Az eddigi sikerek alapján a Kormány 2016-ban és 2017-ben, két lépcsőben folytatja az online pénztárgéphasználat kötelezettségének kiterjesztését további ágazatokra. 2016. szeptember 30-ától a gépjármű-javítási, karbantartási tevékenységet, a gépjárműalkatrész-kiskereskedelmet, a motorkerékpár-alkatrész kereskedelmet és javítást végzők, a plasztikai sebészeti tevékenységet folytatók, a diszkót, illetve táncteremet működtetők, a ruházati tisztító szolgáltatást végzők és a különböző fizikai közérzetet javító és testedzési szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások lesznek kötelezettek az online pénztárgép használatára. 2017. január 1-jétől pedig a pénzváltók csatlakoznak az online rendszerhez és a személyszállító tevékenységet végzőknek is online adatokat kell szolgáltatniuk a NAV felé. Az online adatszolgáltatási kötelezettség kiterjesztésének köszönhetően tovább szélesedik a NAV nyomon követési lehetősége, mely a csalások hatékonyabb felderítésére által évente további több tízmilliárd forintos bevétel növekedést eredményezhet.

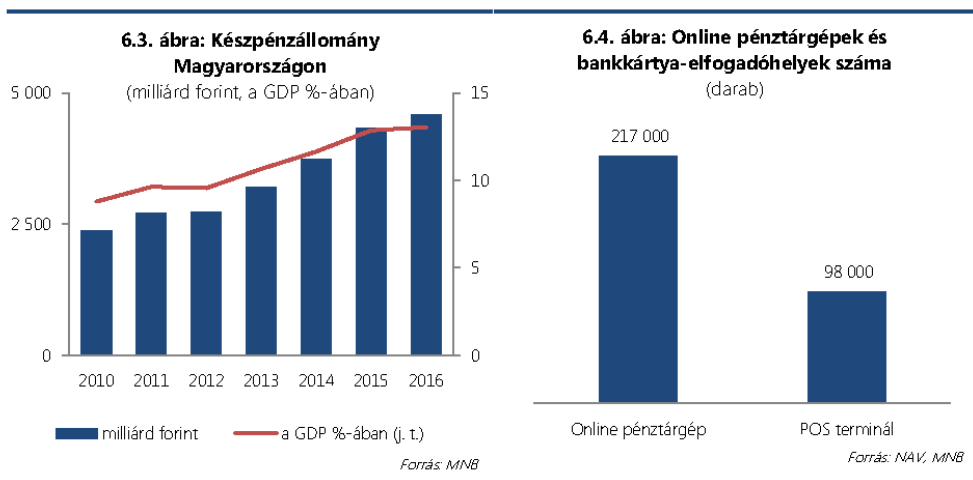
A Kormány célkitűzései szerint az online pénztárgépek kiterjesztése mellett 2017-től bevezetésre kerül az online számlázás rendszere is, amely a számlakibocsátásról szóló adatszolgáltatás valós idejűvé tétele által hatékonyabbá tenné a bevételek el nem számolása révén megvalósított adócsalások visszaszorítását. A hátralékbehajtás hatékonyabbá tétele érdekében sor kerülhet a jelen idejű ellenőrzési gyakorlat fokozására a kockázatos adózók korai kiszűrésével, az adók módjára behajtandó köztartozások behajtási szabályainak módosítására a hatékonyabb erőforrás-allokáció érdekében, illetve a végrehajtási tevékenység racionalizálására. Továbbá az adózók hálózati kapcsolatainak elemzésére alkalmas eszköztár fejlesztésére is sor kerül.

Elektronikus fizetést elősegítő intézkedések

Nemzetközi viszonylatban Magyarországon magas a nemzetgazdaság készpénzállománya, ez különösen a háztartási szektorra igaz, ebben a tekintetben mára hazánk a visegrádi országokat jócskán felülmúlja. A jelenség mögött több tényező húzódik meg, ezek közül most kettőt emelünk ki. Az egyik fontos ok az alacsony betéti kamatokban keresendő, amelyek az alapkamat-csökkentési ciklus természetes következményeként 2012-től kezdődően érdemben mérséklődtek. Ennek eredményeként a gazdasági szereplők inkább maguknál tartják a készpénzt, minthogy alacsony kamattal a bankban tárolják. A magas készpénzállomány másik magyarázója lehet a készpénz rejtett

gazdasággal való kapcsolata, az anonimitása miatt ugyanis igen alkalmas az illegális tranzakciók pénzügyi rendezéséhez és a rejtett gazdaságból származó jövedelem felhalmozásához.

A rejtett gazdaság visszaszorítása érdekében a kormányzat számos intézkedést tett, az eddigi gazdaságfehérítésbe befektetett erőforrások hatékonysága azonban tovább fokozható: az elektronikus tranzakciók részarányának növelése a magától értetődő gazdaságfehérítés mellett az online pénztárgépek szűrési, ellenőrzési hatékonyságát is javítaná. Továbbá a bankkártya elfogadóhelyek számának növelése visszafogná a gazdaság készpénz iránti igényét, amelynek következtében csökkenne a készpénztartás nemzetgazdaságra háruló költségszintje is.

Az elektronikus tranzakciók hazai részaránya az imént vázolt nemzetgazdasági előnyök ellenére jelentősen elmarad az európai átlagtól¹⁰, a bankkártya-elfogadó helyek száma pedig kisebb, mint a hazai online pénztárgépeké. Ennek oka elsősorban a bankkártya-elfogadó helyek magas telepítési költségében keresendő, ugyanis a jelenlegi költségszintek mellett a legtöbb piaci szereplő számára nem gazdaságos és így nem elég vonzó az eszköz kiépítése. A bankkártya-elfogadó helyek telepítését ösztönző program segítségével – aminek kidolgozása folyamatban van – azonban ez az anomália áthidalható lesz és az egyszeri beruházást követően az egész nemzetgazdaság élvezheti a modernizált fizetési rendszer előnyeit, amelyek a következők:

- (1) fehérebb, transzparenssebb gazdaság (amely több adóbevételt termel);
- (2) a pénzforgalmi költségek mérséklésével a nemzetgazdaság fajlagos költségszintje is csökken, aminek következtében versenyképessége növekszik;
- (3) a korábban készpénzben tartott megtakarítások egy része bekerül a gazdaság vérkeringésébe.

AZ ADÓADMINISZTRÁCIÓ CSÖKKENTÉSE

Az adminisztrációs terhek csökkentése és a gyorsabb ügyintézés érdekében 2016-tól csökkent a különböző állami közszolgáltatások díja és illetéke, illetve egyes tételek megszüntetésre kerültek,

¹⁰ Európai Bizottság (2015) Survey on merchants' costs of processing cash and card payments, Luxemburg, Publications Office of the European Union

továbbá rövidültek az ügyintézési határidők. Az intézkedés keretében a díjak és illetékek összesen 10 milliárd forint összegben csökkentek, számos okmány (pl. személyigazolvány, diákigazolvány) kiállítása ingyenessé vált, az építésügy területén számos határidő rövidült és a 160 m² alatti használatbavételi és építési engedély illetékmentessé vált. A vállalkozások terhe is csökkent azáltal, hogy számos illeték és díj eltörlésre került, ingyenes lett például az adóhatósági igazolás, a cégek éves számviteli beszámolójának közzététele. Szintén 2016-tól lehetővé vált, hogy a kizárólag munkáltatótól szerzett jövedelemmel rendelkező magánszemélyek szja-bevallását az adóhatóság készítse el, továbbá a jogkövető adózói gyakorlat ösztönzésére bevezetésre került az adózói minősítés rendszere.

A Kormány célul tűzte ki, hogy a következő években – az adózás rendjének módosítása és az adóhatóság átalakítása révén – gyökeresen megváltozzon az adózók és az adóhatóság kapcsolatrendszere. Cél, hogy az évtized végére az adózási rendszer képes legyen felzárkózni a nyugat-európai országok legjobb gyakorlatához.

Az adózás rendjét érintően az intézkedéssorozatnak azokra a területekre kell koncentrálnia, ahol az elmaradás, illetve a lakosság és a vállalkozások által érzékelt problémák a legsúlyosabbak, figyelembe véve az adópolitikai szempontokat is. A fentiek mellett tervezett további intézkedések elsősorban a lakosság és a vállalkozások könnyebb, gyorsabb ügyintézését és a jogkövető magatartást segítik majd elő. Ennek megfelelően a legfőbb célkitűzések között szerepel az adóhatóság ellenőrzési, hatósági jellegű tevékenysége dominanciájának csökkentése, azaz annak a szemléletnek a megváltoztatása, amely az adózót elsősorban kötelezettségekkel, nem pedig jogokkal ruházza fel. Ennek jegyében olyan szabályozás kerül kialakításra, amely intézményesített módon támogatja az önkéntes jogkövetőket kötelezettségeik teljesítésében, és amelynek szankciórendszere nem tartalmaz túlzott mértékű és indokolatlan büntetéseket. Az új szabályozásban emellett nagyobb hangsúlyt kap a szakszerű és hatékony eljárás elve, azaz hogy az adóhatóság úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen és az eljárás résztvevőinek a lehető legkevesebb költséget okozza, valamint a közérthetőség elve, melynek értelmében az adóeljárásban az adózókkal való kapcsolattartás nyelvezetének egyszerűnek és közérthetőnek kell lennie.

Az adóbeszedés hatékonyabbá tétele érdekében felülvizsgálatra került a 2011. január 1-jén létrejött Nemzeti Adó- és Vámhivatal tevékenysége is, amelynek eredményeként a szervezet 2016. január 1-jével átalakításra került. Az átalakítás többek között a NAV irányítását, szervezeti felépítését és a jogorvoslati rendszerét érintette.

ADÓCSÖKKENTŐ LÉPÉSEK

Munkát terhelő adók

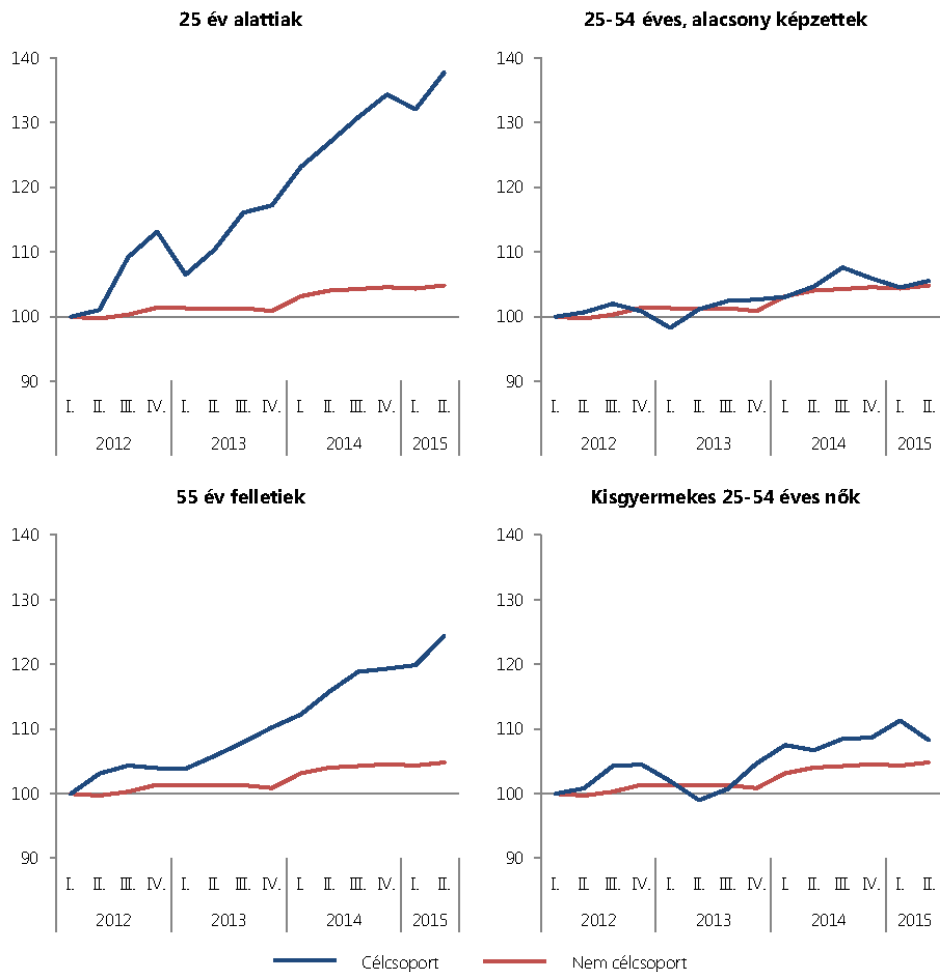
A munkát terhelő adók átalakítása során a Kormány célja egy olyan adórendszer megalkotása volt, amely minél kevésbé gátolja a munkavállalást és egyúttal kedvezőbb feltételeket biztosít a leghátrányosabb munkaerő-piaci helyzetben lévők számára. A 2010 és 2013 között több lépcsőben bevezetett egykulcsos adónak, valamint a nyugdíjjárulék-plafon eltörlésének eredményeként egy főszabályként teljesen lineáris adó- és járulékrendszer jött létre. A családi adókedvezmény 2011-es bevezetésének köszönhetően az adórendszer ugyanakkor figyelembe veszi az eltartottak számát is. A leghátrányosabb helyzetű csoportok foglalkoztatásának elősegítése érdekében 2013-ban bevezetésre kerültek a Munkahelyvédelmi Akció célzott szociális hozzájárulási adókedvezményei, melyek a

korábbi, személyi jövedelemadó jóváírásnál lényegesen hatékonyabban képesek ösztönözni a valóban rászorulóknak foglalkoztatását.

A Munkahelyvédelmi Akció azon csoportok foglalkoztatását célozza, amelyek aktivitási rátájában Magyarország elmarad a régiós országoktól, és amelyek mind a magyar, mind a nemzetközi empirikus kutatások alapján jellemzően erősebben reagálnak a különféle adórendszerbeli ösztönzőkre. A kedvezményezett munkavállalók köre (25 év alattiak, 55 év felettiak, GYES-ről visszatérők, tartós munkanélküliek, pályakezdők és szakképzettséget nem igénylő munkakörben dolgozók) nemzetközi összehasonlításban rendkívül szélesnek mondható. Jelenleg a célzott kedvezményeket a versenyszférában mintegy 880 ezer munkavállaló után veszik igénybe a foglalkoztatók havonta, és a kedvezményeknek köszönhetően 2015-ben a bérköltségek mintegy 136 milliárd forinttal csökkentek. Az elmúlt években kibontakozott kedvező munkaerő-piaci trendek a Munkahelyvédelmi Akció hátrányos helyzetű célcsoportjaiban is megfigyelhetők. A kedvezmények két legnagyobb célcsoportjában, a 25 év alattiaknál és az 55 év felettiéknél a foglalkoztatási ráta 2012 első negyedéhez viszonyított változása folyamatosan meghaladta a Munkahelyvédelmi Akció által nem érintett csoportokét. A képzetlen munkavállalók foglalkoztatása sem maradt el az egyik célcsoportba sem tartozó, 25-54 éves, legalább középfokú végzettséggel rendelkező munkavállalókétól. E folyamatokhoz a Munkahelyvédelmi Akció mellett számos más kormányzati intézkedés is hozzájárult, azonban a Nemzetgazdasági Minisztérium elemzése szerint ebből a növekményből egy jelentős részt magyarázhat a kedvezmények hatása (ld. 6.1. számú keretes írás).

6.5. ábra: A közmunka nélküli foglalkoztatási ráta változása a Munkahelyvédelmi Akció célcsoportjai szerint

(2012 I. negyedév = 100)

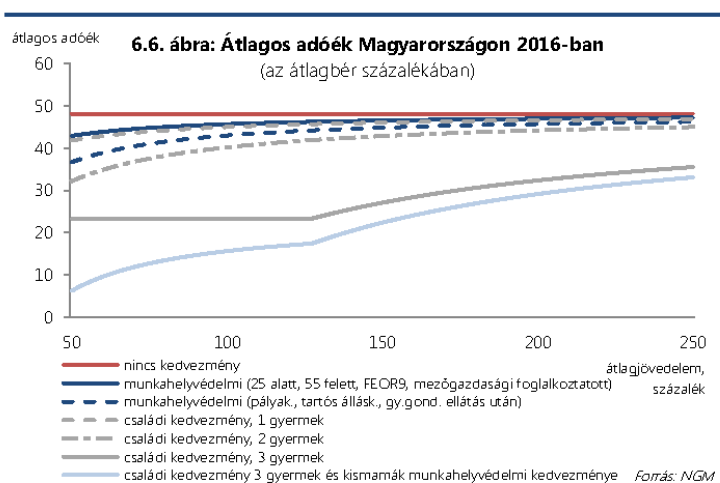
Forrás: MEE, NGM számítások

2014-től a családi kedvezmény már az egyéni járulékokból is igénybe vehető, így az alacsonyabb jövedelmű családok esetében tovább csökkentek a munkát terhelő adók. 2015-től a Kormány bevezette az első házások kedvezményét, ami az összevont adóalap csökkentésének lehetőségét jelenti.

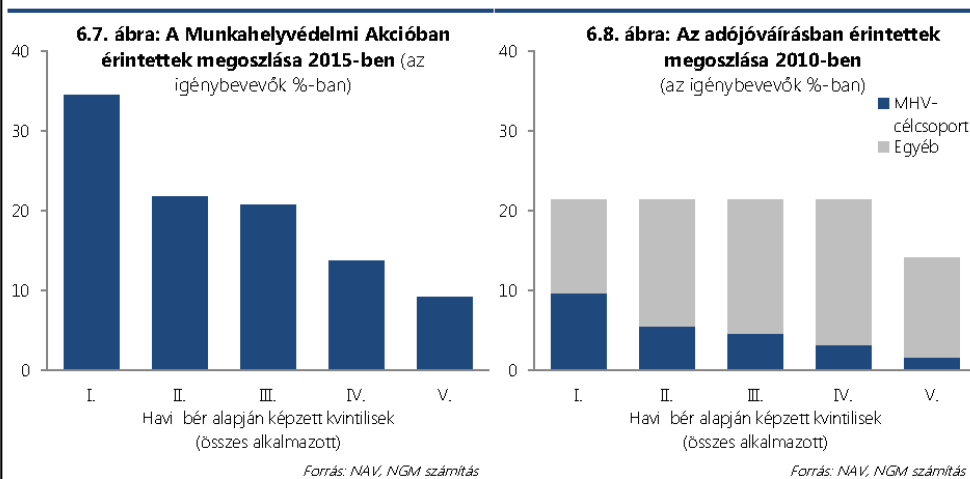
Az elmúlt évek gazdasági növekedése és a feketegazdaság elleni küzdelem sikerei lehetővé tették a munkát terhelő adók további csökkentését. 2016-ban 15%-ra csökkent a személyi jövedelemadó kulcsa és növekedett a kétfgyerekesek családi kedvezménye is. Az szja kulcsának 15%-ra való csökkentése évi 120 milliárd forinttal csökkenti a munkavállalók adóterhét. A jövőben a Kormány célja az szja kulcsának további csökkentése, amelynek eredményeként megvalósulhat az egyszámjegű személyi jövedelemadó.

6.1. számú keretes írás: A Munkahelyvédelmi Akció célzott adókedvezményeinek foglalkoztatási és újraelosztási hatásai

A 2013-ban bevezetett Munkahelyvédelmi Akció azon hátrányos helyzetű, illetve alacsony termelékenységű csoportokat célozza, amelyek aktivitási rátájában Magyarország elmarad a régiós országoktól, és amelyek foglalkoztatása empirikus kutatások alapján erősen reagál adórendszerbeli ösztönzőkre. A kedvezményezett munkavállalók köre nemzetközi összehasonlításban széles, jelenleg a versenyszféra harmadát fedi le, és a kedvezményeknek köszönhetően jelentősen, 2015-ben mintegy 136 milliárd forinttal csökkent a célcsoportok adóterhe.

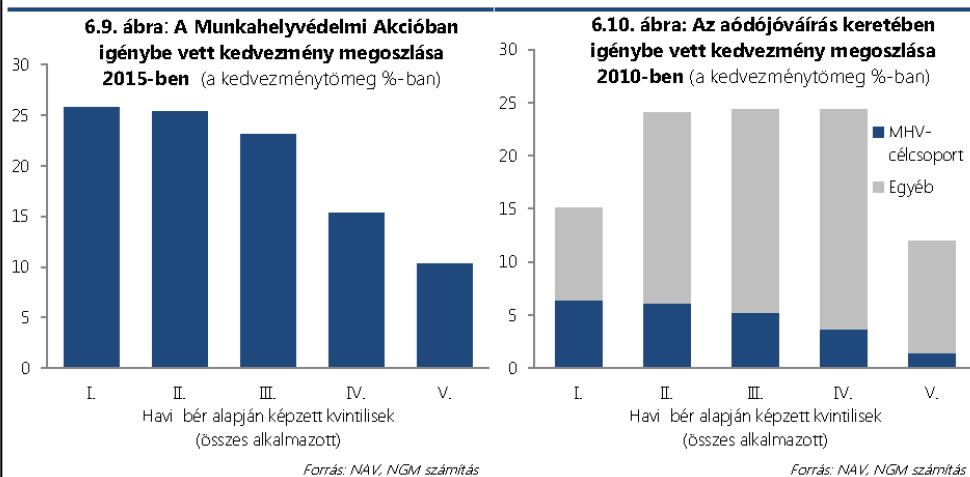

Noha a Munkahelyvédelmi Akció kedvezményei magas jövedelem esetén sem kerülnek kivételre, a 6.6. ábra jól illusztrálja, hogy az alacsonyabb jövedelemkategóriákban – elsősorban a minimálbér környékén – mérséklik számottevően a munkaerőköltséget.

Megjegyzés: A teljes munkaidős minimálbér az első kvintilis felső határának 92-95%-a 2010-ben, illetve 2015-ben, az átlagbér mindkét időszakban a negyedik kvintilis felső határának 77%-a.

Bár a Munkahelyvédelmi Akció kedvezményeit szűkebb kör veszi igénybe, mint a 2010 előtt működő adójóváírást, a munkaerőköltség szintjén a szerepük hasonló és jövedelemkategóriák szerinti célzásuk kedvezőbb (6.7. ábra), miközben nélkülözik az adójóváírás lecsengetése által okozott magas marginális terheket (6.8. ábra). Újraelosztási szempontból a kedvezményösszeg megoszlását tekintve is (6.9.-6.10. ábra) hatékonyabb célzás valósul meg, hisz az igénybe vett összeg nagyobb része csökkenti az alkalmazottak kevesebbet kereső felének foglalkoztatási terheit.

Az elmúlt években a Munkahelyvédelmi Akció célcsoportjaiban az általánosan is megfigyelhető munkaerő-piaci élénkülésnél erősebb foglalkoztatásbővülés bontakozott ki – mindenek előtt a fiatal, illetve a nyugdíj előtt álló munkavállalók körében. Természetesen a változás számos kormányzati intézkedés együttes hatását tükrözi, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, illetve a Nemzeti Munkaügyi Hivatal anonim, adminisztratív mikroadatbázisain végzett vizsgálat szerint a Munkahelyvédelmi Akció kedvezményei önmagukban is számottevő mértékben élénkítették a célcsoportok foglalkoztatását.

Az NGM ökonometriai elemzése szerint a versenyszférában a 25 év alattiaknál a kedvezmény a munkapiacra történő beáramlást segítette elő, amelynek köszönhetően a vizsgált, a jogosultsági határhoz közeli 22-23 éves korosztályok foglalkoztatási szintje 2013 és 2015 között 2-3 százalékponttal emelkedett. Az 55 év feletiek körében a munkapiacról kiáramlás megakadályozásában, vagy későbbre tolásában segíthetett ez az intézkedés. A vizsgált 56-57 éves korosztályok körében 0,5-1 százalékponttal emelkedett a foglalkoztatás a kedvezmény hatására, amely elsősorban az alacsony képzettségű körre koncentrálódik. A tartósan álláskeresőket kedvezménye 1 százalékponttal emelte a regisztrált munkanélküliségből piaci állásba történő kilépést és segítette a munkanélküliség megszűnése után az állás megtartását is.

Az adórendszer átalakításának eredményeként a többletjövedelmeket terhelő munkáltatói és munkavállalói elvonások aránya minden jövedelemkategóriában 48,3% alá csökkent, a családi és célzott kedvezményeknek köszönhetően pedig egyes csoportoknál ennél lényegesen alacsonyabb szintre esett vissza. A következő évek célkitűzéseihez tartozik, hogy 2019-ig a 2015. évi érték duplájára emelkedjen a kétgyermekesek családi kedvezménye, ami évente közel 15 milliárd forinttal javítja majd az érintett 380-390 ezer adózó jövedelmi helyzetét.

Vállalati adók

Az elmúlt években a kis- és középvállalkozási szektor adóterhelése jelentős mértékben csökkent a 10%-os társasági adókulcs kiszélesítése, és a kisvállalkozásokat segítő két új, egyszerűsített, választható adózási lehetőség (kisadózók tételes adója, kisvállalati adó) bevezetése által. Míg a kisadózók tételes adója a mikrovállalkozások számára biztosít jelentős adminisztrációs tehercsökkenést, és a kedvező adótételnek köszönhetően hozzájárul a gazdaság fehéredéséhez, a kisvállalati adó a foglalkoztatásban jelentősebb szerepet vállal, illetve jelentősebb beruházást megvalósító KKV-k számára előnyös. A két új adónemet 2015 végéig összesen mintegy 138 ezer vállalkozás választotta

Az utóbbi években a válság hatásainak enyhítése céljából korábban bevezetett, egyes szektorok vállalkozásait közvetlenül terhelő adók nagy része kivezetésre került. Helyüket olyan új típusú forgalmi-fogyasztási típusú adók vették át, mint a biztosítási adó, a pénzügyi tranzakciós illeték, illetve a távközlési adó. Ezen adónemek kevésbé rendelkeznek torzító hatással a beruházásokra és a gazdasági növekedésre, mivel nem a vállalkozások nyereségét, hanem az általuk értékesített szolgáltatásokat terhelik, valamint kivetésük nagyon széles adóalapot terhelve, nagyon alacsony adókulccsal valósult meg. Mindeközben az adózók javára módosult a fennmaradt, direkt terhelést jelentő szektorspecifikus adónemek szabályrendszere is. A közművezetékek adójában, a cégek infrastruktúra-bővítésének és piacra lépésének megkönnyítésére 2015-ben bevezetésre került az új vezetékek, valamint a hírközlési vezetékek cseréjének 5 évre szóló adómentessége, a beruházó vállalkozások számára pedig 2014-től az energiaellátók jövedelemadóójából is igénybe vehető a fejlesztési adókedvezmény. A devizahitelek problémájának megoldása után a hitelintézeti járadék fenntartása a továbbiakban nem indokolt, ezért 2017-től e kötelezettség kivezetésére kerül sor. Emellett a Kormány az EBRD-vel, 2015 februárjában kötött megállapodásában a pénzügyi szervezetek különadójának csökkentése mellett kötelezte el magát. Ennek megfelelően az adónem hitelintézeteket érintő felső mértéke a korábbi 0,53%-ról 2016-ban 0,24%-ra csökkent és 2017-től összhangban az EBRD-megállapodással az adókulcs tovább csökken. Az intézkedés eredményeként a hitelezési aktivitás élénkülése várható, ami pozitív hatást gyakorol a gazdaság növekedésére.

A vállalkozások jövedelmének adóztatása terén az adópolitika egyre nagyobb hangsúlyt fektet a nagyvállalatok adóelkerülési gyakorlatának visszaszorítására is. Számos állam adóigazgatását komoly kihívás elé állítja, hogy a multinacionális vállalatok komplex adóstruktúrákat alkalmazva elvonják az értékteremtés helyéről a jövedelmet és ezzel ott elkerülik az adózást. Magyarország olyan szabályozási környezetet kíván teremteni, amely megvalósítja azt a törekvést, hogy az értékteremtés helyén történjen az adóztatás, és eléri, hogy a multinacionális vállalatok megfizessék az általuk megtermelt jövedelmek utáni adót. Ehhez kapcsolódóan az elmúlt években több ponton módosította a társasági adózás szabályait és vizsgálja az adóelkerülés és adóalap-erózióval (BEPS) foglalkozó OECD munkacsoportok által véglegesített és a G20 országai által támogatott javaslatokat is. A 2015-2016. évek szabályozásváltozásai révén szigorúbb feltételek vonatkoznak a transzferár-szabályok alkalmazására és a kapcsolt vállalkozás fogalmára, illetve korlátozásra került az elhatárolt veszteség felhasználása is. 2016. július 1-től az OECD által kidolgozott, az ECOFIN Tanács által jóváhagyott, a korábbi hazai szabályozáshoz képest jóval szigorúbb módszertan (ún. nexus-módszer) alapján vehetők igénybe a jogdíjhoz és egyes immateriális jóságokhoz kapcsolódó adóalap-kedvezmények. Ennek keretében szűkül a kedvezményezett immateriális jóságok köre, a kedvezmény alapja pedig a bevételről a nyereségre korlátozódik.

A vállalati adózás területén a Kormány következő évekre vonatkozó tervei között szerepel mind a vállalkozások adminisztratív terheinek további enyhítése, mind az egykulcsos társasági adó megvalósítása, ha a költségvetés helyzete erre lehetőséget biztosít.

Fogyasztási-forgalmi adók

A fogyasztási-forgalmi típusú adók súlyának növekedésében a szektorális adók szerkezeti átalakítása, az áfa normál kulcsának 2012. évi emelése, valamint a környezetvédelmi és egészségügyi célok adórendszerben történő fokozottabb figyelembe vétele játszott szerepet. Az utóbbi szempontok mentén valósultak meg az elmúlt években a jövedéki adót, valamint egyes termékdíjakat érintő változások, a népegészségügyi termékadó és a baleseti adó bevezetése, illetve a cégautóadó környezetvédelmi szempontokat is figyelembe vevő átalakítása is. A Jedlik Ányos terv keretében 2016-tól minden gépjárműszerzéshez és birtokláshoz kapcsolódó adónemben egységesen érvényesül a környezetkímélő gépkocsik tartásának előnyben részesítése a náluk nagyobb környezetkárosító hatással bíró gépkocsikkal szemben.

A fogyasztási-forgalmi adókból származó bevételek növekedésében jelentős szerepe van az elmúlt évek a gazdaság fehéritésére és feketegazdaság elleni küzdelemre irányuló intézkedéseinek. Ezek az intézkedések mindazonáltal nem csak az áfa-csalások visszaszorulását eredményezhetik, de hatásukra közvetett módon más csalási formák (nyereség- és béreltitkolás) visszaszorulása is várható. A kiskereskedelmi értékesítésekhez köthető csalások visszaszorítása érdekében 2014-ben megvalósult a pénztárgépek elektronikus bekötése a NAV-hoz, 2015-ben tovább emelkedett a bekötött pénztárgépek darabszáma és a következő években folyamatosan bővül az online pénztárgéphaszálatra kötelezettek köre. 2015-ben emellett kiterjesztésre került a fordított áfa, elindult az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer, 5%-ra csökkent az egyes élőállatok és vágott testek értékesítésére alkalmazandó áfa kulcs, továbbá bővült a belföldi áfa összesítő nyilatkozat köre. 2016-tól a sertés tojék hússok áfája is 5%-ra csökkent. További intézkedésként 2017-től 27%-ról 18%-ra csökken az internet-hozzáférésre és éttermi étkezésre, valamint 5%-ra csökken a friss tejre, a tojásra és a baromfiúsra vonatkozó áfa kulcs.

7. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS INTÉZMÉNYI JELLEMZŐI

7.1. KÖLTSÉGVETÉSI KERETRENDSZER

A költségvetés készítésének keretszabályait Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Gst.), az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény és annak végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet tartalmazza összhangban a Tanács 2011/85/EU irányelvével.

A 2015. június 18-tól a Gst. adósságszabálya alapján a költségvetés egyenlegét úgy kell tervezni, hogy ha a költségvetési évre előrejelzett infláció és a bruttó hazai termék reál növekedési üteme egyaránt meghaladja a 3%-ot, akkor az államadósság éves növekedési üteme ne haladja meg a várható infláció és bruttó hazai termék reál növekedési üteme felének a különbségét. Ha a költségvetési évre előrejelzett infláció és a bruttó hazai termék reál növekedési üteme közül legalább az egyik nem haladja meg a 3%-ot, akkor az államadósság-mutatónak legalább 0,1 százalékponttal kell csökkennie.

A szabály értelmében így kedvezőtlen körülmények (alacsony növekedés), illetve alacsony infláció esetén sem adódik olyan költségvetési követelmény, amely a nemzetgazdaság teljesítőképességét indokolatlanul visszafogná és egyéb negatív következménnyel járna, míg az államadósság csökkentése biztosított az Alaptörvénnyel összhangban.

7.2. AZ ÁLLAMHÁZTARTÁS-STATISZTIKAI ADATSZOLGÁLTATÁS FELÉPÍTÉSE

Magyarországon a kormányzati szektorra vonatkozó statisztikákat a Központi Statisztikai Hivatal és a Magyar Nemzeti Bank készíti. A jelenlegi munkamegosztás szerint a KSH a nem-pénzügyi számlákért, az MNB a pénzügyi számlákért felelős. A Túlzott Hiány Eljárás keretében történő adatszolgáltatásban (EDP Notifikáció) a tárgyévet megelőző időszakig terjedő tényadatok összeállításában a fenti munkamegosztás érvényesül, míg a tárgyévi várható kormányzati egyenleg és adósság kiszámítása a Nemzetgazdasági Minisztérium feladata. A KSH, az MNB és az NGM képviselőiből álló statisztikai munkabizottság vezetői és szakértői szinten működik, 2015-ben aktualizált együttműködési megállapodás rögzíti az adatáramlás, a munkamegosztás, a módszertani megítélés eljárási kérdéseit. A kormányzati szektor statisztikáinak meghatározó adatforrása az államháztartási információs rendszer, az államháztartás szervezeteinek éves és évközi beszámolóit, amit kiegészít a kormányzathoz sorolandó vállalatok és non-profit szervezetekről történő statisztikai adatgyűjtés, továbbá a kormányzati szektor egészére vonatkozó bank- és értékpapír-statisztikai adatgyűjtés. Az EDP Notifikációs jelentést a KSH az Eurostatnak történő kiküldésekor teszi közzé honlapján. Az Eurostattal történő három hetes egyeztetési időszak után – az Eurostat sajtóközleménnyel együtt és azzal egy időben – a KSH publikálja az Eurostat által jóváhagyott EDP Notifikációs táblákat. Közéteszi továbbá az összeállításához kapcsolódó, a magyar statisztikai hatóságok által folyamatosan aktualizált, 2016 elején bővített módszertani leírást („EDP Inventory”). A Nemzetgazdasági Minisztérium a kialakult gyakorlatnak megfelelően az Országgyűlésnek benyújtott éves költségvetés, illetve zárszámadás indokolásában önálló fejezetben mutatja be a hivatalos államháztartási, illetve a maastrichti egyenleg- és adósságmутató eltérését.

TÁBLÁZATOK

1.a. táblázat Makrogazdasági kilátások

	ESA- kód	2015 Mrd Ft	2015	2016	2017	2018	2019	2020
			változás %-ban					
1. GDP (előző évi áron)	B1g	33 125,4	2,9	2,5	3,1	3,4	3,1	3,2
2. GDP folyó áron	B1g	33 711,8	4,8	4,4	5,9	6,3	5,8	5,7
A növekedés összetevői (előző évi áron)								
3. Háztartások fogyasztási kiadása	P.3	16 137,2	3,1	3,9	3,7	2,8	2,7	2,7
4. Közösségi fogyasztási kiadás*	P.3	7 082,8	0,6	0,4	0,9	0,7	-0,7	-0,4
5. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	7 105,0	1,9	-1,8	9,1	9,6	5,5	4,0
6. Készletváltozás (a GDP %-ában)	P.52+ P.53	82,4	-0,3	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,1
7. Termékek és szolgáltatások exportja	P.6	31 147,0	8,4	6,7	6,3	6,8	7,0	7,3
8. Termékek és szolgáltatások importja	P.7	28 428,9	7,8	6,4	7,4	7,6	7,0	7,1
Hozzájárulás a GDP növekedéséhez								
9. Belföldi végső felhasználás		30 325,0	1,8	1,6	3,6	3,5	2,4	2,2
10. Készletváltozás	P.52+ P.53	82,4	-0,3	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,1
11. Termékek és szolgáltatások külkereskedelmi egyenlege	B.11	2 718,0	1,2	0,9	-0,4	-0,1	0,7	0,9

*/: Kormányzat és háztartásokat segítő non-profit intézmények együtt

1.b. táblázat Árindexek alakulása

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
változás %-ban						
1. GDP implicit árindexe	1,8	1,8	2,7	2,8	2,6	2,5
2. Háztartások fogyasztási kiadásának implicit árindexe	0,0	0,4	0,9	2,4	3,0	3,0
3. Harmonizált fogyasztói árindex (HICP)	-0,1	0,4	0,9	2,4	3,0	3,0
4. Közösségi fogyasztási kiadás implicit árindexe	2,6	4,2	4,9	3,6	1,7	0,6
5. Állóeszköz-felhalmozás implicit árindexe	1,2	1,4	1,5	2,1	2,4	2,4
6. Export implicit árindexe (árak és szolgáltatások)	-0,3	0,0	0,5	1,9	2,0	2,0
7. Import implicit árindexe (árak és szolgáltatások)	-1,0	-0,5	0,3	1,8	2,0	2,0

1.c. táblázat Munkaerőpiac alakulása

	ESA-kód	2015 szint	2015 2016 2017 2018 2019 2020					
			változás %-ban					
1. Foglalkoztatottak száma (ezer fő) (15-74)		4210,5	2,7	2,5	1,7	1,0	0,8	0,5
2. Munkanélküliségi ráta (%) (15-74)		-	6,8	5,5	5,2	5,1	5,1	5,1
3. Munkatermelékenység, foglalkoztatottra		-	0,3	0,0	1,4	2,3	2,3	2,6
4. Munkavállalói jövedelem (Mrd Ft)	D.1	14 976	6,1	7,1	6,8	5,4	4,8	4,0
5. Munkavállalói jövedelem, egy alkalmazottra (millió Ft)		3,6	3,4	4,5	5,0	4,4	4,0	3,4

1.d. táblázat Finanszírozási pozíciók

	ESA-kód	2015 2016 2017 2018 2019 2020					
		a GDP %-ában					
1. Nettó külső finanszírozási képesség (+) /igény (-)	B9.	8,8	8,4	8,3	9,3	8,6	7,8
ebből:							
- Áruk és szolgáltatások egyenlege		8,6	9,5	8,9	8,5	8,8	9,4
- Elsődleges jövedelmek és transferek egyenlege		-4,2	-4,0	-3,7	-3,4	-3,4	-3,4
- Tőkemérleg egyenlege		4,4	2,9	3,1	4,2	3,2	1,9
2. Magánszektor nettó finanszírozási képessége (+) / igénye (-) statisztikai eltéréssel együtt	B9.	10,8	10,4	10,7	11,1	10,1	9,0
3. Kormányzati szektor nettó finanszírozási képessége (+) / igénye (-)	B9.	-2,0	-2,0	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2

2.a. táblázat Az államháztartás összefoglaló adatai

	ESA- kód	2015 Mrd Ft	2015	2016	2017	2018	2019	2020
			a GDP %-ában					
Nettó hitelnyújtás (EDP B.9.)								
1. Kormányzati szektor	S.13	-679,7	-2,0	-1,9	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
2. Központi kormányzat	S.1311	-684,2	-2,0	-2,1	-2,4	-2,1	-1,9	-1,7
3. Tartományi kormányzat	S.1312	-	-	-	-	-	-	-
4. Helyi önkormányzatok	S.1313	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. TB alapok	S.1314	4,1	0,0	0,2	0,1	0,3	0,4	0,5
Kormányzati szektor (S.13)								
6. Bevételek összesen	TR	16417,5	48,7	46,6	46,7	45,9	43,4	41,8
7. Kiadások összesen	TE	17097,2	50,7	48,5	49,1	47,7	44,9	43,0
8. Egyenleg	B.9	-679,7	-2,0	-1,9	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
9. Kamatkiadások	D.41	1209,5	3,6	3,2	3,0	2,8	2,5	2,3
10. Elsődleges egyenleg		529,8	1,6	1,2	0,6	1,0	1,0	1,1
11. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Bevételek összetevői								
12. Adóbevételek (12=12a+12b+12c)		8738,1	25,9	25,4	25,3	24,3	24,0	23,6
12a. Termelési és importadók	D.2	6393,5	19,0	18,2	18,1	17,8	17,5	17,2
12b. Jövedelem és vagyónadók	D.5	2332,6	6,9	7,2	7,2	6,5	6,4	6,4
12c. Tőkejövedelem adó	D.91	12,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Társadalombiztosítási hozzájárulások	D.61	4482,7	13,3	13,4	13,6	13,5	13,3	13,1
14. Tulajdonosi jövedelem	D.4	132,6	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3
15. Egyéb		3064,1	9,1	7,3	7,3	7,8	5,8	4,8
16.=6. Bevételek összesen	TR	16417,5	48,7	46,6	46,7	45,9	43,4	41,8
Adóteher ² (D.2+D.5+D.61+D.91-D.995)		13273,9	39,4	39,0	39,1	37,9	37,4	36,8
Kiadások összetevői								
17. Munkavállalói jövedelem + folyó termelő felhasználás	D.1+P.2	6004,8	17,8	18,5	18,5	18,2	16,9	15,8
17.a. Munkavállalói jövedelem	D.1	3595,2	10,7	11,0	10,8	10,5	10,2	9,7
17.b. Folyó termelő felhasználás	P.2	2409,6	7,1	7,4	7,7	7,6	6,7	6,1
18. Társadalmi juttatások (18=18.a+18.b)		5190,4	15,4	14,9	14,1	13,5	13,0	12,6
ebből: Munkanélküli ellátások ³		60,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
18.a. Piaci termelők útján nyújtott természetbeni társadalmi juttatások	D.6311, D.63121, D.63131	718,8	2,1	2,1	1,9	1,8	1,7	1,6
18.b. Pénzbeni társadalmi juttatások	D.62	4471,5	13,3	12,8	12,2	11,7	11,3	11,0
19.=9. Kamatkiadások	D.41	1209,5	3,6	3,2	3,0	2,8	2,5	2,3
20. Támogatások	D.3	421,4	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1	1,0
21. Bruttó állóeszköz-felhalmozás	P.51	2245,3	6,7	5,7	6,2	6,5	6,1	6,5
22. Tőke-transzfer kiadás	D.9	913,8	2,7	2,4	2,3	2,2	2,0	1,8
23. Egyéb kiadások		1112,1	3,3	2,6	3,8	3,5	3,2	2,9
24.=7. Kiadások összesen	TE	17097,2	50,7	48,5	49,1	47,7	44,9	43,0

Az összesen adatok kerekítés miatt eltérhetnek a részadatok összegegtől.

¹: a pozitív szám deficitcsökkentő tételt jelent

²: az EU-t megillető bevételekkel együtt

³: a Nemzeti Foglalkoztatási Alap pénzbéli ellátásai és egyes képzési támogatások

2.b. táblázat Intézkedések nélkül számolt előrejelzések

	2015	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Mrd Ft	a GDP %-ában					
1. Összes bevétel intézkedések nélkül	16417,5	48,7	46,6	46,7	45,9	43,4	41,8

A táblázat a 2016. április 30-ig meghozott intézkedések alapján készült bevételi előrejelzéseket tartalmazza

2.c. táblázat A kiadási aggregátumban nem szereplő tételek

	2015	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Mrd Ft	a GDP %-ában					
1. EU programokra fordított kiadások, amelyeket teljesen ellentéteznek az EU alapokból származó bevételek	1503,0	4,5	2,9	3,0	3,6	1,8	1,0
1a. ebből EU alapokból származó bevételekkel teljesen fedezett beruházások	1281,6	3,8	2,0	2,0	2,4	1,2	0,6
2. Munkanélküliséggel kapcsolatos kiadások a ciklus alakulásával magyarázható része	-13,5	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Diszkrécionális bevételi intézkedések hatásai	0,0	0,0	-0,7	0,2	0,0	0,0	0,0
4. Törvény által elrendelt bevételnövelő tételek							

3. táblázat Az államadósság alakulása

	ESA-kód	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		a GDP %-ában					
1. Bruttó adósságráta		75,3	74,5	73,6	72,4	68,4	64,6
2. Adósságráta változása		-0,9	-0,8	-0,9	-1,1	-4,0	-3,8
Hozzájárulás az adósságállomány változásához							
3. Elsődleges egyenleg		-1,6	-1,2	-0,6	-1,0	-1,0	-1,1
4. Kamatkiadás	D. 41	3,6	3,2	3,0	2,8	2,5	2,3
5. Az adósságra ható egyéb tényezők		0,8	0,4	0,9	1,4	-1,6	-1,3
Az adósságállomány implicit kamatlába (%)		4,8	4,3	4,1	3,9	3,7	3,6

4. táblázat Ciklikus folyamatok

	ESA-kód	2015	2016	2017	2018	2019	2020
a GDP %-ában							
1. GDP előző évi áron (éves növekedési ütem)		2,9	2,5	3,1	3,4	3,1	3,2
2. Kormányzati szektor egyenlege	B.9	-2,0	-1,9	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
3. Kamatkiadások	D.41	3,6	3,2	3,0	2,8	2,5	2,3
4. Egyszeri és egyéb átmeneti jellegű tételek ¹		0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Potenciális GDP (éves növekedési ütem)		2,0	2,4	2,7	2,9	3,0	3,0
összetevők: - munkatényező		1,2	1,6	1,5	1,4	1,3	1,1
- tőketényező		0,7	0,6	0,8	1,1	1,1	1,2
- teljes tényező termelékenység (TFP)		0,1	0,2	0,4	0,4	0,6	0,7
6. Kibocsátási rés		-1,2	-1,0	-0,6	-0,1	-0,1	0,1
7. Kormányzati szektor egyenlegének ciklikus komponense		-0,6	-0,5	-0,3	-0,1	0,0	0,0
8. Ciklikusan igazított egyenleg (2-7)		-1,3	-1,5	-2,1	-1,7	-1,5	-1,2
9. Ciklikusan igazított elsődleges egyenleg (8+3)		2,1	1,7	0,9	1,0	1,1	1,1
10. Strukturális egyenleg (8-4)		-1,4	-2,1	-2,1	-1,7	-1,5	-1,2

Az összesen adatok kerékítés miatt eltérhetnek a részadatok összegétől.

¹: a pozitív szám az EDP-egyenleget javító tételt jelent

5. táblázat Eltérés az előző konvergencia programhoz képest

	ESA-kód	2015	2016	2017	2018	2019	2020
GDP növekedése (%)							
1. 2015. évi konvergencia program		3,1	2,5	3,1	2,9	-	-
2. 2016. évi konvergencia program		2,9	2,5	3,1	3,4	3,1	3,2
3. Különbség		-0,2	0,0	0,0	0,5	-	-
Kormányzati szektor egyenlege (a GDP %-ában)							
1. 2015. évi konvergencia program	EDP B.9	-2,4	-2,0	-1,7	-1,6	-	-
2. 2016. évi konvergencia program	B.9	-2,0	-1,9	-2,4	-1,8	-1,5	-1,2
3. Különbség		0,4	0,1	-0,7	-0,2	-	-
Bruttó államadósság (a GDP %-ában)							
1. 2015. évi konvergencia program		74,9	73,9	71,3	68,9	-	-
2. 2016. évi konvergencia program		75,3	74,5	73,6	72,4	68,4	64,6
3. Különbség		0,4	0,6	2,4	3,6	-	-

6. táblázat Hosszú távú fenntarthatóság¹

	2013	2020	2030	2040	2050	2060
	a GDP %-ában					
Állami nyugdíjkiadások	11,5	9,8	8,9	9,6	10,7	11,4
Öregségi jellegű és korhatár alatti öregségi nyugdíjak	9,1	7,9	7,2	8,0	8,9	9,7
Egyéb nyugdíjak (korhatár alatti rokkantsági, hozzátartozói)	2,3	1,8	1,7	1,6	1,7	1,7
Egészségügyi, oktatási és egyéb korfüggő kiadások	9,3	8,9	9,1	9,5	9,9	10,2
Egészségügyi kiadások	4,7	4,8	5,1	5,3	5,4	5,4
Hosszú távú ápolási kiadások	0,8	0,8	0,8	0,9	1,1	1,2
Oktatási kiadások	3,6	3,1	3,0	3,1	3,2	3,4
Egyéb korfüggő kiadások	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Nyugdíjbiztosítási járulékbévételek	10,5	10,5	10,4	10,2	10,2	10,2
Feltételezések						
Munkatermelékenység növekedése	0,3	1,4	2,2	2,1	1,9	1,5
GDP volumen növekedése	0,4	1,9	2,0	1,2	1,4	1,0
Aktivítási ráta, férfiak (20-64)	77,1	82,6	84,7	84,3	84,4	84,5
Aktivítási ráta, nők (20-64)	63,3	72,3	75,2	74,6	74,8	74,7
Aktivítási ráta, összesen (20-64)	70,1	77,4	79,9	79,5	79,7	79,6
Munkanélküliségi ráta	10,0	8,4	7,4	7,3	7,3	7,3
A 65 éves és idősebb népesség aránya (%)	14,0	17,0	23,0	25,0	25,0	23,0

¹: Az Európai Bizottság Jelentése (Ageing Report 2015)

6.a. táblázat Feltételes kötelezettségvállalások

a GDP %-ában	2015
Állami garanciavállalások	9,2

7. táblázat Feltételezések a külső gazdasági környezetre

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Magyarország: rövid lejáratú hozam (éves átlag,%)	1,1	1,2	1,6	1,8	2,0	2,1
Magyarország: hosszú lejáratú hozam (éves átlag,%)	3,4	3,8	4,4	4,5	4,6	4,7
Forint/euró árfolyam	309,9	312,0	312,0	312,0	312,0	312,0
Világ gazdaság (kivéve EU) GDP növekedési üteme	3,4	3,5	4,0	4,1	4,3	4,3
EU-28 GDP növekedési üteme	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,0
Magyarország exportpiacainak növekedési üteme	4,8	4,7	5,4	5,4	5,4	5,4
Világ import (kivéve EU) növekedési üteme	2,1	2,7	3,5	3,9	4,1	4,2
Olajárak (Brent – USD / hordó)	53,6	39,6	42,6	46,3	48,8	50,7

8. táblázat Menekültválság költségvetési hatása (funkcionális bontás)

	2014	2015	2016
	milliárd forint		
1. Kezdeti fogadási költségek	2,4	6,9	7,3
2. Szállítás (beleértve mentési műveleteket)	0,0	2,4	0,1
3. Egészségügyi ellátás	0,1	0,2	0,1
4. Adminisztratív/igazgatási költségek (beleértve a menedékjog iránti kérelmek feldolgozását)	0,3	1,0	0,9
5. Törökországnak fizetett hozzájárulás (kivéve az EU költségvetésén keresztül történőt)	0,0	0,0	0,0
6. Egyéb költségek és intézkedések	0,1	38,5	41,8
Bírósági, ügyészégi tevékenység	0,0	0,5	0,5
Tájékoztatási és kommunikációs feladatok	0,0	0,5	0,8
Egyéb igazgatási többletköltségek	0,0	0,0	0,0
Határőrizet	0,1	20,6	23,8
Ideiglenes biztonsági határzár építése	0,0	16,9	16,5
Nemzetközi segítségnyújtás	0,0	0,0	0,2
7. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (7) = Σ(1..6)	2,9	49,0	50,2

9. táblázat Menekültválság költségvetési hatása (ESA kategóriák)

	ESA-kód	2014	2015	2016
		milliárd forint		
1. Munkavállalói jövedelem	D.1	0,8	14,8	6,1
2. Folyó termelőfelhasználás	P.2	1,5	14,4	12,7
3. Pénzbeni és természetbeni társadalmi juttatások	D.62 D.63	0,2	0,3	0,3
4. Támogatások	D.3	0,0	0,0	0,0
5. Bruttó állóeszköz felhalmozás	P.51	0,2	6,6	19,9
6. Tőke-transzferok	D.9	0,0	0,0	0,1
7. Egyéb	D.7	0,2	12,9	11,1
8. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás (8) = Σ(1..7)		2,9	49,0	50,2
9. EU támogatás		-	-	-
10. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás EU támogatás nélkül (10) = (8) - (9)		2,9	49,0	50,2
11. Az államháztartási hiányra gyakorolt teljes hatás EU támogatás nélkül (a GDP %-ában)		0,0	0,1	0,1

10. táblázat Kiegészítő ország-specifikus információk

	2014	2015	2016
	fő		
1. Érkezések (személyek száma összesen, beleértve a tranzit menekülteket is)	42 777	177 135	12 994
2. Érkezésekből tranzit menekültek (személyek száma összesen)	22 024	149 091	5 934
3. Első kérelmezők (személyek száma összesen)	41 301	174 434	12 517
4. Pozitívan elbíráltak (személyek száma összesen)	483	508	197